

Ed. 408. Frumvarp til laga [179. mál]

um kerfisbundna skráningu á upplýsingum, er varða einkamálefni.

(Lagt fyrir Alþingi á 102. löggjafarþingi 1979—80.)

I. ÞÁTTUR Gildissvið laganna.

1. gr.

Lög þessi taka til hverskonar kerfisbundinnar skráningar á upplýsingum varðandi einkamálefni, þ. á m. fjárhagsmálefni einstaklinga, stofnana, fyrirtækja eða annarra lögpersóna, sem sanngjarnt er og eðlilegt að leynt fari. Löggin taka bæði til skráningar af hálfu fyrirtækja, félaga og stofnana og til skráningar á vegum opinberra aðila. Með kerfisbundinni skráningu upplýsinga er átt við söfnun og skráningu ákveðinna og afmarkaðra upplýsinga í skipulagsbundna heild.

Ákvæði laganna eiga við um upplýsingar um einkamálefni, er varða tiltekinn aðila, þótt hann sé ekki nafngreindur, ef hann er sérgreindur með nafnnúmeri eða skráningarauðkenni, sem unnt er að persónugreina fyrir þá, sem búa yfir greiningarlykli.

2. gr.

Með opinberum aðilum er í lögum þessum átt við ríki og sveitarfélög og einstakar stofnanir þeirra.

Dómsmálaráðherra getur ákveðið, að fengnum tillögum tölvunefndar, að ákvæði laga þessara um opinbera aðila taki einnig til félaga, fyrirtækja eða stofnana, sem ekki teljast til stjórnisýslusviðs, ef framlög ríkis eða sveitarfélaga til rekstrar, sem þau hafa um hönd, fela í sér verulegan hluta af rekstrarútgjöldum.

3. gr.

Skráning á upplýsingum um einkamálefni samkv. 1. gr. er því aðeins heimil af hálfu fyrirtækja, félaga og stofnana, sem ekki eru opinberir aðilar, að gætt sé reglnanna í II. þætti hér á eftir, sbr. þó 4. gr.

Skráning á upplýsingum um einkamálefni samkv. 1. gr. er eigi heimil af hálfu opinberra aðila, nema gætt sé ákvæða III. þáttar, sbr. þó 4. og 51. gr.

4. gr.

Lög þessi ná ekki til skráningar, sem stofnað er til einvörðungu í vísindalegu skyni eða vegna tölfræðiskýrsla opinberra stofnana, sem semja tölfræðiskýrslur samkvæmt lögum eða stjórnvaldsreglum, enda séu hinir skráðu ekki auðkenndir með almennum opinberum skráningarauðkennum, svo sem nafni, nafnnúmeri eða þ. u. l. og skráningarlykill sé einungis tiltækur þeim, sem óhjákvæmilegt er vegna viðkomandi verkefnis. Gæta skal ennfremur meginreglna 3. og 4. málsg. 36. gr. og 39. gr.

Manntalsskráning og æviskrárritun samkvæmt lögum nr. 30/1956 fellur utan marka laga þessara, svo og skipulagsbundin skráning í þágu ættfræðirannsóknna og æviskrárrita.

Um þjóðskrá og sakaskrá fer eftir því sem segir í 51. gr.

II. ÞÁTTUR

Skráning af hálfu einstaklinga, fyrirtækja, félaga og stofnana, sem eigi eru opinberir aðilar.

I. KAFLI

Upplýsingaskráning í þágu atvinnufyrirtækja, félaga og stofnana.

5. gr.

Atvinnufyrirtæki, atvinnurekendur, stofnanir og félög og sambærilegir aðilar mega því aðeins koma við kerfisbundinni skráningu upplýsinga, er 1. gr. tekur til, að skráning sé eðlilegur þáttur í starfsemi, sem slíkir aðilar hafa um hönd, sbr. þó ákvæði II. og III. kafla.

Óheimilt er að skrá upplýsingar, er varða þjóðerni manna, þjóðflokk, kynþátt og litarhátt, svo og skoðanir þeirra á stjórnámálum eða einstökum stjórnámálalegum eignum og á trúmálum, nema sérstök lagaheimild standi til þess. Skráning er þó heimil, ef hinn skráði hefur látið í té upplýsingar eða þeirra er aflað með samþykki hans og við þær aðstæður, að honum getur eigi dulist, að ætlunin er að skrá þær með þeim hætti, er greinir í 1. málsg. Það er enn fremur skilyrði, að aðila sé brýn nauðsyn vegna starfsemi sinnar að skrá upplýsingarnar. Ákvæði þessarar málsgreinar eiga einnig við um upplýsingar varðandi brotaferil manna, kynlíf þeirra og heilsuhagi, notkun þeirra á áfengi og öðrum vímuegkjöfum og svipuð einkalífisatriði.

Skráningu samkv. 2. málsg. má eigi koma við, nema með samþykki tölvunefndar, ef ætlunin er að veita öðrum aðgang að upplýsingum þessum án samþykkis viðkomandi manns. Sama máli gegnir um skrár, sem ætlað er að veita upplýsingar, er vara við fjárskiptum við tiltekinn aðila.

Samþykki samkvæmt 3. málsg. má vera bundið því skilyrði, að nánar tilteknar upplýsingar verði eigi skráðar og að skráningin hlíti reglum þeim, sem greinir í II. kafla laga þessara.

Dómsmálaráðherra getur ákveðið að fengnum tillögum tölvunefndar, að tilteknar skrár skuli að nokkru leyti eða öllu lúta ákvæðum II. kafla, og að nánar tilteknar upplýsingar megji eigi greina í skrá þessum.

6. gr.

Eigi má skýra frá upplýsingum, sem greindar eru í skrá samkv. 1. málsg. 5. gr., nema með samþykki hins skráða aðila. Þetta er þó heimilt, ef frásögn af upplýsingum eða aðgangur að þeim er eðlilegur þáttur í starfsemi þess, er stofnað hefur til skráningarinnar.

Eigi má skýra frá upplýsingum um atriði, sem greinir í 2. málsg. 5. gr. án samþykkis viðkomandi eða þess, sem lögbær er að veita samþykki hans vegna, nema slíkt leiði af öðrum lögum.

Upplýsingar um skráð atriði, sem gerst hafa fyrir meira en 5 árum, má eigi veita öðrum, nema tvímælalaust sé, að aðgangur að upplýsingunum hafi úrslitagildi um mat á því atriði, sem ætlunin er að kanna, eða slíkt leiði af öðrum lögum.

Ákvæði 1.—3. málsg. gilda ekki um það, er upplýsingar eru veittar eingöngu í þarfir vísindalegra rannsókna eða í þágu tölfræðiskýrslna. Sama er, ef upplýsinga er leitað vegna læknisrannsókna eða aðgerða á hinum skráða.

7. gr.

Nú telur skráður aðili, að upplýsingar um hann samkv. 5. gr. séu efnislega rangar eða villandi, og getur hann þá krafist þess, að sá, sem ábyrgur er fyrir skráningu, færi þær í rétt horf eða afmái þær, og á hið síðastnefnda einnig við um atriði, sem eigi má skrá.

Nú neitar sá, sem ábyrgur er fyrir skrá, að fallast á kröfu samkv. 1. málsg. eða hefur eigi svarað slíkri kröfu innan 4 vikna, og getur aðili þá krafist þess, að

tölvunefnd kveði á um, hvort kröfu um afmáningu upplýsinga eða leiðréttingu þeirra beri að taka til greina.

Tölvunefnd veitir þeim, er ábyrgð ber á skráningu, kost á að tjá sig um kærufnið. Skráningaraðilanum er skylt að kröfu tölvunefndar að gera henni grein fyrir, hverjum skýrt hafi verið frá þeim upplýsingum, sem leiðréttingar er óskað á.

Nú fellst tölvunefnd á kröfu manns um leiðréttingu eða afmáningu, og leggur hún þá fyrir skráningaraðila að leiðrétta upplýsingar eða afmá þær. Enn fremur getur nefndin lagt fyrir sama aðila að koma á framfæri leiðréttingu til allra þeirra, sem skýrt hefur verið frá upplýsingum á síðustu 6 mánuðum, áður en réttur aðili kvartaði um efni þeirra. Hinn ábyrgi skráningaraðili skal og gera þeim, sem upplýsingarnar fjalla um, grein fyrir nöfnum allra þeirra, sem skýrt hefur verið frá upplýsingum þessum á greindu tímabili.

II. KAFLI

Upplýsingar um fjárhag manna og önnur atriði, er varða lánstraust manna.

8. gr.

Nú óskar aðili að hefja starfsemi, sem varðar skráningar á upplýsingum um fjárhag manna og lögpersóna og lánstraust, og er ætlunin að veita öðrum fræðslu um þau efni. Skal hann þá áður en starfsemin hefst, skila sérstakri tilkynningu um það til tölvunefndar. Má mæla fyrir um eyðublöð undir slíkar tilkynningar.

9. gr.

Aðili samkv. 8. gr. má því aðeins skrá upplýsingar og veita öðrum aðgang að þeim, að þær eftir eðli sínu hafi gildi um mat á fjárhag manns og lánstrausti.

Óheimilt er að skrá upplýsingar samkv. 1. málsg. og veita öðrum fræðslu um þær, ef þær varða þjóðerni manna, kynþátt, trúarbrögð og litarhátt og um skoðanir þeirra á stjórnámálum eða einstökum stjórnámálalegum atriðum, svo og um kynlíf þeirra, einstaka sjúkdóma, sem þeir kunna að vera haldnir, og notkun þeirra á áfengi eða öðrum vímuegkjöfum eða á vanalyfjum.

Upplýsingar um brotaferil manna, svo og upplýsingar um atriði, sem eru eldri en 5 ára og veikja kunna lánstraust, má ekki skrá eða veita öðrum fræðslu um, nema ótvírætt sé í einstöku tilviki, að atriði þetta hafi úrslitagildi um mat á fjárhag eða lánstrausti.

10. gr.

Aðili, sem hefur um hönd starfsemi samkv. 8. gr., má taka á skrá upplýsingar um nafn manns eða fyrirtækis, heimilisfang, nafnnúmer eða fyrirtækjanúmer, stöðu, atvinnu og upplýsingar, sem tiltækilegar eru á opinberum skrá, án þess að skýra viðkomanda frá þessu. Ef önnur atriði eru tekin á skrá, ber aðila að skýra viðkomandi, sem greindur er í fyrsta skipti á skrá, frá þessu innan 4 vikna frá skráningu og gera honum grein fyrir heimild hans til að fá skýrslu um efni skráningar, sbr. 11. gr.

Dómsmálaráðherra getur ákveðið, að fleiri atriði en þau, sem getur í 1. málsg., megi taka á skrá án þess að skráningaraðila sé skylt að skýra viðkomandi frá því.

11. gr.

Aðila, sem greinir í 8. gr., er skylt án ástæðulausrar tafar að skýra þeim, sem skráning tekur til, að beiðni hans, frá efni þeirra upplýsinga og þess mats, sem aðilinn hefur látið frá sér fara til annarra á síðustu 6 mánuðum varðandi hagi beiðanda. Aðilanum er einnig skylt að greina hinum skráða frá því, hverjar upplýsingar eru skráðar um hagi hans, þar með talið mat á fjárhag hans.

Nú hefur aðili samkv. 8. gr. í vörslum sínum frekari gögn um skráðan mann eða stofnun en þau, sem beiðni lýtur að, og er honum þá skylt að gera beiðanda grein fyrir þeim.

Hinn skráði aðili á eigi kröfu til þess, að honum sé skýrt frá því, hvaðan upplýsingarnar stafa.

Hinn skráði getur krafist þess, að aðili samkv. 8. gr. láti honum í té skriflega skýrslu um allar skráðar upplýsingar, er hann varða, og honum eru kræfar samkv. grein þessari.

12. gr.

Upplýsingar um fjárhag og atriði, er varða mat á lánstrausti, má aðeins láta öðrum í té bréflega, sbr. þó 1. og 2. málsg. 11. gr. Þegar fastir viðskiptamenn eiga í hlut, má þó veita upplýsingar munnlega, en nafn og heimilisfang fyrirspyrjanda skal þá skráð og gögn um það varðveitt í a. m. k. 6 mánuði.

Upplýsingarit frá aðila, sem rekur starfsemi samkv. 8. gr., varðandi fjárhag og atriði, er varða lánstraust þeirra, mega aðeins vera almenns efnis og má aðeins senda þau til áskrifenda.

13. gr.

Upplýsingar um fjárhag eða mat á fjárhag og lánstrausti, sem eru rangar eða villandi, skal tafarlaust afmá úr skrá eða færa í rétt horf.

14. gr.

Nú hafa upplýsingar eða mat varðandi fjárhag og lánstraust verið láttnar í té til annarra, og þær reynast rangar eða villandi. Er ábyrgum aðila samkv. 8. gr. þá skylt að senda án tafar öllum þeim, sem fengið hafa slíkar upplýsingar frá honum síðustu 6 mánuði, svo og hinum skráða, skriflega leiðréttingu. Hinn skráði skal og fá í hendur greinargerð frá aðila um, hverjum leiðréttingar hafi verið sendar.

15. gr.

Nú óskar sá, sem tekinn hefur verið á skrá, að aðili samkv. 8. gr. afmái eða leiðrétti atriði, er varða fjárhag hans eða mat á lánstrausti hans, og er aðila þá skylt að svara því án ástæðulausrar tafar og í síðasta lagi innan 4 vikna frá því, að tilmæli bárust.

Nú synjar aðili, sem ábyrgur er fyrir skráningu, tilmælum samkv. 1. málsg., og getur hinn skráði þá innan 4 vikna frá móttöku svars eða innan 4 vikna frá lokum svarsfrests samkv. 1. málsg. óskað eftir því við tölvunefnd, að hún skeri úr um kröfu um afmáningu upplýsinga eða leiðréttingu þeirra. Ákvæði 14. gr. eiga við, ef fallist er á kröfuna.

16. gr.

Skrár eða frumgögn við skráningu má aðeins afhenda þeim, sem tilkynnt hefur starfsemi sína samkv. 8. gr., og skal tölvunefnd skýrt frá slíkri afhendingu án ástæðulausrar tafar.

III. KAFLI

Skráning á nöfnum og heimilisföngum manna eða hópa manna í því skyni að láta upplýsingar um þá í té.

17. gr.

Aðili, sem lætur í té upplýsingar um nöfn og heimilisföng tiltekinna hópa manna, stofnana, fyrirtækja eða félaga, eða annast fyrir aðra um áletrun heimilisfanga á umslög eða útsendingar á tilkynningum til slíkra hópa, má aðeins hafa á nafnaskrá sínnum eftirfarandi atriði:

1. nafn, heimilisfang, nafnnúmer, fyrirtækjanúmer, stöðu, lærdómstitil og atvinnu,
2. upplýsingar, sem aðgangur er að í opinberum skrá, svo sem fyrirtækjaskrá,
3. upplýsingar um tómsundamál og svipað, sem myndað getur grundvöll að almennt viðurkenndri greiningu manna og fyrirtækja í mismunandi hópa.

Upplýsingar um kynþátt, litarhátt, trúarbrögð og skoðanir manna á stjórn-
málum eða einstökum stjórn mála eignum, brotaferil þeirra, kynlíf, heilsuhagi
og notkun þeirra á áfengi og öðrum vímuefnum má ekki taka á skrár þær, sem
greinir í 1. mgr. Dómsmálaráðherra getur í reglugerð reist frekari skorður við því,
hvað greina megi á skráum þessum.

18. gr.

Nú óskar maður eða fyrirsvarsmáður félags, fyrirtækis og stofnunar, að nafn
hans eða félags o. s. frv. sé afmáð af skrá samkvæmt 17. gr., og er þá skylt að
verða við því.

19. gr.

Nú fá forráðamenn félaga eða fyrirtækja aðila, er greinir í 1. málsg. 17. gr.,
í hendur félagaskrár eða skrár yfir fasta viðskiptamenn eða svipaðar skrár, og er
þeim aðila þá óheimilt án samþykkis þess, sem afhent hefur gögnin, að láta þau
af hendi við aðra eða skýra öðrum frá upplýsingum, sem í skránum eða gögnunum
felast.

III. ÞÁTTUR

Skráning á upplýsingum um einkamálefni á vegum opinberra aðila.

IV. KAFLI

Upphaf skráningar.

20. gr.

Óheimilt er að stofna af hálfu opinberra aðila til kerfisbundinnar skráningar,
sem lýtur lögum þessum, nema ráðherra, sem í hlut á, samþykki það að höfðu
samráði við dómsmálaráðherra.

Áður en stofnað er til skráningar, ber viðkomandi ráðherra eða þeim, sem
hann felur það, að setja reglur um tilhögun og rekstur skráningarstarfseminnar og
hvaða reglur gildi um notkun og varðveislu skráningargagna. Þess skal gætt, að
reglurnar séu í samræmi við ákvæði V.—VIII. kafla laga þessara.

Ákvæði 1. og 2. málsg. eiga að sínu leyti einnig við um samtengingu skráa,
sem eru útbúnar til að sinna mismunandi verkefnum. Þetta á þó ekki við um
samtengingu skráa, sem gerð er eingöngu vegna vísindalegra þarfa eða í þágu töl-
fræðiskýrslna.

Leita skal álits tölvunefndar, áður en samþykki er veitt eða reglur settar samkv.
ákvæðum greinar þessarar.

21. gr.

Nú er ætlunin að stofna til skráa, sem lúta ákvæðum laga þessara, af hálfu
sveitarfélaga, og er þá skylt að fá samþykki fundar viðkomandi sveitarstjórnar,
áður en í skráningu er ráðist.

Sveitarstjórn skal semja reglur um tilhögun og notkun skráa samkv. 1. málsg.
og um rekstur þeirra, áður en skráning hefst, og skal þess gætt, að reglur þessar
fullnægi kröfum V.—VIII. kafla laga þessara. Dómsmálaráðherra staðfestir reglur
þessar.

Áður en ákvörðun er tekin um þau efni, er greinir í 1. og 2. málsg., þar á
meðal um setningu reglna, ber að leita álits tölvunefndar.

Ákvæði 1.—3. málsg. eiga einnig við um samtengingu skráa, sem eru útbúnar
til að sinna mismunandi verkefnum. Þetta á þó ekki við um samtengingu skráa,
sem gerð er eingöngu vegna vísindalegra þarfa eða í þágu tölfræðiskýrslna.

22. gr.

Nú er stofnað til einstakra skráa eða skráningarkerfis í því skyni að sinna
verkefnum fyrir fleiri en eitt sveitarfélag, samband sveitarfélaga eða fyrir sveitar-

félög og ríkisstofnanir sameiginlega. Skulu slíkar skrár eða skráningarkerfi hljóta samþykki dómsmálaráðherra. Þá skulu og hafa verið settar reglur um uppbyggingu, rekstur og notkun skráa þessara, sem fullnægja ákvæðum V.—VIII. kafla laganna, enda hafi reglurnar hlotið samþykki dómsmálaráðherra.

Leita skal álitis tölvunefndar, áður en heimilaður er rekstur skráa þeirra, sem greinir í 1. málsg. og áður en reglur þær eru settar, sem þar greinir.

Ákvæði 1. og 2. málsg. eiga einnig við um samtengingu skráa, sem eru útbúnar til að sinna mismunandi verkefnum. Þetta á þó ekki við um samtengingu skráa, sem gerð er eingöngu vegna vísindalegra þarfa eða í þágu tölfræðiskýrslna.

23. gr.

Reglur þær, sem settar kunna að verða samkv. 2. málsg. 20. gr., 2. málsg. 21. gr. og 1. málsg. 22. gr., skulu sendar tölvunefnd þegar eftir að þær hafa verið settar. Sama er um breytingar á reglunum.

Reglur þær, sem settar eru um einstakar skrár eða skráningarkerfi, skulu vera fáanlegar hjá þeim, sem ábyrgur er fyrir skráningu, og hjá tölvunefnd, fyrir þá, sem þeirra kunna að óska. Þetta á þó ekki við, ef veigamiklar þjóðfélagsástæður mæla með því, að reglur þessar eigi að fara leynt, einkum vegna ákvæða þeirra um eftirlits- og öryggisráðstafanir.

V. KAFLI

Skráning upplýsinga og varðveisla þeirra.

24. gr.

Þær einar upplýsingar má skrá, sem skipta ótvírætt máli um verkefni þau, sem viðkomandi stjórnvaldsstofnun á að sinna. Þó er heimilt að skrá upplýsingar, sem máli skipta fyrir aðra stjórnvaldsstofnun, enda sé þá svo um skráningu húið, að hver stofnun fái einungis þær upplýsingar úr skránni, er hana varðar.

Óheimilt er að skrá upplýsingar um skoðanir manna á stjórnmálum eða einstökum stjórnmalalegum efnum, sem ekki eru aðgengilegar almenningi. Aðrar upplýsingar um einkamálefni má eigi heldur skrá, þ. á m. þær, er varða kynþátt manna, litarhátt, trúarbrögð, brotaferil, kynlíf og heilsuhagi og notkun þeirra á áfengi eða öðrum vímugjöfum, nema slíkt sé ótvírætt nauðsynlegt vegna notagildis skráanna.

Skráðar upplýsingar skal afmá, sem vegna aldurs þeirra eða af öðrum ástæðum hafa glatað gildi sínu, miðað við það hlutverk, sem skrá er ætlað að gegna. Skrár, sem sífellt eru í notkun, skulu geyma upplýsingar, sem á hverjum tíma eru réttar, en úreltar upplýsingar skal afmá.

Dómsmálaráðherra getur leyft, að fengnu álitu tölvunefndar, að afrit eða útskriftir úr skráum verði varðveitt í Þjóðskjalasafni eða öðrum opinberum skjalasöfnum með nánar ákveðnum skilmálum.

25. gr.

Tölvunefnd hefur með höndum nauðsynlegt eftirlit með því, að í skráum samkvæmt ákvæðum III. þáttar séu eigi greindar rangar eða villandi upplýsingar. Upplýsingar, sem reynast rangar eða villandi, skal þegar í stað afmá eða færa í rétt horf.

26. gr.

Kosta skal kapps um að beita virkum ráðstöfunum, er komi í veg fyrir, að upplýsingar séu misnotaðar eða komist til óviðkomandi manna.

Ráðstafanir þær, sem 1. málsg. kveður á um, skulu einnig taka til hvers konar endurrita, útskrifta og ljósrita úr skráum, þar með talda útskriftir og endurrit, sem afhent kunna að hafa verið öðrum stjórnvaldsstofnunum en þeim, sem ábyrg eru fyrir skráningu.

Nú geyma tilteknar skrár upplýsingar, sem líklegt þykir, að muni hafa notagildi fyrir erlend ríki, og skal þá koma við öryggisráðstöfunum, sem gera kleift að eyðileggja skrár án tafar, ef styrjöld brýst út eða uggvænt þykir, að til styrjaldaráttaka komi.

VI. KAFLI

Heimild skráðra aðila til að fá vitneskju um upplýsingar, er skráðar hafa verið um þá sjálfa.

27. gr.

Nú telur aðili, að upplýsingar um einkamálefni hans séu greindar á opinberum skráum, sbr. ákvæði V. kafla. Getur hann þá óskað þess við þann, sem ábyrgur er fyrir skráningu, að honum sé skýrt frá efni upplýsinganna. Er skylt að verða við þeim tilmælum án ástæðulausrar tafar.

Nú telur maður, að upplýsingar um hagi sína séu ritaðar í sjúkraála eða önnur sjúkraregistur eða sjúklingaskrár, og vill hann fá vitneskju um efni þeirra. Skal hann þá óska þess við heimilislækni sinn, eða annan þann lækni, sem fjallað hefur um heilsuhagi hans, að hann leiti eftir upplýsingum þessum frá þeim, sem ábyrgur er fyrir skráningu. Þessi aðili skýrir læknum frá upplýsingunum, svo að honum sé kleift að koma þeim á framfæri við viðkomanda.

Ákvæði 1. málsg. gildir ekki, ef hagsmunir hins skráða af því að fá vitneskju um efni upplýsinga þykja eiga að vikja að nokkru eða öllu fyrir ótvíræðum almenningshagsmunum eða öðrum veigamiklum einkahagsmunum. Ef svo er háttáð um nokkurn hluta upplýsinga, en eigi aðra hluta þeirra, þá skal beiðanda veitt vitneskja um þá hluta, sem eigi þykir varhugavert að skýra frá.

Ákvæðin í 1. og 2. málsg. taka ekki til skráa eða skráningar, sem eingöngu er stofnað til í þágu tölfraðilegra úrdráttá. Ákveða má einnig, að aðrar skrár séu þegar undan ákvæðum þessum, ef ætla má, að sérregla 3. málsg. muni hafa í för með sér, að tilmælum um upplýsingar úr slíkum skráum verði almennt hafnað.

Aðili, sem fengið hefur vitneskju um upplýsingar samkv. 1. og 2. málsg., á ekki tilkall til að fá nýja skýrslu um slík efni, fyrr en 12 mánuðir eru liðnir frá því að hann fékk síðast tilkynningu um skráðar upplýsingar, nema hann sýni fram á, að honum sé sérstakt hagsmunamál að fá upplýsingar að nýju.

28. gr.

Tilkynningar samkv. 1., sbr. 3. málsg. 27. gr. skulu gefnar skriflega, sé þessa óskað. Ef tillitið til hins skráða sjálfs mælir með því, er þó hægt að skýra honum munnlega frá efni upplýsinganna.

Skýrslu um upplýsingar samkv. 2. málsg. 27. gr. gefur læknir hins skráða aðila, og má hún vera munnleg. Hliðstæðar reglur gilda við framkvæmd á ákvæði 3. málsg. 27. gr.

29. gr.

Nú rís ágreiningur eða vafamál vakna í sambandi við heimild manna til að fá upplýsingar samkvæmt 1.—3. og 5. málsg. 27. gr. og 28. gr. eða samkvæmt reglum settum með stoð í 4. málsg. 27. gr., og má þá leggja málið fyrir tölvunefnd til úrlausnar. Úrlausn tölvunefndar verður eigi skotið til annarrar stjórnvaldsstofnunar.

VII. KAFLI

Skráðar upplýsingar látnar í té öðrum einkaaðila en hinum skráða.

30. gr.

Eigi má láta í té skráðar upplýsingar, er varða einkamálefni manna, til annarra einstaklinga, fyrirtækja, félaga eða stofnana, nema gætt sé reglna 31.—33. gr. eða upplýsingar séu áður aðgengilegar almenningi, eða sá, sem í hlut á, samþykki

eða annar, sem heimild hefur til að samþykkja það vegna hans, eða heimild sé til þess í lögum.

Samþykki skal láta uppi skriflega, og skal það greina

1. hvers konar upplýsingar megi láta í té,
2. hverjum megi láta í té upplýsingar þessar, og
3. hvernig viðtakandi megi hagnýta sér þær.

Samþykki fellur niður í síðasta lagi, þegar ár er liðið frá því að það var látið uppi.

31. gr.

Skráðar upplýsingar um einkamálefni manna má láta í té öðrum einstaklingum, fyrirtækjum, félögum og stofnunum, sem vinna að verkefnum í þágu þeirrar stjórnvaldsstofnunar, sem ábyrg er fyrir skráningu. Þó er aðeins heimilt að láta uppi upplýsingar, sem nauðsynlegar eru vegna úrlausnar á því verkefni, sem stofnun hefur falið viðtakanda að leysa. Upplýsingar þessar má ekki nota í öðru skyni en því, sem stofnun sú, er ábyrgð ber á skráningu, kveður á um.

32. gr.

Heimilt er að veita lækni eða tannlækni, sem hefur mann til lækni meðferðar, upplýsingar úr sjúkraál sjúkrahúss eða öðrum sjúklingaskráum þess varðandi mann þennan. Upplýsingar geta einnig, þegar læknir á í hlut, tekið til annarra manna, einkum vandamanna viðkomandi manns, þegar slíkt er talið skipta máli vegna lækni meðferðar á hinum skráða manni.

Heimilt er einnig að láta í té upplýsingar úr gögnum þeim, er greinir í 1. málsgl., þ. á m. um sjúkdómsgreiningar, til lækna, sem fást við rannsóknarverkefni. Viðtakanda er eigi heimilt að hafa samband við hinn skráða á grundvelli slíkra upplýsinga, nema heimilislæknir eða annar læknir, sem fjallað hefur um heilsuhagi hins skráða, samþykki það.

Með samþykki heilbrigðisráðherra er enn fremur heimilt að veita einstaklingum, fyrirtækjum, félögum og stofnunum upplýsingar úr skráum til afnota við einstök rannsóknarverkefni eða skipulagsverkefni með nánar tilteknum skilyrðum. Ef ætlunin er að nota upplýsingar til samtengingar skráa, sem lög þessi taka ekki til, má eigi láta í té upplýsingar, nema samþykki tölvunefndar komi til.

33. gr.

Nú er sýnt fram á af hálfu einstaklings, fyrirtækis, félags eða stofnunar, að þessum aðilum sé þörf á tilteknum skráðum upplýsingum vegna ákveðins dómsmáls eða annarra slíkra laganauðsynja, og er þá heimilt að láta í té upplýsingar til þess, sem lagahagsmunir hefur af upplýsingum, enda sé ótvírætt, að þörfin á að fá þær vegi þyngra en tillitið til þess, að upplýsingum sé haldið leyndum. Þetta á þó ekki við um upplýsingar, sem þagnarskylda ríkir um samkvæmt sérstökum lagaákvæðum eða stjórnvaldsreglum.

Heimilt er að láta í té með nánar tilteknum skilmálum skráðar upplýsingar vegna tiltekinna rannsóknarverkefna. Ákvæðið í 2. málslíð 3. málsgl. 32. gr. á einnig við um slík tilvik.

34. gr.

Dómsmálaráðherra getur sett reglur um greiðslu fyrir að láta í té skráðar upplýsingar, þegar slíkt er heimilt.

VIII. KAFLI

Skráðar upplýsingar látnar í té til stjórnvaldsstofnana.

35. gr.

Skráðar upplýsingar er heimilt að láta í té öðrum stjórnvaldsstofnunum en þeim, sem ábyrgar eru fyrir skráningu, í þeim mæli, sem greint er í VII. kafla, og enn fremur þegar viðkomandi stofnanir eiga tilkall til upplýsinga samkvæmt lögum eða stjórnvaldsreglum.

Að öðrum kosti verða upplýsingar því aðeins látnar öðrum stjórnvaldsstofnunum í té, að þær hafi verulegt gildi um starfsemi viðkomandi stofnunar eða um tiltekna úrlausn, sem stofnun á að láta uppi, sbr. þó 2. málslíð 1. málsg. 24. gr. Ekki má þó láta í té upplýsingar, sem sérstök þagnarskylda gildir um samkv. lögum eða stjórnvaldsreglum.

Eigi er heimilt, nema sérstaklega standi á, að láta í té upplýsingar, er varða persónuhagi einstakra manna, úr skrá, sem eingöngu eru unnar vegna vísindalegra rannsókna eða vegna tölfræðilegra úrdratta.

IV. ÞÁTTUR

IX. KAFLI

Um tölvuþjónustu.

36. gr.

Einstaklingum, fyrirtækjum eða stofnunum, sem annast tölvuþjónustu fyrir aðra aðila er óheimilt að varðveita eða vinna úr upplýsingum um einkamálefni samkvæmt 1. gr., nema þeir hafi til þess starfsleyfi, er tölvunefnd veitir.

Með tölvuþjónustu er átt við sérhvern starfsþátt í sjálfvirkri gagnavinnslu með tölvutækni.

Aðili, sem fær starfsleyfi samkvæmt 1. málsg. skal gera viðhlitandi ráðstafanir, að dómi tölvunefndar, sem tryggi, að upplýsingar þær, sem í verkbeiðni felast, eða fylgja henni verði eigi misnotaðar eða komist til óviðkomandi manna. Tölvunefnd getur mælt fyrir um nánari ákvæði varðandi slíkar öryggisráðstafanir.

Aðili samkvæmt 1. málsg. má ekki án samþykkis verkbeiðanda nota upplýsingar, sem hann fær í sambandi við framkvæmd umbeðins verks, í öðru skyni en til að leysa það sérstaka verkefni, sem verkbeiðni lýtur að. Er honum óheimilt að varðveita gögn um þær hjá öðrum eða láta þær öðrum í hendur. Þegar sérstaklega stendur á, svo sem vegna skyndilegrar bilunar á tölvubúnaði, er aðila þó heimilt að láta framkvæma tölvuvinnslu hjá öðrum, enda þótt síðargreindi aðilinn hafi ekki starfsleyfi til slíkrar vinnslu. Gögnin og vinnsla þeirra skulu þó eftir sem áður vera á ábyrgð þess, sem upphaflega tók að sér verkið, að því er varðar ákvæði laga þessara.

37. gr.

Umsókn um starfsleyfi samkvæmt 36. gr. skulu fylgja rækileg gögn um fyrirhugaða starfsemi, tækjabúnað, starfslíð, húsnæði, öryggisráðstafanir o. fl. eftir því sem tölvunefnd mælir nánar fyrir um.

Starfsleyfi skal tímabinda og skulu þau eigi veitt til lengri tíma en 5 ára í senn.

38. gr.

Starfsmenn við tölvuþjónustufyrirtæki samkvæmt 36. gr. eru þagnarskyldir um þau atriði, sem þeir komast að við störf sín, og skulu undirrita þagnarheit, áður en þeir taka til starfa.

Nú vinnur tölvuþjónustufyrirtæki, sem ekki er rekið af opinberum aðila, að verkefnum fyrir slíka aðila, og eru starfsmenn þess þá þagnarskyldir um þau atriði, sem þeir komast að við framkvæmd verkefnisins, með sama hætti og þeir

opinberu starfsmenn, sem unnið hafa að því. Brot starfsmanns á þagnarskyldu varðar, þegar svona stendur á, refsingu samkvæmt 136. gr. almennra hegningarlaga.

V. ÞÁTTUR

X. KAFLI

Söfnun upplýsinga hér á landi til tölvuúrvinnslu erlendis.

39. gr.

Kerfisbundin söfnun og skráning upplýsinga um einkamálefni til geymslu eða úrvinnslu erlendis er óheimil. Tölvunefnd getur þó heimilað hana, ef sérstaklega hagar til, þegar einstaklingur eða fyrirtæki stendur að söfnuninni, en dómsmálaráðherra, að fenginni umsögn tölvunefndar, ef opinber aðili á í hlut.

Skrár eða frungögn, sem geyma upplýsingar þær, er greinir í 2. málsg. 5. gr. og 2. málsg. 24. gr. má eigi láta af hendi til geymslu eða úrvinnslu erlendis, nema samþykki tölvunefndar eða dómsmálaráðherra komi til.

Leyfi samkv. 1. og 2. málsg. má því aðeins veita, að tölvunefnd telji, að afhending skráa eða gagna skerði ekki til muna vernd þá, sem löggin búa skráðum mönnum eða löggjörðum.

Dómsmálaráðherra getur ákveðið í reglugerð, að ákvæði 1. og 2. málsg. eigi ekki við um tilteknar skrár eða upplýsingarvið eða að ákvæðin gildi ekki gagnvart ákveðnum löndum, ef þjóðréttarsamningar lúta að slíku eða tillit til alþjóðlegs samstarfs mælir með því.

VI. ÞÁTTUR

XI. KAFLI

Um eftirlit með lögum þessum.

40. gr.

Tölvunefnd hefir eftirlit með framkvæmd laga þessara og skráningu og vinnslu, sem löggin taka til, leysir úr ágreiningsefnum, svo sem greinir í lögum þessum, og setur fram umsagnir um reglur, er varða skráningarmál. Þá er nefndin ríkisstjórninni til ráðuneytis um þau málefni, sem þessi lög taka til.

Tölvunefnd skal skipuð 3 mönnum, sem dómsmálaráðherra skipar til fjögurra ára í senn. Formaður hennar skal vera lögfræðingur, sem fullnægir skilyrðum til að vera dómari. Tveir nefndarmenn skulu vera sérfróðir um tölvu- og skráningarmálefni. Varamenn eru skipaðir með sama hætti til fjögurra ára í senn, og skulu varamenn fullnægja sömu skilyrðum sem aðalmenn.

Um starfslíð og starfshætti tölvunefndar skal mælt í reglugerð, er dómsmálaráðherra setur, að fengnum tillögum nefndarinnar.

41. gr.

Tölvunefnd getur kafið þann, sem ábyrgur er fyrir skráningu eða framkvæmir hana vegna annars (verkbeiðanda) allra upplýsinga, sem máli skipta fyrir eftirlits- og könnunarstarfseminum.

Nefndarmenn og aðrir, er starfa á vegum tölvunefndar, eiga vegna eftirlitsstarfa sinna aðgang án dómsúrskurðar að húsnæði, þar sem skráning fer fram, svo og að stjórnarskrifstofu og húsnæði, þar sem skráningargögn og tæknileg gögn öll eru varðveitt.

42. gr.

Ákvæði greinar þessarar gilda um skráningarstarfsemi, er lýtur II. þætti laga þessara, nema annars sé getið.

Tölvunefnd getur lagt fyrir aðila að hætta skráningu eða láta ekki öðrum í té upplýsingar úr skráum sínum eða gögnum, enda gangi starfsemin í berhöggi við

ákvæði laga þessara að mati tölvunefndar, svo og að einstakar upplýsingar á skráum séu afmáðar eða skrár í heild sinni séu eyðilagðar.

Tölvunefnd getur enn fremur lagt fyrir ábyrgan skráningaraðila að afmá skráningu um einstök atriði eða leiðréttu hana, enda sé um atriði að ræða, sem annað hvort er óheimilt að taka á skrá eða tölvunefnd telur röng eða villandi.

Tölvunefnd getur bannað að viðhafa nánar tiltekna aðferð við söfnun upplýsinga til tölvuvinnslu eða við að koma á framfæri upplýsingum til annarra, enda telji hún, að aðferð sú, sem viðhöfð er, hafi í för með sér verulega hættu á, að skráning eða upplýsingamiðlun verði röng eða villandi, eða að um sé að ræða atriði, sem eigi má taka á skrá.

Tölvunefnd getur lagt fyrir aðila, sem ábyrgð ber á starfsemi, er lýtur lögnum, að koma við sérstökum úrræðum til tryggingar því, að eigi verði skráð atriði, sem óheimilt er að taka á skrá, eða miðlað verði upplýsingum um slík atriði. Hinu sama gegnir um atriði, sem eru röng eða villandi. Enn fremur er tölvunefnd rétt að krefjast þess af ábyrgum skráningaraðila, að hann hlutist til um ráðstafanir, sem komi í veg fyrir eða dragi úr hættu á, að skráðar upplýsingar verði misnotaðar eða komist til vitundar óviðkomandi mönnum.

43. gr.

Ákvæði greinar þessarar á við um skráningarstarfsemi, sem lýtur III. þætti laga þessara.

Tölvunefnd gefur skýrslu til þeirrar stjórnvaldsstofnunar, sem er ábyrg fyrir skráningu, og ráðherra, sem hin ábyrga stofnun á undir, um brot á lögum eða stjórnvaldsreglum, sem upp kunna að koma, eða ágalla, sem æskilegt er, að bætt sé úr. Viðkomandi stofnunum er skylt að gera tölvunefnd grein fyrir, hvaða ráðstafanir gerðar séu í tilefni af skýrslu hennar.

Tölvunefnd getur hvenær sem er sett fram tillögur um breytingu á reglum um tiltekna kerfisbundna skráningu og beint þeim til þeirrar stjórnvaldsstofnunar, sem sett hefur reglurnar í upphafi.

44. gr.

Úrlausnir tölvunefndar verða eigi bornar undir aðrar stjórnvaldsstofnanir.

45. gr.

Tölvunefnd getur sett reglur um form og efni tilkynninga og umsókna samkvæmt lögum þessum og stjórnvaldsreglum, settum með stoð í þeim.

Nú er tölvunefnd ætlað að veita samþykki til einstakra aðgerða samkvæmt lögum þessum, og er henni þá heimilt að binda samþykkið skilyrðum og tíma-binda það.

46. gr.

Dómsmálaráðherra getur í reglugerð kveðið á um samstarf tölvunefndar við erlendar eftirlitsstofnanir, um geymslu eða úrvinnslu hér á landi á gögnum, er safnað hefur verið erlendis, þ. á m. um sérstaka tilkynningarskyldu á slíku.

Enn fremur um afmáningu og eyðileggingu á skráum, sem andstæðar eru lögnum, svo og önnur atriði, sem varða framkvæmd laganna, þ. á m. um starfsemi samkvæmt II. og III. kafla.

47. gr.

Tölvunefnd gefur út öðru hverju skýrslu um starfsemi sína.

Tölvunefnd getur enn fremur birt almenningi umsagnir og álitsgerðir, svo og tillögur, er hún hefur látið uppi samkvæmt lögnum.

VII. ÞÁTTUR

Um refsingar og önnur viðurlög, gildistöku laganna og framkvæmd.

XII. KAFLI

Um refsingar og önnur viðurlög við brotum á lögnum.

48. gr.

Brot á 2. og 3. málsg. 5. gr., 6. gr., 3. málsg. 7. gr., 8. og 9. gr., 2. málslið 1. málsg. 10. gr., 1., 2. og 4. málsg. 11. gr., 12.—14. gr., 1. málsg. og 2. málslið 2. málsg. 15. gr., 16.—19. gr., 3. málslið 31. gr., 2. málslið 2. málsg. 32. gr., 1., 3. og 4. málsg. 36. gr., 1. málsg. 38. gr., 1. og 2. málsg. 39. gr., svo og brot á skilmálum, sem settir eru samkv. 3. málsg. 32. gr. og 34. gr. varða sektum eða varðhaldi, nema þyngri refsing liggji við samkvæmt öðrum lögum.

Sömu refsingu varðar að vanrækja að fara eftir úrlausn tölvunefndar samkvæmt 4. málsg. 7. gr. og 2. málsg. 15. gr., eða að fullnægja kröfum tölvunefndar samkv. 1. málsg. 41. gr.

Sömu refsingu varðar enn fremur að virða ekki skilyrði, sem sett er fyrir leyfi til starfrækslu, er lýtur lögum þessum eða stjórnvaldsreglum, settum samkvæmt þeim, svo og að sinna ekki boði eða banni, sem uppi hefur verið haft samkvæmt lögum þessum eða stjórnvaldsreglum, settum samkvæmt þeim.

Í reglum, sem settar eru samkvæmt lögum þessum, má setja það ákvæði, að brot á reglunum varði sektum.

Nú er brot framið í starfsemi, sem hlutafélag, samvinnufélag eða annað atvinnufyrirtæki hefur með höndum, og má þá leggja sektarrefsingu á félagið sem slíkt.

49. gr.

Þann, sem rekur starfsemi eða tekur þátt í starfsemi, sem greind er í 36. gr., án leyfis, eða hefst handa um starfsemi samkvæmt 8. gr. án þess að tilkynna hana tölvunefnd má auk refsingar svipta rétti til tölvustarfrækslu þeirrar, sem hann hefur með höndum, enda gefi brot til kynna nærlæga hættu á misnotkun manns í sambandi við skráningarstarfsemi. Sama er um brot á 3. málsg. 5. gr. Að öðru leyti eiga ákvæði 1. og 2. málsg. 68. gr. almennra hegningarlaga hér við.

Gera má upptæk með dómi tæki, sem stórfelld brot á lögum þessum eru framin með, svo og hagnað af broti, og eiga ákvæði 69. gr. alm. hegningarlaga hér við.

XIII. KAFLI

Gildistaka og lagaframkvæmd.

50. gr.

Lög þessi taka gildi 1. janúar 1981.

Leita skal samþykkis tölvunefndar, þar sem það er áskilið, eða koma á framfæri tilkynningum til hennar innan 3 mánaða frá gildistöku laganna, að því er varðar starfsemi, er II. þáttur laganna tekur til, og hafist hefur, áður en lögin öðluðust gildi. Senda skal drög til reglna um starfsemi og starfshætti skráa, þar sem gætt skal ákvæða III. þáttar laganna, til tölvunefndar í síðasta lagi þegar 6 mánuðir eru liðnir frá gildistöku laganna samkv. 1. málsg.

51. gr.

Um þjóðskrá og almannaskráningu fer eftir því, sem segir í lögum og stjórnvaldsreglum þar um. Sama er að sínu leyti um sakaskrá.

Athugasemdir við lagafrumvarp þetta.

Frumvarp til laga um kerfisbundna skráningu á upplýsingum, er varða einkamálefni, var lagt fram á Alþingi undir þinglok 1978 (298. mál, þingskjal 683). Frumvarpið er nú endurflutt nokkuð breytt eins og nánar verður greint frá hér á eftir.

Með bréfi Ólafs Jóhannessonar dómsmálaráðherra 25. nóvember 1976 voru þeir dr. Ármann Snævarr hæstaréttardómari, Hjalti Zóphóniasson fulltrúi í dómsmálaráðuneytinu og dr. Þorkell Helgason dósent, skipaðir í nefnd til að vinna að undirbúningi löggjafar um meðferð efnis í tölvum, er varða einkahagi manna. Var hinn fyrstnefndi skipaður formaður nefndarinnar. Baldur Möller ráðuneytisstjóri starfaði um hríð með nefndinni. Dr. Oddur Benediktsson dósent hefir unnið að sérfræðilegum athugunum á vegum nefndarinnar. Þá gaf hagstofustjóri nefndinni ítarlega skýrslu um tölvuskrár á vegum stofnunar sinnar.

Í erindisbréfi nefndarinnar var sérstaklega bent á, að þörf væri að hyggja að reglum um söfnun upplýsinga til varðveislu efnis í tölvum og um vernd gegn misnotkun slíks efnis, svo og um skyldur þeirra manna, sem starfa við rekstur á tölvum. Í bréfinu segir enn fremur, að hafa skuli hliðsjón af löggjöf, sem sett hefir verið í öðrum löndum um þetta efni, svo og þeim löggjafarundirbúningi, sem í gangi er á því sviði í einstökum löndum og á alþjóðavettvangi.

Nefndarmenn hafa allir kynnt sér þetta efni erlendis með viðræðum og könnunum á Norðurlöndum og með þátttöku á fundum á vegum Evrópuráðs um þessi málefni. Þá hefir nefndin víðað að sér miklum heimildum, lögum, lagafrumvörpum og ritum um efnið. Ráðunautur frá dómsmálaráðuneytinu danska, dr. Niels Eilschou Holm, kom hingað til lands í mars 1977 m. a. til viðræðna um þetta málefni.

Nefndin hefir kostað kapps um að hraða störfum, svo sem óskað var af hálfu dómsmálaráðherra. Mikill tími hefir farið í að kynna þeim mikla efnivið, sem nefndin hefir talið nauðsynlegt að rannsaka, svo og til að hugleiða og ræða fær úrræði hér á landi á þessu sviði, en engan veginn er sjálfsagt, að fylgt skuli í hvívetna erlendum fyrirmyndum við þær sérstöku aðstæður, sem ríkja hér á landi.

Áður en frumvarpið yrði á ný lagt fram á Alþingi ákvað dómsmálaráðherra að það skyldi sent til umsagnar eftirtöldum aðilum, er málið varðar einkum: Dómarafélagi Íslands, erfðafræðinefnd Háskólans, Fasteignamat ríkisins, Hagstofu Íslands, lagadeild Háskóla Íslands, landlækni, Læknafélagi Íslands, Lögfræðingafélagi Íslands, Sambandi isl. sveitarfélaga, ríkisskattnefnd, ríkisskattstjóra, Skýrslutæknifélagi Íslands, Skýrsluvélum ríkisins og Reykjavíkurborgar, Tryggingastofnun ríkisins og yfirfasteignamatsnefnd. Umsagnir bárust frá eftirtöldum aðilum: landlækni, Læknafélagi Íslands, Skýrslutæknifélagi Íslands, Skýrsluvélum ríkisins og Reykjavíkurborgar, Tryggingastofnun ríkisins og yfirfasteignamatsnefnd.

Með bréfi, dags. 30. maí 1979, var nefndinni, sem samdi frumvarpið í upphafi, falið að endurskoða það í ljósi þeirra umsagna, er borist höfðu. Skilaði nefndin tillögum sínum til ráðuneytisins með bréfi, dags. 28. ágúst 1979, svo hljóðandi:

„Málefni: Frumvarp til laga um kerfisbundna skráningu á upplýsingum, er varða einkamálefni.

Hæstvirt Dómsmálaráðuneyti hefir óskað eftir því, að við undirritaðir, sem sömdum ofangreint frumvarp, færum yfir umsagnir þær, er um það hafa borist til ráðuneytisins og athuguðum, hvort við teldum ástæðu til að breyta einstökum atriðum í frv., sem ætlunin er að leggja fram nú í haust. Fer athugun okkar hér á eftir:

1. Umsagnir eru að verulegu leyti almenns efnis. Sumar þeirra gera engar efnislegar athugasemdir við frv., en í öðrum er komið á framfæri gagnrýni á einstökum atriðum, oft þó svo, að eigi eru settar fram jákvæðar tillögur um skipan þess atriðis, sem gagnrýnt er.

2. Nokkur gagnrýni kemur fram á nafninu skráning á upplýsingum, er varða einkamálefni, og er stungið upp á orðinu persónugögn í stað þess. Nefndin telur það orð sist heppilegra en einkamálefni, sem unnið hefir sér hefð í lagamáli, og er gerð grein fyrir því atriði í greinargerð með frv. Persónugagnaráð í stað tölvunefndar er óþjáltað orð og hefir ekki vel.
3. Gagnrýnt er, að frv. sé of viðamikilið og þurfi einföldunar við. Af sérgreindum tillögum í því efni er bent á, að ekki sé þörf á ákvæðum II. og III. kafla. Þetta er vissulega álitamál frá sjónarmiði semjenda frv. Er um það vísað til greinargerðar með frv., þar sem rökstutt er, að þörf sé á þessum ákvæðum eða verði það í náninni framtíð. Teljum við eðlilegt, að Alþingi taki afstöðu til þessa atriðis, en auðvelt er að endursemjja frv., ef hugur manna stendur til að fella niður þessa tvo kafla að verulegu leyti eða öllu. Um þá gagnrýni, að frv. eigi að verða einfaldara í sniðum er það að segja, að frv. er í ýmsum greinum einfaldara en hliðstæð frv. á Norðurlöndum, og m. a. byggt meir á tilkynningarleiðinni heldur en leyfisleiðinni. Ef einfalda á frv. til muna, þarf að endursemjja það frá stofni. Að svo stöddu telja undirritaðir heppilegast, að frv. verði lagt fram í þeirri mynd, sem nú hefir verið gengið frá því, sbr. þó athugasemdir hér á eftir, og er það þá Alþingis að taka afstöðu til þess, í hvaða mynd það óskar að löggjöf verði um þessi efni.
4. Fleiri en einn umsagnaraðili vika að því, að ákvæði um samtengingu skráa séu ekki nægilega rækileg, einkum að því er virðist varðandi skráningu á vegum annarra en opinberra aðilja. Almenna greinimarkið í 5. gr. frv. á vitaskuld við um samtengingu skráa, sem hugsuð er frá sjónarmiði semjenda frv. sem ein aðferð við skráningu. Má því ekki gagnálykta frá þeim einstöku ákvæðum frv., sem fjalla gagngert um samtengingu skráa, sbr. 20. gr. 3. mgr., 21. gr. 4. mgr., 22. gr. 3. mgr., 32. gr. 3. mgr., 33. gr. 2. mgr. Samtenging skráa er í reynd meir tíðkuð í hinum opinbera geira en einkageiranum, og er því eðlilegt, að fremur séu sérákvæði um þetta atriði í þeim köflum, er varða hina fyrrnefndu skráningu. Vera má, að það horfi til bóta að setja almennt ákvæði í frv. um, að samtenging skráa lyfti almennt reglunum um skráningu, nema öðru vísi væri kveðið á í frv., en undirritaðir telja þessa þó naumast þörf.
5. Sú athugasemd hefir komið fram við 24. gr., að þar ætti að bæta við orðunum: „upplýsingar, er varða félagslega hagi fólks, t. d. skólanemenda“. Út af fyrir sig er ekkert, er mælir gegn þessu, en ekki ætti þó að vera þörf á slíku ákvæði, þar eð 2. mgr. 24. gr. kveður svo á, að einkamálefni megi yfirleitt ekki skrá.
6. Í tilefni af athugasemd landlæknis við 27. gr. frv. skal þess getið, að með þeirri grein er ekki ætlunin að gera breytingu á læknalögum. Læknafélag Íslands telur þessa grein „skynsamlega og heppilega“.
7. Ákvæðin um sjúkraskrár eru í III. þætti frv., sem fjallar um skráningu á vegum hins opinbera. Allt að einu eiga ákvæðin við um sjúkraskrár starfandi lækna og tannlækna, en þeir verða að fá sérstakt starfsleyfi til að gegna starfinu og eru að því leyti opinberir sýslunarmenn. Hugsanlegt er, að taka þetta fram annaðhvort í 2. gr. eða 27. og 32. gr. frv.
8. Læknafélag Íslands bendir á, að í stað orðanna „kynrænir hagir“ í 5. gr. frv. ætti að koma kynlíf. Breyta þarf þá einnig 9. gr. 2. mgr., 17. gr. 2. mgr. og 24. gr. 2. mgr. Ekki ætti hér að vera um efnismun að ræða, og geta undirritaðir út af fyrir sig fallist á tillögu Læknafélagsins.
9. Læknafélag Íslands gerir að tillögu sinni, að í stað orðanna í 2. mgr. 32. gr. frv.: „læknar þeir, sem fjallað hafa“ komi: „heimilislæknir eða annar læknir, sem fjallað hefir“ o. s. frv. Undirritaðir geta fallist á þessa tillögu, sbr. og orðalagið í 27. gr. 2. mgr.
10. Skýrsluvélar ríkisins og Reykjavíkurborgar gera ýmsar athugasemdir við almannan grundvöll slíks frv. sem þessa, og vilja t. d. eigi, að munur sé á reglum

varðandi einkaskráningu og opinbera skráningu. Af þeirra hálfu er dregið í efa, að rétt sé að setja sérákvæði um skráningu í þágu vísindarannsóknna og tölfræðiskýrslna. Er vikið að þessum atriðum hér áður, en vísað er til greinargerðar með frv. þar sem fram koma þau rök, sem semjendur frv. byggja á. Þess má geta, að frv. er í þessum efnunum í samræmi við norrænu lög og frv.

11. Undirritaðir leggja til, að í stað orðanna: „tölvu- eða skráningarmálefni“ í 40. gr. 1. mgr. frv. komi: „þau málefni, sem þessi lög taka til“.
12. Ýmsar athugasemdir hafa verið gerðar við nafnið „tölvunefnd“ sbr. XI. kafla frv., og þó sérstaklega ákvæðin um hvernig hún verði skipuð. Semjendur frv. gáfu gaum að ýmsum öðrum nöfnum, svo sem skráningarnefnd og persónugagnanefnd, en þeir töldu, að heitið tölvunefnd, sem vissulega er ekki nákvæmt, gæfi best til kynna meginverkefni nefndarinnar, sem er að fylgjast með ýmsum þáttum í starfsemi vélrænnar skráningar. Hliðstæð heiti á Norðurlandamálanum taka einnig mið af hinu sama.
13. Í frv. er lagt til, að tölvunefnd sé skipuð þremur mönnum, sem dómsmálaráðherra skipi til fjögurra ára í senn. Formaður sé lögfræðingur, en hinir tveir sérfróðir „um tölvu- og skráningarmálefni“. Í umsögnum koma fram eftirfarandi hugmyndir:
 - a. Landlæknir bendir á, að einn nefndarmanna ætti að hafa „nokkra læknisfræðipækkingu“.
 - b. Skýrslutæknifélag Íslands leggur til, að nefndin verði skipuð 5 mönnum, og kjósi Sameinað Alþingi 3, en dómsmálaráðherra skipi 2, þar af annan að fengnum tillögum Skýrslutæknifélags Íslands.
 - c. Skýrsluvélar ríkisins og Reykjavíkurborgar leggja til, að nefndarmenn verði 5, skipi Hæstiréttur formann, en Sameinað Alþingi kjósi 4.

Um þessar tillögur skal þess getið, að semjendur frv. gáfu mikinn gaum að því, hversu fjölmenn nefndin ætti að vera og hversu skipuð. Almennt verður að vara við því, að fleiri séu í slíkri nefnd en þrír, og ekki ætti að vera þörf á mannfleiri nefnd. Sú nefnd myndi að sjálfsgöðu leita sérfræðilegs liðsinnis, þ. á m. um læknisfræðileg efni, þegar nauðsyn ber til. Vel kemur til greina, að nokkrir nefndarmanna verði kosnir af Alþingi, en að svo vöxnu telja undirritaðir, að heppilegast sé að leggja frv. óbreytt fram fyrir Alþingi um þetta atriði.

14. Undirritaðir leggja til, að 1. mgr. 4. gr. frv. orðist þannig:

„Lög þessi ná ekki til skráningar, sem stofnað er til einvörðungu í vísindalegu skyni eða vegna tölfræðiskýrslna opinberra stofnana, sem semja tölfræðiskýrslur samkvæmt lögum eða stjórnvaldsreglum, enda séu hinir skráðu ekki auðkenndir með almennum opinberum skráningarauðkennum, svo sem nafni, nafnnúmeri eða þ. u. l. og skráningarlykill slíkrar skráningar sé einungis tiltækur þeim, sem óhjákvæmilegt er vegna viðkomandi verkefnis. Gæta skal ennfremur meginreglna 36. gr. 3. og 4. málgr. og 39. gr.“
15. Undirritaðir hafa veitt því athygli, að þar sem rætt er um stjórnvald í frv. er í próförk komið orðið stjórnvaldsstofnun, sbr. t. d. fyrirsögn VIII. kafla og 35. gr. Þess er eindregið farið á leit, að frv. nefndarinnar sé haldið óbreyttu.

Ef breyting verður á frumvarpstextanum, þá er að sjálfsgöðu nauðsynlegt að athuga greinargerð um þau atriði, er sæta breytingu.

Að svo vöxnu telur nefnd sú, sem falið var að semja frv. til laga um ofangreint efni, verkefni sinu lokið.“

Umsagnaraðilum hefur verið sent bréf nefndarinnar til athugunar, og má gera ráð fyrir, að þeir, sem mestra hagsmuna hafa að gæta, komi sjónarmiðum sínum að í meðförum þingsins.

Frumvarpið er nú lagt fram með þeim breytingum, sem nefndin hefur lagt til. Þá hefur hugtökum á sviði stjórnarfarsréttar, sem fram koma í frumvarpinu, verið

breytt til samræmis við frumvarp til laga um aðgang að upplýsingum hjá almanna-
stofnunum.

Hér á eftir verður fyrst rætt um þörfina á löggjöf vegna tölvutækni. Þar á meðal
verður gaumgæft, hvort núgildandi löggjöf hér á landi veiti næga vernd gegn þeim
hættum, sem samfara eru tölvustarfsemi vegna hagsmuna einstaklinga og lögpersóna
af því að njóta eðlilegrar verndar um einkahagi sína (I A og I B). Þá verður vikið
að hugmyndum, sem fram hafa komið á Alþingi varðandi þessi málefni (II). Síðan
verður gerð grein fyrir erlendum lagafrumvörpum og lögum á þessu sviði, svo og
meðferð þessara mála hjá fjölþjóðastofnunum (III og IV). Að svo vöxnu verður rætt
um efni þessa frv. og settar fram athugasemdir við einstakar greinar þess (V).

I.

Þörfin á löggjöf vegna tölvutækni nútímans.

I.A.

Tölvutækni nútímans gerir kleift að vinna á ódýran og hraðvirkan hátt úr miklum
upplýsingaforða. Er auðvelt að draga saman upplýsingar eða framkvæma leit að
einstökum atriðum og fá síðan niðurstöður útskrifaðar. Útskriftir þessar er hægt
að margfalda að vild. Þá er auðvelt að láta tölvur tengja saman skrár með skyldum
eða óskyldum upplýsingum og mynda á þann hátt umfangsmikla skráabanka, sem
nær ókleift hefði verið að stofna til og halda með fyrri aðferðum. Tölvutæknin
kemur víða að miklum notum, við framkvæmdir og mannvirkjagerð, skipulagningar-
verkefni, áætlanir, hannanir, stjórnun margvíslega, vísindarannsóknir og sérfræði-
rannsóknir, þ.á.m. á sviði heilbrigðismála. Er tölvutæknin ein mikilvægasta stoð
undir framkvæmdum og framförum og vísindalegum rannsóknum.

Mönnum hefur orðið æ ljósara á síðustu árum, að tölvutæknin felur í sér hættu
á misnotkun og jafnvel misferli. Einkum hefur athygli manna beinst að því, að í
tölvum er hægt að safna miklum upplýsingaforða um einkamálefni manna og hætta
er á, að slíkar upplýsingar verði notaðar, svo að mein verði af fyrir þann, sem skráður
er. Tölvan tekur ekki eingöngu við efniviði, hún vinnur hann með margvíslegum
hætti með afköstum, er undrum sæta, og skráningargögn er hægt að varðveita von
úr viti. Vissulega tíðkaðist kerfisbundin skráning á einkamálefnum löngu fyrir daga
tölva, sbr. manntalsgögn, tölfræðigögn, sakaskrár o. fl., og tíðkast enn. Tölvutæknin
hefir hins vegar í fyrsta lagi valdið aldahvörfum um hraðvirkni og samtengsl upp-
lýsingaforða og í öðru lagi veldur hinn greiði aðgangur að útskriftum og margföldun
þeirra ærnum breytingum. Hér er einnig á það að líta, að margir tæknimenn starfa
við tölvur, og eru þeir ekki allir opinberir starfsmenn og því m. a. ekki ávallt þagnar-
skyldir að lögum til jafns við opinbera starfsmenn.

Víða erlendis hefir verið bent á, að unnt sé með misnotkun tölva að veita gegn
öðrum hagsmunum en að einkalífi manna og lögpersóna, þ. á m. að unnt sé að fremja
vissar tegundir auðgunarbrotá með þessum hætti. Athygli manna á Norðurlöndum
og í öðrum grannlöndum hefir þó fyrst og fremst beinst að því að veita einkalífi
manna aukna vernd vegna tölvutækni og misnotkunar, sem uggvænleg má þykja af
þeim sökum. Við samningu lagafrv. um þetta efni hér á landi hefir einkum verið
tekið mið af því stefnumarki að vernda einstaklinga gegn misnotkun tölva við með-
ferð á persónutengdum upplýsingum. Hitt er það, að hugtakið „einkalíf“ er hér sum-
part víðtækara en hið venjuhelgaða lögfræðihugtak. Hér er m. a. þörf á vernd gegn
óhæfilegri stjórnun og starfrækslu tölva. Frá sjónarmiði persónuverndar er þar um
varnaðarreglur að ræða. Þá er þörf á vernd gegn ónauðsynlegri og varhugaverðri
söfnun persónuupplýsinga, þ. á m. í þágu viðskiptalífsins, og notkun slíkra upplýs-
inga. Mikilvægt er að lögfasta starfsreglur, er taki af tvímæli um, hvers gæta beri
í meginatriðum við starfsemi tölva, m. a. að því er varðar öryggisráðstafanir, með-
ferð gagna og varðveislu, stöðu starfsliðs o. fl. Eru veigamiklir þjóðfélags-hagsmunir
við það tengdir að hafa eftirlit með tölvustarfsemi.

I.B.

Áður en lengra er haldið er eðlilegt að spurt sé, hvernig þetta mál um vernd einstaklinga og lögpersóna gegn hættum af óhæfilegri tölvustarfsemi horfi við eftir gildandi réttarreglum. Vissulega eru ákvæði í alm. hegningarlögum XXV. kafla um einkalífsvernd, og í öðrum lögum eru einnig ákvæði, sem tengjast því máli. Í fræðiritum og úrlausnum dómstóla hefir og komið fram, að íslenskur réttur hafi í fórum sínum frekari persónuvernd en þá, sem fólgin er í settum lögum, og er þá byggt á grundvallarreglum laga (í hrd. 1968, bls. 1007 er t. d. vikið að „grunnreglum laga um þagnarvernd einkalífs“).

Í 229. gr. alm. hegningarlaga er lögð refsing við að skýra „opinberlega frá einkamálefnum annars manns, án þess að nægar ástæður séu fyrir hendi“. Eigi er það fullnægjandi í þessu efni að einskorða uppljóstrun einkalífsefna við, að það sé gert „opinberlega“. Breyta ætti þessu ákvæði í það horf, að refsing væri lögð við að skýra heimildarlaust frá einkalífsmálefnum, svo sem gert hefir verið með breytingu á svipuðu ákvæði dönsku hegningarlaga. Í öðru lagi er þörf á vernd fyrir lögpersónur, en 229. gr. er að formi til orðuð svo, sem vernd sé bundin við einkamálefni persónu, sbr. orðið „manns“. Vera má þó, að unnt sé að skýra 229. gr. rýmkandi lögskýringu að þessu leyti. Þá veitir orðalagið „án þess að nægar ástæður séu fyrir hendi“ tilefni til ærinna skýringarörðugleika, sbr. t. d. starfsemi, sem lýtur að því að veita takmörkuðum fjölda manna upplýsingar um efnahag manns sem grundvöll að mati á lánstrausti hans. Málshöfðun út af þessu ákvæði er í höndum einstaklings, sem misgert er við, og kann það að draga úr virkni ákvæðisins.

Í sumum tilvikum geta ákvæði alm. hegningarlaga um ærumeiðingar veitt vernd gegn þeim einkalífsmisgerðum, sem tölvustarfsemi kann að leiða til. Hins er þó að gæta, að því fer fjarri að ákvæði um ærumeiðingar taki til allra þeirra þátta í einkalífi manna, sem hér er þörf að vernda. Vernd sú, sem ákvæðum þessum er ætlað að veita, er vafalaust ónóg auk þess sem lagaframkvæmd þeirra er oft seinvirk.

Ýmsir þeir, sem fjalla um tölvur, eru opinberir starfsmenn, og eru þagnarskyldir sem slíkir að viðlagðri refsíabyrgð um þau atriði og upplýsingar, sem leynt eiga að fara. En hvorttveggja er, að sumir þeir starfsmenn, sem hér eiga í hlut, bera ekki þagnarskyldu að lögum og hitt, að sérgreindra ákvæða er þörf, er kveði á um þagnarskylduna, varðandi þá sérstöku starfsemi, sem hér er um að ræða.

Í þessu sambandi má og benda á lög nr. 84/1933 um varnir gegn óréttmætum verslunarháttum, m. a. 11. gr., en þau lög eru að meginefni til bundin við að veita atvinnufyrirtækjum vernd gegn röngum sögusögnum og draga úr hættu á villandi og blekkjandi upplýsingum um vöru fyrirtækis. Ná lög þessi hvað sem öðru liður til mjög takmarkaðs hluta af því verndarsviði, sem hér er um að ræða. (Í stað laga þessara eru nú komin lög nr. 56/1978 um verðlag, samkeppnishömlur og óréttmæta viðskiptahætti.)

Vekja má einnig athygli á, að almennar skaðabótaeignir geta að sínu leyti horft því til varnaðar, að upplýsingum sé safnað og dreift um einkahagi manna og stofnana. En í fyrsta lagi verður háttsemi samkv. almennu skaðabótaeigninni, sem hér kemur að haldi, að vera ólögmat og saknæm og í öðru lagi þarf sá, er bóta krefur, að sýna fram á tjón, oftast fjártjón, þótt ófjárhagslegt tjón gæti einnig komið til álita, sbr. 264. gr. alm. hegningarlaga. Er ekki líklegt, að ýkja mikil vörn sé í þessum reglum á því sviði, sem hér er um að ræða.

Enn má benda á almennar reglur persónuréttar um vernd einkalífs á ólögbundnum sviðum, sbr. t. d. óheimila notkun á nafni annars manns, eða á mynd af honum o. fl., bæði á viðskiptasviði og listasviði. Þær reglur eru þó enn lítt mótaðar, og fela ekki í sér fullnægjandi vernd á þessum lagavettvangi.

Niðurstaða þessara athugana er sú, að gildandi lög og aðrar réttarreglur veiti eigi fullnægjandi vernd gegn atlögum að einkalífi manna, sem uggvænt er að hljótist af tölvustarfsemi. En hér kemur og annað og fleira til. Löggjafar er m. a. þörf til að stemma á að ósi, þ. e. til að kveða fortakslaust svo á, að sumar upplýsingar um per-

sónuhagi megi eigi taka í tölvur og í annan tíma að binda það skilyrðum, að tiltekna upplýsingar verði skráðar. Enn fremur er rík þörf á reglum um það, hverjir megi reka tölvur og hverju eftirliti slíkir menn og stofnanir séu haðir. Afskipti almanna-valds geta ýmist lýst sér í að áskilja leyfisveitingu til að reka tölvur eða a. m. k. skráningu þeirra með nokkrum hætti. Eftirlit af hendi þjóðfélagsvalds er allvíða um lönd nokkuð ríkt, og sums staðar hefir verið komið á fót sérstöku kerfi til eftirlits með tölvum og tölvustarfsemi, og hefir eftirlitsmönnum þá verið veittur allrúmur aðgangur að húsakynnum, þar sem tölvur eru starfræktar, til eftirlits og könnunar, en jafnframt eru lagðar á forráðamenn tölvustarfsemi ríkar skyldur um skýrslur og tilkynningar til tölvueftirlitsins.

Meðal grundvallaratriða, sem menn hafa gaumgæft, er þörfin á að heimila mönnum að fá vitneskju um upplýsingar, sem skráðar eru um þá sjálfa, og skyldu forráðamanna til að leiðrétta upplýsingar, sem rangar reynast, að ósk þess, sem skráður er. Við þetta tengist svo skylda forráðamanna til könnunar á réttmæti upplýsinga og skylda til leiðréttingar að eigin frumkvæði. Annað atriði eru hömlur á því, hverjum miðlað verði tölvuskráðum upplýsingum, en réttmætt er að áskilja, að sýnt sé, að þeir, sem aðgang hljóti að slíkum upplýsingum, hafi eðlilegra hagsmuna að gæta af því að öðlast upplýsingar þessar. Er þá jafnaðarlega lagður almennur mælikvarði á það mál, svo sem vegna úrlausna dómstóla eða stjórnvalda, skólastarfsemi, skipulagsmála, vísindastarfsemi, tölfræðilegra verkefna svo og í þágu atvinnustarfsemi að vissu marki. Ef engar hömlur væru í þessu efni, er hætt við að lagaverndin yrði af skornum skammti.

Vandamálin, sem við er að etja, eru margþætt, og menn hafa brugðist nokkuð misjafnlega við þeim í ýmsum löndum, þótt margt sé þó svipað með þeim lagaaðgerðum.

II.

Tölvumálefni á Alþingi.

Tölvumálefni og áþekk skráningarmálefni hefir borið á góma á Alþingi, einkum í tengslum við flutning tillagna til þingsályktana.

Á Alþingi 1973—1974 og 1975—1976 og enn fremur 1976 voru fluttar tillögur til þingsályktana „um tölvutækni við söfnun upplýsinga um skoðanir manna og persónulega hagi“. Tillögurnar eru í meginatriðum sama efnis. Var skorað á ríkisstjórnina að skipa nefnd manna til að semja frumvarp til laga „um verndun einstaklinga gagnvart því að komið verði upp safni upplýsinga um skoðanir þeirra eða aðra persónulega hagi með aðstoð tölvutækni“. Flutningsmenn fyrstnefndu tillögunnar voru alþingismennirnir Ragnar Arnalds, Benedikt Gröndal, Jónas Jónsson og Bjarni Guðnason, en hinnar síðarnefndu hinir tveir fyrstnefndu og auk þeirra Steingrímur Hermannsson, Sigurlaug Bjarnadóttir og Magnús T. Ólafsson. Tillögur þessar náðu ekki fram að ganga, en af umræðum um síðustu tillögunu á Alþingi má ráða, að dómsmálaráðherra hafði skipað nefnd þá, sem samdi þetta frv., áður en tillagan kom til umræðu.

Ragnar Arnalds alþingismaður bar fram fyrirspurnir á Alþingi 1976 til dómsmálaráðherra „um tölvubanka rannsóknarlögreglunnar“, og svaraði ráðherra þeim. Í umræðum var m. a. bent á þörfina á almennri löggjöf um vernd á einkamálefnum vegna tölvustarfsemi.

Á Alþingi 1974 flutti Bragi Sigurjónsson alþingismaður tillögu til þingsályktunar, þar sem brotið var upp á því, að ríkisstjórnin léti kanna „hagkvæmni af aukinni notkun tölvutækni við ýmsa opinbera skráningu, svo sem í sambandi við firma- og félagaskráningu, skráningu veðréttinda, einkaleyfa, farartækja o. fl.“. Ef hagkvæmt teldist að hagnýta tölvur í þágu slíkrar skráningar, skyldi m. a. kanna, hvorra breytinga væri þörf á löggjöf „og hvernig komið verði í veg fyrir hugsanlega misnotkun tölvuskráningar“. Tillagan náði ekki fram að ganga. Hún varðar ekki nema að litlu leyti efnissvið frv. þess, sem hér er flutt.

III.

Um erlend lög og lagafrumvörp varðandi skráningu á persónuhögum.

III.1. Svíþjóð.

Sviar urðu þjóða fyrstir til að setja löggjöf um eftirlit með og hömlur á starfsemi tölva, sbr. tölvulögin frá 11. maí 1973, er tóku gildi endanlega 1. júlí 1974, en í sambandsríkinu Hessen var þó sett rammalöggjöf 1970 um þetta efni. Til grundvallar sænsku lögnum lá viðamikil greinargerð sérfræðinga ásamt tillögum, „Data och integritet“ (Statens offentliga utredningar 1972:47). Óviða í löndum hefir almenningur jafnríkan rétt til að kynnast öllum opinberum málskjölum sem í Svíþjóð („offentlighetsprincip“) — og það jafnvel þótt ekki sé sýnt fram á sérgreinda lagahagsmuni, sem menn hafi af því að kynna sér opinber gögn. Gerði þessi tilhögun það m.a. brýnt að setja því nokkrar skorður, hve viðtæk tölvustarfsemi, þ. á m. á vegum hins opinbera, mætti verða að því er tekur til upplýsinga um einkahagi manna. Tölvulögin sænsku taka eingöngu til tölvuunninnar skráningar um einkahagi manna. Utan vébanda þeirra falla því annarskonar skrár um þetta efni. Með sérlögum eru þá sett ákvæði, er mæla fyrir um eftirlit með starfsemi skrifstofa, sem veita upplýsingar um efnahag manna og mat á lánstrausti þeirra. Tölvueftirlitinu er raunar einnig falið að fylgjast með þeirri starfsemi.

Það er grundvallaratriði í sænsku lögnum, að áskilið er leyfi (koncession) til að reka tölvur, sem skrá upplýsingar um einkahagi manna, þó svo að það gildir eigi um skrár, sem stofnað er til samkv. ákvörðun ríkisdagsins eða ríkisstjórnarinnar. Annað meginatriði er það, að lögin taka bæði til skráningar af hendi einstaklinga eða einstaklingsfyrirtækja og af opinberri hálfu. Tölvueftirlitið veitir leyfi til starfrækslu tölva, nema ástæða sé til að óttast ótilhlýðilega skerðingu á einkalífi manna, og skal þá m. a. höfð hliðsjón af þeim forða upplýsinga, sem skrá á. Áður en leyfi er veitt, ber þeim, sem þess óskar, að veita viðtækar upplýsingar um fyrirhugaða starfsemi. Í lögnum er lagt bann við því að skrá upplýsingar um viss einkalífsatriði, svo sem upplýsingar um sakaferil manna, um menn, sem sæta nauðungarvistun á hælum og almennt má ekki skrá upplýsingar um sjúkdómsferil manna. Skráning á skoðunum manna á stjórnmálum og trúmálum er yfirleitt ekki leyfð, nema hún sé gerð í þágu stjórnmalafélaga eða trúfélaga. Tölvueftirlit setur reglur um tilgang skráningar og efni þeirra upplýsinga, sem skrá má. Enn fremur getur tölvueftirlitið sett almennar reglur um ýmis atriði, er varða söfnun, varðveislu og miðlun upplýsinga, sem skráðar eru, svo og tilkynningu til hinna skráðu um upplýsingar þessar.

Sænsku lögin geyma ákvæði um leiðréttingu rangra upplýsinga, sem sætt hafa skráningu, og um aðgang manna til að fá vitneskju um, hvað um þá hafi verið skráð, nema óráðlegt sé að skýra viðkomandi frá skráðum upplýsingum (sbr. t. d. stundum um sjúkdóma). Þá eru ákvæði í lögnum um þagnarskyldu starfsfólks, sem vinnur að tölvuskráningu eða starfrækslu tölva, og ákvæði, er áskilja leyfi tölvueftirlitsins, ef skráðar upplýsingar á að senda úr landi eða láta í té erlendum aðiljum. Lögin mæla fyrir um hlutlæga bótaábyrgð, svo og eru þar refsíákvæði, þ. á m. fyrir að starfrækja tölvur án leyfis eða brjóta fyrirmæli laga eða tölvueftirlits um starfrækslu tölva.

Eftirlitskerfi það, sem sænsku lögin koma á fót, er mjög viðamikil, enda er það hvorttveggja, að leyfi (koncession) er áskilið til starfrækslu tölva og svo hitt, að ætlast er til margvislegs eftirlits með starfsemi þessari, svo og tilkynninga til eftirlitsins um starfsemina. Talið er, að í 90% af tilvikum gefi tölvustarfsemi ekki tilefni til að óttast, að vegið verði gegn einkalífi manna á ótilhlýðilegan hátt. Það virðast einkum vera hin viðameiri tölvukerfi með samtengslum skráa, sem þykja uggvænleg frá sjónarmiði einkalífsverndar. Lögin eru nú í endurskoðun, og má ætla, að lögin verði gerð einfaldari í sniðum en nú er.

III.2. Danmörk.

Í Danmörku var nefnd sérfræðinga skipuð á árinu 1970 til að gefa gaum að þeirri hættu, sem mönnum og stofnunum stafaði af kerfisbundinni skráningu upplýsinga um einkahag, einkum með tilliti til tæknipróunar á sviði skráningar. Nefndin sendi frá sér tvær greinargerðir ásamt tillögum til lagafrumvarpa á árunum 1973 og 1976. Nefndin fjallaði fyrst um skráningu af hálfu einstaklinga, en lét síðar uppi álitserð og tillögur um skráningu á vegum hins opinbera. Voru tvö frumvörp um þetta efni lögð fyrir Þjóðþingið árið 1977. Dönsku frv. fjalla um hverskonar kerfisbundna skráningu á einkamálefnum manna, félaga og stofnana, og taka þau þá einnig til annarrar skráningar en tölvuskráningar. Almennt bann er við skráningu slíkra upplýsinga, nema sýnt sé fram á, að viðurkenningarverðir hagsmunir búi að baki. Sérreglur eru um skráningu í þágu tölfræðiskýrslna og vísindarannsóknna. Atvinnufyrirtækjum og félögum er heimilt að hafa um hönd skráningu á upplýsingum í þeim mæli, sem skráningin er eðlilegur þáttur í starfsemi viðkomanda. Þó má eigi skrá tilteknar upplýsingar, sem eru sérstaklega „viðkvæmar“ eða persónulegs eðlis, án samþykkis, nema alveg sérstakar ástæður réttlæti það. Skráning á upplýsingum, sem ætlað er að vera grundvöllur undir starfsemi, sem lýtur að því að vara við viðskiptum við tiltekinn aðila, má eigi hafa um hönd, nema tölvueftirlitið samþykki. Sá, sem telur að nafn sitt sé tekið á skrá, getur krafist þess að fá upplýsingar um það, hvað um hann sé skráð og að afmáðar (leiðréttar) séu rangar eða villandi upplýsingar eða ólögmetar. Viðkomandi aðili getur lagt málið undir úrlausn tölvueftirlitsins, ef þörf krefur, en eftirlitið getur lagt fyrir skráningaraðilja að verða við kröfu þess, sem skráður hefir verið og krefst leiðréttingar, eða afmáningar.

Sérstakar reglur eru í frumvarpi um einkaskráningu varðandi starfsemi fyrirtækja, sem skrá persónuupplýsingar um efnahag manna og miðla upplýsingum, er horfa að mati á lánstrausti manna. Tilkynna skal slíka starfsemi til tölvueftirlitsins. Bundið er hömlum, hverjar upplýsingar megi greina í skrá, og eru þær einar upplýsingar heimilar, sem hafa gildi fyrir mat á efnahagsstöðu manns og efnahagshorfum, og sumar upplýsingar er fortakslaust óheimilt að skrá. Skytt er fyrirtæki að greina aðila, sem skráður er, frá því, í fyrsta skipti, sem nafn hans er skráð. Skráður aðili á rétt á að fá vitneskju um þær upplýsingar, sem skráðar eru um hann og fá þær leiðréttar, ef því er að skipta, en skjóta má máli til tölvueftirlitsins til úrlausnar. Þá eru reglur settar um þau fyrirtæki, sem láta í té skrár um heimilisföng einstakra hópa manna eða senda út bréf með nöfnum og heimilisföngum slíkra hópa, hvorttveggja gegn greiðslu. Aðili getur krafist þess að nafn hans sé tekið af skrá hjá slíku fyrirtæki. Það er bundið miklum hömlum, hvaða upplýsingar slíkt fyrirtæki má taka á skrár sínar.

Þjónustufyrirtæki, sem fjalla um tölvuskráningu, eru skyld að tilkynna tölvueftirlitinu um starfsemi sína, og verða þau að gæta ýmissa reglna, sem horfa því til varnaðar, að persónuupplýsingar séu misnotaðar.

Ef ætlunin er að flytja úr landi tölvuskráðar upplýsingar, eða upplýsingar til vinnslu þar, er áskilið leyfi tölvueftirlitsins og verður leyfi ekki veitt ef óttast má að réttaröryggi skerðist við það.

Eftirlit með tölvustarfsemi er lagt í hendur tölvueftirlitsins. Hefir það heimild til að krefjast skýrslna og tilkynninga frá þeim, sem ábyrgð bera á tölvustarf-rækslu eða miðlun frá tölvum. Það getur m. a. lagt fyrir slíka aðilja að afmá upplýsingar, sem rangar reynast eða ólögmetar er að skrá og sett fyrirmæli, er óheimilar að beita nánar tilteknum, ótilhlýðilegum aðferðum við söfnun upplýsinga og varðveislu þeirra eða miðlun. Enn fremur að mæla fyrir um ráðstafanir, er komi í veg fyrir misnotkun skráðra upplýsinga o. fl. Sá mikli munur er á sænsku lög-unum og dönsku frumvörpunum, að starfræksla tölva er ekki háð leyfi fyrir fram eftir dönsku frv.

Í Danmörku hefir farið fram sérstök athugun á reglum um þagnarskyldu starfsmanna, er vinna að tölvuskráningu, þ.á.m. um verkefni, er stafa frá opinberum aðila. Dönsku frumvörpin höfðu ekki náð lögfestingu í mars 1978.

III.3. Noregur.

Árið 1972 var skipuð nefnd í Noregi til að fjalla um opinbera skráningu á persónuupplýsingum og vernd einkalífs í því sambandi. Nefndin sendi frá sér viðtæka álitargerð 1975 („Offentlige persondatasystem og personvern“, NOU 1975:10) ásamt tillögum til lagafrumvarps um efnið.

Í frv. nefndarinnar er gert ráð fyrir, að það taki til hvers konar skráningar af opinberri hálfu, bæði tölvuskráningar og annars konar skráningar á persónuupplýsingum. Þær upplýsingar einar má skrá, sem hafa sérstakt gildi fyrir viðkomandi stjórnvald eða stofnun. Upplýsingar sem eru í ríki mæli persónulegs eðlis („viðkvæmar“) má því aðeins skrá, að slíkt sé nauðsynlegt, svo sem upplýsingar um þjóðerni manns, kynþátt, skoðanir hans á stjórnmálum og trúmálum, sakaferil, misnotkun á áfengi eða öðrum vímuefnum, um kynferðislíf, heilsuhagi eða önnur svipuð atriði, sem eru trúnaðareðlis.

Leggja ber áherslu á, að komist verði hjá mistökum og villum við skráningu upplýsinga, og við notkun upplýsinga skal þess gætt, að eigi séu dregnar af þeim viðtækari ályktanir en þær veita efni til. Við upplýsingar, sem þagnarskylda er við tengd, skal viðhafa ráðstafanir til virkrar varnar gegn óheimilli notkun. Hverjum einstaklingi eða forráðamanni félags eða stofnunar er heimilt að fá vitneskju um, hvað skráð sé um hann í skráum þeim, sem frv. tekur til, en það á þó ekki við um tölfraeðiskýrslur, skýrslur vegna vísindalegra rannsókna eða skýrslur, sem gerðar eru í þágu skipulagsmála. Sama er um skýrslur, er varða heilsuhagi hins skráða, og varhugavert þykir að hann fái vitneskju um.

Stofnanir ríkis eða bæjarfélaga, sem vilja tölvuskrá persónuupplýsingar, skulu fá leyfi til þess, og getur slíkt einnig tekið til annarrar skráningar, ef upplýsingar eru persónulegs eðlis í ríki mæli. Leyfi (koncession) er veitt af ráðuneyti eða tölvueftirlitinu. Við mat á umsókn skal meta gildi skráningar annars vegar og þá hættu, sem henni er samfara fyrir hag einstaklinga hins vegar. Við hvert einstakt leyfi skal greina nákvæmlega hvers konar upplýsingar heimilt sé að skrá. Tölvueftirlitið getur enn fremur sett almennar reglur, er varða söfnun upplýsinga og könnun á réttthermi þeirra, varðveislu upplýsinga og skráningarbanda, heimild til samtengsla á skráum, miðlun upplýsinga og efni þeirra, þegar þriðji maður á í hlut, og rétt einstaklings til að fá vitneskju um, hvað um hann sé skráð hjá tölvufyrirtækinu, svo og leiðréttingu á upplýsingum, afmáningu þeirra eftir tiltekinn tíma og um öryggisráðstafanir og eyðileggingu skráa, ef sérstaklega stendur á. Þá skal greina í reglum þessum, hver sé ábyrgur fyrir tölvustarfrækslu.

Tölvueftirlitið er falið ráði, 7 manna, er ríkisstjórnin skipar. Ráðið hefir sérstaka skrifstofu að bakhjarli. Verkefni ráðsins er að veita umsögn um umsóknir um starfrækslu skráningarstöðva (tölva eftir atvikum), að fylgjast með almennri þróun mála að því er varðar persónuskráningu, að veita ráð um gerð persónuskraa og m. a. gefa umsagnir um sitthvað það, sem upp kann að koma við persónuskráningu og notkun skráðra upplýsinga. Ráðið (tölvueftirlitið) getur krafist hvers konar gagna og vitneskju um persónuskráningu hjá forráðamönnum stofnana eða fyrirtækja og hefir aðgang að starfsstöðvum skráningar í því sambandi. Tölvueftirlitið bókfærir öll leyfi til starfrækslu á skráum, og á almenningur aðgang að þeim gögnum. Í lagafrv. eru refsíákvæði vegna brota á ýmsum reglum frv., ef að lögum verður.

Þess skal getið, að á árinu 1970 var skipuð nefnd manna í Noregi til að fjalla um upplýsingarstarfsemi í sambandi við lánstraust manna og efnahag og skráningu á upplýsingum, er varða einkahag manna að öðru leyti. Nefndin skilaði greinargerð og tillögum 1974 („Persondata og personvern“, NOU 1974:22). Í tillögum nefndarinnar er gert ráð fyrir, að leyfi þurfi til að koma, ef menn vilja reka fyrirtæki,

er safnar upplýsingum um efnahag manna í því skyni að meta lánstraust þeirra. Er fyrirtækjum þessum bannað að safna upplýsingum um ýmis persónubundin atriði, svo sem um kynþátt manna, trúarbrögð, stjórnmalaskoðanir, kynlíf og heilsuhagi, sakarferil, misnotkun áfengis og annarra vímuegjafa og önnur þau atriði, sem eru í ríkum mæli persónulegs eðlis og eðlilegt er, að leynt fari. Í sumum tilvikum er þó heimilt að safna slíkum upplýsingum, enda sé þá gætt sérstakra ráðstafana til að koma í veg fyrir misnotkun. Upplýsingar má ekki varðveita, ef þær varða einstök atvik, sem gerðust fyrir meira en fimm árum, nema ótvírætt sé, að atvikið hafi varanlegt gildi við mat á lánstrausti manns. Yfirleitt skal miðla upplýsingum skriflega, og þeim einum má veita upplýsingar úr skrá, sem ætla má að atvinnu sinnar vegna þurfi á þeim að halda. Yfirleitt skal fyrirtæki, sem veitir slíkar upplýsingar, skýra þeim frá því, sem upplýsingar eru veittar um, en ekki er skylt að greina, hver óskað hafi upplýsinga. Hver sá, sem skráður er hjá slíku fyrirtæki, á kröfu á að fá vitneskju um, hvers efnis upplýsingar um hann eru. Skylda er lögð á fyrirtæki til að leiðrétta rangar upplýsingar að eigin frumkvæði eða samkv. ábendingum annarra. Er því þá einnig skylt að senda leiðréttingar þeim, sem veitt hafa viðtöku hinum röngu upplýsingum. Bankar og aðrar lánastofnanir, sem sæta eftirliti bankaeftirlitsins, eru að verulegu leyti undanþegnir ákvæðum þeim, sem að framan eru reifuð.

Í frv. nefndarinnar er einnig gert ráð fyrir, að leyfi komi til, ef menn vilja starfrækja tölvuskráningu á persónuupplýsingum, sem látnar eru í té til annarra (þjónustufyrirtæki). Er takmarkað, hvaða upplýsingum megi safna, sbr. hér að framan. Gert er ráð fyrir, að nánari reglur um starfrækslu verði settar af stjórnvöldum.

Þá eru enn reglur um fyrirtæki, sem leggja til gegn greiðslu heimilisföng á hópum manna og taka að sér að rita nöfn þeirra á umslög og senda til viðtakenda. Þau fyrirtæki þurfa einnig sérstakt leyfi til starfrækslu. eru hömlur við því reistar, hvaða upplýsingum persónulegs eðlis slík fyrirtæki megi víða að sér, sbr. hér að framan, og skrá vegna atvinnu sinnar. Slíku fyrirtæki er skylt að má nafn þess manns af skrá sínum, sem óskar þess.

Loks eru ákvæði um söfnun upplýsinga, sem liggja eiga til grundvallar skoðunum almennings á vissum málefnum, svo og markaðskönnunum. Er áskilið einnig í slíku tilviki, að leyfi komi til starfrækslu þessarar. Hömlur eru lagðar við því, hver atriði persónulegs eðlis megi greina á skrá, svo og segir þar, að eigi megi skýra frá upplýsingum með þeim hætti, að unnt sé að tengja þær við ákveðna menn.

Í frv. eru refsí- og bótaákvæði þ. á m. um bætur fyrir ófjárhagslegt tjón.

Fr. hafði ekki náð lögfestingu í mars 1978.

III.4. Finnland.

Árið 1971 var skipuð nefnd í Finnlandi til að fjalla um þau vandamál, sem tengd eru við tölvunotkun og einkum snerta vernd einkalífs. Skyldi könnun nefndarinnar bæði taka til skráningar af hendi einstaklinga og hins opinbera. Nefnd þessi mun nokkuð hafa starfað, en í stað hennar var önnur nefnd skipuð 1972, er starfaði til 1975. Eftir það starfa starfsmenn dómsmálaráðuneytis að verkefnum þessum, og er ekki kunnugt um að lagafrumvarp hafi verið lagt fyrir ríkisþingið.

III.5. England.

Á síðustu árum hefir farið fram mikil umræða í Bretlandi varðandi þörf á einkalífsvernd í sambandi við tölvur og raunar einnig í sambandi við nútímatækni til að hlera símtöl manna og taka af þeim myndir án vitundar þeirra. Hafa þessar umræður snúist um hugtakið „Right to Privacy“. Þingmannafrv. var flutt 1969, sem varðaði misnotkun tölva í sambandi við persónuupplýsingar. Var þar lagt til, að allar tölvur skyldu vera skrásettar, bæði þær, sem reknar eru af einstaklingum,

svo og af hinu opinbera. Skyldu forráðamenn tölva veita þeim, sem skráðir eru, upplýsingar um efni þess, sem um þá væri skráð. Enn fremur skyldu þeir skýra hinum skráðu frá því, hverjum aðiljum hefði verið veitt vitneskja um upplýsingar, sem látnar hafa verið í té, ef því var að skipta.

Árið 1970 var skipuð nefnd undir forsæti Kenneth Younger („Youngernefndin“) til að meta þörfina á löggjöf, er tryggði betur en nú er, einkalífsvörnd, einkum með tilliti til tæknipróunar. Nefndin hafði mjög víðtækt starfssvið, og varðaði starf hennar m. a. hættuna af tölvustarfsemi, auk þess sem nefndin gaumgæfði hættu á skerðingu á einkalífi manna vegna símahlerana og ljósmyndunar án vitundar og samþykkis manna, þ. á m. með ljósmyndavélum með aðdráttarlinsum. Nefndin lagði m. a. til, að sérstök fastanefnd yrði skipuð til að vinna að heildarfirliti yfir tölvustarfsemi í Bretlandi og setja fram ýmsar reglur um starfsemi tölva, söfnun, varðveislu og miðlun tölvuskráðra upplýsinga o. fl. Taldi nefndin, að þörf væri að vissu marki á löggjöf um þetta efni, og væri ástæða til að gefa gaum að því úrræði að áskilja opinbert leyfi til tölvustarfslu. Fastanefndin skyldi taka við kvörtunum manna, sem teldu sig sæta einkalífsskerðingu vegna tölvustarfsemi, og meta þær. Youngernefndin setti fram ýmsar ábendingar og meðmæli, sem hafa haft mikil áhrif á tillögur víða um lönd. Hinar helstu þeirra eru þessar: 1. Líta skal svo á, að upplýsinga sé aflað í tilteknum tilgangi, og skulu þær eigi notaðar í annars konar skyni án þess að leyfi sé til þess veitt af réttum aðila. 2. Aðgangur að upplýsingum á að vera einskorðaður við þá, sem heimild hafa til þess að fá vitneskju um þær, og er þá hafður í huga sá tilgangur, sem réttlætti söfnun upplýsinga í öndverðu. 3. Þess skal jafnan gætt, að eigi sé safnað viðameiri upplýsingum en tilgangur með söfnuninni í upphafi réttlætir. 4. Við söfnun upplýsinga í þágu tölfræðiskýrslna skal þess gætt, að halda aðskildum persónuauðkennum frá meginefnivíðnum, sem til úrvinnslu er ætlaður. 5. Gera ber ráðstafanir til þess að skráður aðili fái vitneskju um skráninguna. 6. Gæta skal öryggisráðstafana eftir föngum af hálfu þess, sem til skráningar stofnar, gegn misnotkun skráðra upplýsinga. Öryggiskerfi skal prófað öðru hverju með hæfilegum úrræðum. 7. Gæta skal þess, að upplýsingar séu eigi geymdar lengur en um tiltekið tímabil, sem greint skal við formun á vinnsluáætlun. 8. Kosta skal kapps um, að upplýsingar, sem skráðar eru, séu réttar og traustar, og úrræði skulu tiltæk til leiðréttingar á ranghermi eða ónákvæmni í upplýsingum og til að lagfæra upplýsingar í samræmi við breytingar í tímans rás. 9. Varað er við að skrá atriði, sem byggjast á gildismati.

Í desember 1975 lagði innanríkisráðherrann breski fyrir þingið greinargerðir um lagaáðgerðir og stjórnvaldsáðgerðir í sambandi við tölvustarfsemi, sbr. greinargerðirnar *Computers and Privacy*, Cmnd. 6353, og *Computers: Safeguards for Privacy*, Cmnd. 6354. Er þar m. a. boðuð lagafrumvörp um málið mjög á grundvelli meðmæla Youngernefndarinnar, þar á meðal, að sett verði á stofn fastanefnd af opinberri hálfu til að fylgjast með starfsemi tölva í Bretlandi. Um starfsemina segir svo í gögnum þessum, að annaðveggja verði áskilið að forráðamenn tölvustarfsemi tilkynni starfsemina til fastanefndarinnar eða jafnvel að starfsemi tölva verði háð sérstöku leyfi nefndarinnar fyrirfram („licensing“).

III.6. Vestur-Þýskaland.

Einstök ríki hafa sett sér löggjöf um þessi efni, þ. á m. Hessen 1970, þar sem m. a. er komið á fót sérstöku eftirliti með tölvum og forráðamönnum þeirra gert að skyldu að tilkynna starfsemi til eftirlitsins og hlíta ýmsum fyrirmælum, er horfa m. a. að vörnd einkalífs. Árið 1973 var flutt frv. til tölvulaga (*Bundesdatenschutzgesetz* — *BDSG*) í ríkisþinginu og varð það að lögum 27. janúar 1977. Taka löggin bæði til skráningar af hendi hins opinbera og af hálfu einstaklinga og eiga ekki eingöngu við um tölvuskráningu heldur og aðrar kerfisbundnar skrár, er varða persónuupplýsingar. Í lögnum er kveðið á um, í hvaða tilvikum skráning megi

fara fram án samþykkis hins skráða. Eru þær reglur nokkuð mismunandi eftir því, hvort um opinbera skráningu er að ræða, einkaskráningu félaga og fyrirtækja til eigin afnota eða skráningu félaga og fyrirtækja á upplýsingum, sem ætlunin er að miðla öðrum aðilum. Skráning af hálfu opinberra aðila má fara fram, ef slíks er þörf, vegna þeirra sérstöku verkefna, sem stjórnvaldi er ætlað að sinna. Veita má öðrum stjórnvöldum aðgang að eða hlutdeild í skráðum upplýsingum, ef þær hafa gildi fyrir stjórnvald það, er þessa æskir, vegna rækslu þess á þeim verkefnum, sem því er ætlað að fjalla um. Öðrum má veita aðgang að upplýsingum, sem skráðar eru af hinu opinbera, ef viðkomandi sýnir fram á, að hann hafi laga-legra hagsmuna að gæta af að fá vitneskju um skráð atriði, enda sé eigi hætt á að vitneskja skerði einkalíf hins skráða manns. Sérstakar reglur eru um upplýsingar, sem þagnarskylda opinberra starfsmanna tekur til. Óheft heimild er til að skrá sum persónubundin atriði, svo sem nafn manna, heimilisfang, símanúmer, starfs- og lærdómstitil, fæðingardag og ár. Lögin geyma ákvæði um leiðréttingu á upplýsingum, sem rangar reynast og skyldu til að má upplýsingar, sem ekki hafa lengur gildi. Skráður aðili á kröfu á að fá vitneskju um, hvers efnis upplýsingar eru, sem um hann eru skráðar.

Opinberir aðilar eru skyldir að birta opinberlega, hvers konar skrár eru haldnar um persónubundin atriði og hvert efni þeirra sé, en þetta á þó ekki við um skrár, sem færðar eru vegna öryggis ríkisins eða í þágu lögreglu og ákærvalds, og að nokkru leyti skatranssóknna.

III.7. Bandaríki Norður-Ameríku.

Tölvumálefni hafa verið mjög til umræðu í Bandaríkjunum, enda mun það vera tölvuvæddasta ríki jarðar. Ýmsar nefndir hafa starfað og fjallað um tillögur til lagaaðgerða, stjórnvaldsreglna og almennra starfsreglna á sviði tölvurekstrar. Alríkislög voru sett árið 1974, er tóku gildi 1. janúar 1975. Varða þau opinbera skráningu. Gera lögin stjórnvöldum að skyldu að skýra árlega opinberlega frá, hverjar skrár séu haldnar, er varða persónuhagi manna, og að lýsa almennt efni þeirra. Þá má eigi taka aðrar upplýsingar um menn á skrár þessar en þær, sem máli skipta fyrir stjórnvöld við gæslu opinberra hagsmuna. Stjórnvöldum, er safna upplýsingum, er boðið að skýra mönnum frá því, þegar óskað er upplýsinga um þá, í hverju skyni það sé gert, með hverjum hætti upplýsingar verði notaðar og hverju varði, ef menn synja að láta í té umbeðnar upplýsingar. Þá er almenningi heimilað að kynna sér þær upplýsingar, sem skráðar eru um hvern einstakling og setja fram kröfu um leiðréttingar. Jafnframt er mælt fyrir um skyldu stjórnvalda til leiðréttinga. Enn eru ákvæði, sem stuðla eiga að því að upplýsingar, sem skráðar verða, séu nákvæmar og réttar og fullnægjandi, svo að eigi sé gengið á hlut viðkomanda með skráningu upplýsinga eða miðlun þeirra. Takmarka á eftir föngum hverjum verði miðlað upplýsingum, sem skráðar hafa verið, án samþykkis viðkomanda, og verði það afmarkað fyrirfram, hverjir eigi aðgang að upplýsingum þessum. Refsiákvæði eru í lögunum um brot á reglum þessum, og einstaklingar eiga rétt á að stefna forráðamönnum stofnana, sem ábyrgð bera á skráningu, fyrir dóm og fá úrlausn um það, hvort brot hafi verið framin á reglunum.

III.8. Frakkland.

Árið 1974 var nefnd skipuð til að kanna ástand tölvumála þar í landi og setja fram tillögur til úrbóta. Lagði nefndin til, að komið yrði á fót sérstakri, sjálfstæðri stofnun til að fylgjast með tölvum, og á hún að hafa takmarkað vald til að leggja fyrir þá, sem ábyrgð bera á tölvurekstri, að bæta um það, sem ábótavant kann að þykja. Nefndin mælir með lagaaðgerðum m. a. til að hefta söfnun óþarfra upplýsinga um hagi manna og um tryggilega varðveislu upplýsinga, svo og að lagaákvæði séu

sett um rétt einstaklinga, félaga og stofnana til að fá vitneskju um, hvað um þá sé skráð og möguleika til að fá leiðréttingu, ef því er að skipta.

III.9. Holland.

Árið 1974 var skipuð nefnd manna til að gera tillögur um löggjöf um tölvu-málefni. Nefndin lagði til, að skylt skyldi að skrá öll tölvusöfn (data banks) og að leiða skyldi í lög, að hver einstaklingur ætti rétt á að kynna sér, hvað um hann væri skráð og fá leiðréttingu á því, ef þörf krefði. Í mars 1975 setti ríkisstjórnin fram strangar reglur um starfrækslu allra tölva, sem starfræktar eru hjá hinu opinbera. Ríkisstjórnin lagði fram frv. til laga um persónugagnakerfi 30. nóvember 1976. Meginefni frv. miðast við vélræna skráningu, en það tekur þó einnig til annarrar kerfisbundinnar skráningar á einkamálefnum. Sérstök nefnd, skráningarnefnd, á að hafa eftirlit með lögunum, ef frv. verður lögfest. Allar persónugagnaskrár er skylt að tilkynna hjá nefndinni, en hafnað er þeirri leið að starfræksla þeirra sé almennt háð leyfi. Leyfi er þó áskilið, ef skrá á einkamálefni, sem eru persónulegs eðlis í ríkum mæli. Umsóknir um slík leyfi ber að birta í Lögbirtingablaði. Almenn-ingur á greiðan aðgang að heimildum nefndarinnar um skrár, sem haldnar eru og tilkynnt hefir verið um, svo og rétt á upplýsingum frá forráðamönnum skráningar um það, hvað skráð sé um viðkomandi aðila. Tryggður er réttur manna til leið-réttinga á upplýsingum og afmáningu þeirra, ef því er að skipta. Sérstakar reglur eru þó, er takmarka aðgang manna að skráðum upplýsingum í sakaskrá, skatta-skrám og skrá lækna um sjúklinga. Enn fremur í skráum um lánstraust atvinnu-rekenda. Er óheimilt að halda slíkar skrár um aðra en þá, sem atvinnu reka. Skorður eru reistar við samtengingu skráa, sem almenningur á eigi aðgang að. Tölvuþjón-ustufyrirtæki, sem vinna úr persónugögnum, þurfa starfsleyfi.

IV.

Afskipti fjölþjóðlegra stofnana af skráningarmálefnum.

IV.1. Norðurlandaráð.

Vandamál í sambandi við tölvurekstur hafa komið til umræðu í Norðurlanda-ráði, þar sem m. a. var gerð samþykkt um málið í febrúar 1972. Var því beint til ríkisstjórna Norðurlandarákja að stefna að því, að settar yrðu á Norðurlöndum reglur, sem samræmdar yrðu eftir föngum, um skráningu af hendi einkaaðila á persónuhögum manna. Í nefndarálit, sem fylgdi tillögu til samþykktarinnar var m. a. bent á þann mun, sem er innan Norðurlandanna á rétti almennings til að fá aðgang að opinberum gögnum (Offentlighetsprincip), og það er athyglisvert, að samþykktin varðar ekki opinberar skrár. Nefndir þær, sem að undanfögnu hafa fjallað um þessi mál á Norðurlöndum, hafa haft samvinnu, og hafa m. a. verið haldnir fundir þeirra til umfjöllunar um lagahlið máls þessa.

IV.2. Evrópuráð.

Nefnd sérfræðinga hefir unnið að könnun þessara mála síðan 1972. Ráðherra-nefndin hefir samþykkt tvær ályktanir 1973 og 1974 með meðmælum til aðildar-ríkjanna. Hin fyrri varðar tölvur, sem starfræktar eru af einkaaðilum, en hin síð-ari tölvur á vegum hins opinbera. Í samþykktum þessum er m. a. lögð áhersla á að vanda skuli til upplýsinga, sem skráðar séu, og þeirra sé aflað með lögmætum og hæfilegum hætti. Upplýsingar, sem eru mjög persónulegs eðlis („viðkvæmar“), ætti ekki að skrá og a. m. k. að leggja sérstaka launung á þær, ef skráðar eru. Ekki skal skrá aðrar upplýsingar af hendi einkaaðila, en þær, sem þörf er á í atvinnu-rekstri o. fl., og þær skal ekki varðveita lengur en þörf krefur og afmá þá. Ein-staklingar eiga rétt á að fá vitneskju um, hvers efnis skráning sé að því er þá varðar

og hvers vegna skráning hafi farið fram, þ.e. í hvaða skyni, og hverjir megi fá upplýsingar úr skrá. Skytt er að leiðrétta rangar upplýsingar, sem skráðar hafa verið, svo og upplýsingar, sem aflað hefir verið andstætt lögum. Öryggisráðstafanir ber að gera til að koma í veg fyrir misnotkun upplýsinga, sem varðveittar eru á segulböndum o. fl., þ. á m. ber að koma við virkum ráðstöfunum til að hefta það, að óviðkomandi menn eigi aðgang að tölvum og húsakynnum, þar sem tölvugögn eru varðveitt. Lögð er áhersla á það um tölvur, sem starfræktar eru af einkaaðilum eða í þágu atvinnurekstrar einstaklinga, að starfslið hlíti reglum um þagnarskyldu og öðrum þeim reglum, er horfa að því að óviðkomandi fái ekki aðgang að skráðum upplýsingum. Við tölfræðiskýrslur skal þess gætt, að birting þeirra sé með þeim hætti, að ógerlegt sé að tengja upplýsingar, sem í þeim felast, við tiltekinn aðila.

Við opinberu skráninguna er lögð á það áhersla, að almenningi sé skýrt frá opinberum skrá, hverjar þær séu og hverjum tilgangi gegni. Gagnaöflun skal vera vönduð, og eigi má beita ólögætum eða óhæfilegum aðferðum við útvegum upplýsinga. Leiðrétta skal rangar upplýsingar og gæta þess, að þær séu jafnan í samræmi við veruleikann vegna breytinga, sem á hafa orðið við rás tímans. Hvatt er til þess, að þær einar opinberar skrár séu haldnar um einkahagi manna, sem lög eða ákveðnar stjórnvaldsreglur mæli fyrir um, enda sé það markað glögglega, hvern tilgang skráning hafi, hverjar reglur gildi um öflun gagna og varðveislu tölvugagna eða annarra skráningargagna og með hverjum hætti miðlað verði til annarra upplýsinga úr skrá. Þá ber að afmarka það, hversu lengi megi varðveita gögn þessi. Bent er þó á, að vera megi að heimila eigi ótímabundna varðveislu á gögnum í þágu tölfræðiskýrslna, og vísindarannsóknna og e. t. v. af sögulegum ástæðum. Í slíkum tilvikum eigi þó að gera sérstakar ráðstafanir til þess að einkalífshagsmunum manna sé ekki stefnt í óþarfa hættu. Einstaklingar eiga rétt á að fá vitneskju um efni þess, sem um þá er skráð, en undantekningar frá þessu verði að stýðjast við gild rök og vera glögglega orðaðar. Öryggisráðstafanir skulu gerðar í sambandi við tölvugögn (tölvubanka), er komi í veg fyrir aðgang óviðkomandi manna að þeim, og starfslið skal vera bundið þagnarskyldu og skyldu til að koma í veg fyrir misnotkun gagna, en sérstakar ráðstafanir skulu gerðar til að ljósra upp um misnotkun eða mistök.

IV.3. Efnahags- og framfarastofnun Evrópu (OECD).

Sú stofnun hefir látið sig þessi mál mjög skipta og á vegum hennar hafa verið birt ýmis rit og greinargerðir um málið. Nefndir hafa starfað að málum þessum auk þeirrar deildar stofnunarinnar, sem vinnur að tæknimálum og vísindum. M. a. hefir athyglin beinst að flutningi tölvuunninna eða tölvutækra gagna milli landa, en þar er um mikið vandamál að ræða, einkum milli hinna stóru iðnvæddu landa í Evrópu og Ameríku. Er í athugun að semja drög að milliríkjasamningi um þessi mál á vegum stofnunarinnar í samráði við Evrópuráðið.

V.

Athugasemdir við einstaka kafla og greinar frv.

Svo sem fyrr er greint, er lagt til, að lögin taki til skráningar á einkamálefnum bæði af hendi einkaaðila og opinberra aðila. Er tvímælalaust hagræði að því, að reglur um þetta efni séu í samfelldum lagabálki. Hitt er það, að ýmislegt horfir annan veg við um opinbera skráningu en skráningu af hendi einkaaðila. Hefir því sú leið verið farin í frv., að skipta honum í mismunandi þætti, þar sem greint sé milli þessa tvenns, en ýmis ákvæði frv. eiga jafnt við hvora skráninguna um sig. I. þáttur fjallar um gildissvið laganna almennt, II. þáttur um skráningu af hendi einkaaðila, en III. þáttur um skráningu á vegum hins opinbera. IV. þáttur fjallar um tölvuþjónustu, og gegnir einu, hvort hún er rekin af einkaaðila eða opinberum aðila. V. þáttur fjallar um söfnun upplýsinga hér á landi til tölvuvinnslu erlendis, VI. þáttur fjallar

um eftirlit með lögnum, og eiga þau ákvæði flest, en ekki öll, við hvora skráninguna um sig, einkaskráningu sem opinbera skráningu, sem svo má nefna. Loks eru í VII. þætti refsíákvæði og ákvæði um önnur viðurlög við brotum á lögnum, svo og um gildistöku laganna og framkvæmd.

Um I. þátt.

Í honum er fjallað um gildissvið laganna og nokkur grundvallarhugtök.

Um 1. gr.

Hér er í I. þætti afmarkað hvert sé gildissvið laganna.

Þau vandamál, sem frv. þetta á að vera andsvar við, stafa mestmegnis af vélrænni skráningu (tölvuskráningu). Því verður þó eigi í móti mælt, að kerfisbundin skráning getur vegið að einkalífi manna, þótt hún sé eigi vélræn. Þykir réttmætt að leggja til, að lögin taki einnig til þess konar skráningar, þ. á m. til handritaðra skráa. Varðveisluformið skiptir hér ekki máli, og getur t. d. skjalahylki með skráningargögnum komið hér undir. Áskilið er, að skráningin sé kerfisbundin, þ. e. skipulagsbundin heild, og falla þá einstakar tilviljunarkenndar skrár og söfnun upplýsinga utan vébanda frv. Kemur þetta öðrum þræði fram í 2. málsg. Í þeirri málsgrein er kveðið svo á, að með „kerfisbundinni skráningu“ sé m. a. átt við söfnun ákveðinna og afmarkaðra upplýsinga. Er það skýringarákvæði, er veitir vísbendingu um, að heitið skráning beri að túlka rúmt, þannig að það tekur einnig yfir aðdraganda að skráningu, söfnun upplýsinga, og þá því fremur yfir einstaka þætti í vélrænni forvinnu, svo og skráningargögnin, en að varðveislu þeirra er vikið í nokkrum ákvæðum, sbr. t. d. 16. gr., 19. gr., 36. gr. Einkamálefnum er eigi búin viðhlitandi vernd, nema ferillinn allur, skráningin, undanfari hennar og eftirtekja skráningar og skráningargögn, falli undir lögin, sbr. og 36. gr. 2. mgr. frv.

Með ákvæðum frv. er einkamálefnum búin vernd. Verndar njóta fyrst og fremst einstaklingar, en einnig félög, fyrirtæki og stofnanir eftir því sem við getur átt. Hér er að meginstefnu til haft í huga einkalíf manna í sama skilningi sem í XXV. kafla almennra hegningarlaga, svo sem fjölskyldumálefni manna, heilsuhagir, kynlíf, brotaferill, skoðanir manna á trúmálum og stjórnmálum, tengsl manns við aðra menn eða álit á öðrum, sem leynt á að fara, ágreiningur og átök innan fjölskyldu, sem eðlilegt er að leynt fari, ýmsar lífsvenjur manns, og jafnvel nafnúmer hans. Upplýsingar um einkalífssatriði, sem fellur hér undir, þurfa ekki að vera manni til hnjóðs eða meiða æru hans. Það greinimark er hér notað, að „sanngjarnt“ sé og „eðlilegt“, að málefni fari leynt. Verður að meta þetta hverju sinni, og er matið afstætt. Er hér byggt á visireglu, sem tekur þó nokkuð mið af venjuhelguðum viðhorfum við túlkun á ákvæðum XXV. kafla alm. hegningarlaga, þótt slíkt sé ekki einhlítt að því leyti, að hér er einkalífssviðið, sem vernda á, að nokkru rýmra en samkv. XXV. kafla hgl., sbr. t. d. fjárhagsmálefni. Skrár, sem hafa að geyma nöfn manna, heimilisfang og t. d. símanúmer og stöðu, falla yfirleitt utan laganna, sbr. þó III. kafla, en slíkt getur þó tengst öðrum efnunum, svo að ákvæði laganna taki til þess.

Samkv. ákvæðum frv. (II. og III. kafla) er atvinnufyrirtækjum, félögum og stofnunum heimilað að koma við skráningu og svo hins vegar fyrirtækjum, sem láta í té upplýsingar til grundvallar mati á lánstrausti manna. Hér er eigi talað um einstaklinga, og er vakin athygli á því.

Í 3. málsg. 1. gr. er ákvæði, er tekur af tvímæli um, að með upplýsingum um einkamálefni sé m. a. átt við það, er maður er að visu eigi nafngreindur, en hins vegar sérgreindur með nafnnumeri eða öðru skráningarauðkenni, sem unnt er að persónugreina fyrir þá, sem búa yfir greiningarlykli. Er nauðsynlegt að hafa þennan hátt á, svo að komið verði í veg fyrir að menn gangi á svig við ákvæði frv., ef að lögum verður.

Um 2. gr.

Í frv. er greint milli þess, að skráning fari fram af hálfu félaga, fyrirtækja og stofnana í einkageira þjóðfélagsins og svo skráningar á vegum hins opinbera. Í 2.

gr. er nokkur skýring á því, hverjir teljist til opinberra aðila í þessu sambandi. Er dómsmálaráðherra heimilað að ákveða, að ýmis félög, fyrirtæki og stofnanir, sem ekki teljast til stjórnisýslusviðs, falli undir það að vera „opinberir aðilar“, ef framlög ríkis eða sveitarfélaga til rekstrar þeirra fela í sér verulegan hluta af rekstrarútgjöldum. Má raunar einnig taka hér tillit til stofnkostnaðarframlaga. Dómsmálaráðherra mun mæla fyrir um þetta efni í reglugerð. Vissulega gæti reynt hér á það, að tölvufyrirtæki sé rekið sameiginlega af t. d. ríkisstofnun og einkafyrirtæki. Um það eru ekki sérákvæði, en í 22. gr. er vikið að því, að skrár eða skráningarkerfi séu rekin af sveitarfélagi og ríkisstofnun sameiginlega.

Um 3. gr.

Grein þessi er til yfirlits og gegnir tilvísunarhlutverki. Hún vísar til þess, að meginreglur um skráningarstarfsemi af hálfu einkaaðila séu greindar í II. þætti frv. og vekur athygli á undantekningarákvæði 4. gr. Ef slíkt fyrirtæki vinnur í þágu stjórnvalds við skráningu upplýsinga, gilda um skráningarstarfsemina ákvæðin í III. þætti, sbr. og 38. gr. frv. Þetta á einnig við um fyrirtæki, sem dómsmálaráðherra hefir talið til opinberra aðila með stoð í 2. málsg. 2. gr. frv.

Um opinberu skráninguna er vísað til III. þáttar, sbr. og 4. og 51. gr.

Ákvæði IV. þáttar um tölvuþjónustu eiga jafnt við, hvort sem tölvuþjónustufyrirtæki er rekið af hendi opinbers aðila eða einkaaðila. Sama er um ýmis almenn ákvæði frv., t. d. í V. þætti.

Um 4. gr.

Nauðsynjar vísindarannsóknna mæla með því, að skráning á persónugögnum sæti sem minnstum hömlum. Því er hér lagt til í samræmi við það, sem gert hefir verið t. d. í norrænu frv., að skráning í þágu vísindarannsóknna hlíti aðeins að takmörkuðu leyti ákvæðum frv., en áskilið er þó, að vissra öryggisráðstafana sé gætt, sbr. tilvísun til 36. og 39. gr. frv. Hér kemur það og til, að skráning í þarfir vísindarannsóknna myndar að jafnaði grundvöll að tölfraðilegum greinargerðum eða er sett fram í annars konar almennu formi, sem bendir eigi til neins aðila, sem unnt er að persónugreina. Athygli er vakin á, að áskilið er, að „einvörðungu“ sé stofnað til skráningar í vísindalegu skyni, en það orð tekur einnig til tölfraðiskýrslna.

Nauðsyn ber til, að starfsemi við tölfraðiskýrslur sé sem óheftust. Hlítir skráning í þágu tölfraðiskýrslna opinberra stofnana, þ. á m. Hagstofu Íslands, eigi nema að nokkru leyti ákvæðum frv., svo sem greint var. Ekki skiptir hér máli, hvort tölfraðiskýrslur gegni vísindalegu hlutverki eða ekki. Undantekningin um tölfraðiskýrslur er m. a. á því byggð, að einstaklingar eða aðrir aðilar, sem skýrslur taka til, verða yfirleitt eigi sérgreindir í slíkum skýrslum, og ber að gæta þessa við samningu þeirra og við það form, sem þeim er valið. Tölfraðiskýrslur annarra en opinberra aðila falla eigi undir undantekningarákvæði 4. gr., en hlíta almennum ákvæðum í II. þætti frv.

Þriðja undantekningin, er felst í 4. gr., varðar manntalsskráningu og æviskrárritun samkv. lögum 30/1956 og skipulagsbundna skráningu í þágu ættfræðirannsóknna og æviskrárrita. Sum af þessum tilvikum myndu koma undir skráningu í þágu vísindalegra kannana, en önnur ekki. Við samningu æviskrárrita kann að þurfa að gæta annarra reglna, er varða vernd einkalífs, sbr. hrd. 1968, bls. 1007 (greining á því í slíku riti, að barn sé ættleitt).

Ber vissulega nauðsyn til að gætt sé varfærni, við varðveislu persónugagna og úrvinnslu á þeim sviðum, sem 4. gr. tekur til, einnig þegar skráningin sætir eigi ákvæðum frv. til hlítar.

Um II. þátt.

Í þessum þætti eru ákvæði um skráningu í þágu atvinnufyrirtækja, félaga og stofnana, sem ekki teljast til hins opinbera þjóðfélagsgeira. Meginákvæðin eru í I. kafla, en sérákvæði í II. og III. kafla.

Um I. kafla.

Hér greinir ýmsar meginreglur um skráningu í þágu einkaaðila. Sumar þessar reglur eru visireglur, sbr. einkum 5. gr., enda er lítt gerlegt að setja fram hnitmiðaðar reglur um ýmsa þætti í skráningarstarfseminni. Hvers konar atvinnurekstur getur komið undir reglur þessa kafla, svo og félög, svo sem stéttarfélög, stjórnmalafélög og trúfélög. Starfsemi lækna, arkitekta, lögmanna og endurskoðenda o. fl. hlítir t. d. reglum þessa kafla.

Um 5. gr.

Í þessari grein er fjallað um skráningu til eigin afnota fyrir aðila, sem þar greinir, en 6. gr. varðar miðlun skráðra upplýsinga. Afhendingu eða miðlun upplýsinga er ekki til að dreifa, þó að aðili láti t. d. lögmanni sínum eða endurskoðanda upplýsingar í té vegna vinnu hans í þágu þess, er gögnin afhendir. Sama er, ef gögn um upplýsingar eru afhent almennu tölvuþjónustufyrirtæki, er leyfi hefir til starfsemi, til skráningar fyrir afhendanda til eigin nota hans eða til fyrirtækis, sem annast áritun á umslög, til að vinna verkefni í þágu þess, sem lætur gögnin í té.

Greinimarkið um heimild til skráningar upplýsinga samkv. 1. málsg. 5. gr. er það, hvort skráning sé „eðlilegur þáttur“ í starfsemi fyrirtækis. Þetta er vissulega ekki hnitmiðað greinimark, en ógerlegt er að setja fram á tæmandi hátt, hver efnisatriði eigi hér að ráða úrslitum. Ljóst er, að skráning er heimil í því skyni að fyrirtæki geti gegnt skyldum sínum gagnvart hinu opinbera, svo sem vegna skattreglna. Vitaskuld er eðlilegt, að ýmiskonar skráning fari fram í þágu atvinnufyrirtækis. Má þar nefna starfsmannaskrár með ýmsum upplýsingum um starfsmenn, viðskiptamannaskrár, skrár um fyrirtæki, sem eru í samkeppni við viðkomanda o. fl. Slíkar skrár eru oft eðlilegur liður í starfsemi fyrirtækis og eru samkv. því heimilar eða geta verið það. Nauðsynlegt er einnig fyrir félög að hafa skrár um félagsmenn, svo að annað dæmi sé tekið. Hins vegar eru því settar hömlur vegna tillits til einkalífs manna hverjar upplýsingar megi taka á slíkar skrár.

Um nánara inntak skráa, sem lögmætar eru að stofni til, fer eftir einstökum ákvæðum I. kafla frv., einkum 5. gr.

Í 2.—4. málsg. 5. gr. er fjallað um skráningu á upplýsingum, er snerta sérstaklega viðkvæm einkalífisatriði, þ. e. varðandi þjóðerni manna, kynþátt, litarhátt, skoðanir þeirra á stjórnmalum eða einstökum stjórnmalalegum eignum og á trúmalum, svo og upplýsingar, er lúta að brotaferli manna, kynlífi þeirra, og heilsu-
högum, neyslu þeirra á áfengi og öðrum vímuegkjöfum „og önnur svipuð einkalífisatriði“. Ef skráning þessara atriða fer fram í því skyni að veita öðrum aðgang að upplýsingunum án samþykkis hins skráða, er áskilið samþykki tölvunefndar, sbr. 3. málsg., og gegnir þessu einnig, ef skrár er ætlað að veita upplýsingar, er vara við fjárskiptum við tiltekinn aðila. Annars konar skráning er heimil, þ. e. ef ekki er ætlunin að miðla öðrum upplýsingum, með ýmsum skilyrðum. Í fyrsta lagi, ef lög leyfa, í öðru lagi ef hinn skráði veitir samþykki sitt til skráningar með þeim hætti, sem nánar greinir í 2. málsg. 5. gr. En til viðbótar því er þess krafist, að þeim, sem skráir upplýsingar, sé brýn þörf á skráningu vegna starfsemi sinnar. Full þörf er á að reisa skorður við skráningu þessara viðkvæmu einkalífisatriða og við miðlun upplýsinga, ef skráning er leyfileg. Er það lagaviðhorf í samræmi við megin stefnu í evrópskri löggjöf á þessu sviði og í þeim tiltölulega mörgu lagafrumvörpum, sem nú liggja fyrir löggjafarþingum.

Í 3. málsg. er tölvunefnd heimilað að veita leyfi til skráningar á atriðum þeim, sem greinir í 2. málsg. Tölvunefnd myndi væntanlega sjaldan veita slíkt leyfi, og ef það væri veitt, er gert ráð fyrir, að nefndin geti tengt við það ýmis skilyrði. Meðal þeirra yrði væntanlega, að hinum skráða verði skýrt frá skráningu og efni hennar og hvaðan upplýsingar stöfuðu. Enn fremur að upplýsingar, sem gefnar hefðu verið úr skrá og rangar reyndust, yrðu þegar í stað leiðréttar og þeim skýrt frá leiðréttingu, er veitt hefðu viðtöku upplýsingum, eða að upplýsingar skyldi afmá

eftir tiltekinn tíma og að hinn skráði ætti kost á vitneskju um, hvaðan upplýsingarnar stöfuðu. Þá er líklegt að það skilyrði verði sett, að skrár verði eyðilagðar eftir að þær hafa gegnt tilteknu hlutverki.

Samkv. 3. málsg. 5. gr. má eigi skrá án samþykkis tölvunefndar upplýsingar, sem ætlað er að vara við fjárskiptum við tiltekinn aðila, ef ætlunin er að veita öðrum aðgang að upplýsingum án samþykkis viðkomandi aðila, sem skráningin tekur til. Koma hér undir almennar vanskilaskrár fyrirtækja og t. d. skrár banka um menn, sem misnota tékka. Um síðastgreindu skráninguna má vænta leyfis tölvunefndar, er bindur leyfi sitt tilteknum skilyrðum sbr. m. a. 4. málsg. 5. gr.

Í 5. málsg. er dómsmálaráðherra heimilað að kveða svo á, að fengnum tillögum tölvunefndar, að tilteknar skrár skuli að nokkru leyti eða öllu lúta ákvæðum II. kafla. Hugsanlegt er, að ýmiss konar skráning taki að tíðkast, sem nú er eigi fyrir-sjáanleg, og þurfi að binda hana sérstaklega ströngum skilyrðum. Er því hyggilegt að hafa slíkt almennt ákvæði í lögum.

Um 6. gr.

Ákvæðið greinir, með hverjum skilmálum sé unnt að miðla skráðum upplýsingum. Er ljóst, að þótt heimilt sé að skrá upplýsingar samkv. 5. gr., er ekki þar með sagt, að lögmeðtt sé að miðla þeim — slíkt er háð sérstöku mati, sbr. einkum 6. gr.

Þegar talað er um að „skýra frá“ upplýsingum, er átt við það að veita upplýsingar um efni skráningar, og skiptir ekki máli í hvers konar formi sú fræðsla er veitt. Svo sem áður greinir, er það ekki miðlun upplýsinga, þótt skráningaraðili láti endurskoðanda sínum eða lögmanni í té skráðar upplýsingar vegna vinnu hans að tilteknu verkefni fyrir skráningaraðila. Sama er, ef upplýsingar eru afhentar til tölvufyrirtækis, er skráir þær fyrir afhendanda. Í því tilviki verður að áskilja, að skráning sé gerð einvörðungu fyrir þann, er lætur upplýsingar í té til úrvinnslu, og að tölvufyrirtækið einskorði starfsemi sína við þetta tiltekna verkefni og að það hafi ekki jafnframt skrána til afnota fyrir sig og aðra. Þegar félag skýrir félögum sínum frá upplýsingum, fellur það undir 6. gr., svo og t. d. afhending atvinnufyrirtækis á slíkum upplýsingum til annars fyrirtækis, er hefir náð samstarf við það.

Miðlun á skráðum upplýsingum er heimil, ef hún er „eðlilegur þáttur í starfsemi þess, er stofnað hefur til skráningarinnar“. Er þetta sambærilegt greinimark að sínu leyti við það, er kveðið er á um í 1. málsg. 5. gr.

Í 2. málsg. eru sérreglur um miðlun skráðra upplýsinga, er greinir í 2. málsg. 5. gr. Miðlun er eigi heimil, án samþykkis hins skráða, eða þess, sem lögber er að veita slíkt samþykki vegna hans, nema slíkt leiði af öðrum lögum, sbr. t. d. heilbrigðis-löggjöf. Er sérstök þörf á að hafa sérákvæði um þetta atriði. Þá er einnig sérákvæði um atriði, sem gerst hafa fyrir meira en 5 árum, þegar upplýsinga er óskað. Er hægt að veita slíkar upplýsingar út af fyrir sig án samþykkis viðkomanda, en þó eigi, nema þær hafi úrslitagildi um mat á því atriði, sem ætlunin er að kanna, eða slíkt leiði af öðrum lögum. Þetta greinimark er vissulega eigi hnitmiðað heldur matskennt, en svo hlýtur það að vera samkv. eðli máls.

Samkv. 3. málsg. er heimilt að láta í té upplýsingar um skráð atriði þrátt fyrir ákvæði 1. og 2. málsg. þ. á m. án samþykkis viðkomanda, ef þær eru veittar vegna vísindalegra rannsókna eða í þágu tölfræðiskýrslna, svo og vegna læknisrannsókna eða læknisaðgerða á viðkomanda. Minnt er hér á 4. gr. frv.

Oft verður vitaskuld heimilt að veita öðrum aðiljum upplýsingar um skráð atriði, þar sem slíkt er eðlilegt í atvinnustarfsemi, t. d. þegar fyrirtæki gefur öðrum upplýsingar um mann, sem hjá því hefir starfað, svo og um viðskipti sín við tiltekinn mann, þ. e. um skil hans gagnvart fyrirtækinu.

Tekið skal fram, að ákvæðið hagar ekki að neinu við ákvæðum laga um þagnarskyldu, heldur er ætlunin að ákvæðið verði viðbót við slíkar reglur.

Um 7. gr.

Í þessu ákvæði eru fyrirmæli um eitt af grundvallaratriðunum í skráningarlög-gjöf og — lagafrumvörpum. Varðar það kröfu þess manns, sem skráning tekur til, um að fá leiðrétt ranghermi, eða fá skráningu afmáða. Hér kemur einnig til af-máning atriða, sem eigi má skrá.

Í greininni er aðila, sem leitar leiðréttingar, heimilað að snúa sér til tölvu-nefndar og óska atbeina hennar til þess að hlutur hans verði réttur. Getur tölvu-nefnd lagt fyrir skráningaraðila að leiðrétta upplýsingar innan tiltekins tíma og að koma leiðréttingu á framfæri við þá, sem veitt hafa upplýsingum viðtöku, enda er skráningaraðila skylt að gera þeim, sem upplýsingarnar fjalla um, grein fyrir því, hverjir hafi hlotið vitneskju um þær frá skráningaraðila. Er refsíakvæði tengt við þessa skyldu samkv. 4. málsg. 7. gr., sbr. 48. gr.

Í greininni er eigi rétt um bótaskyldu skráningaraðila gagnvart þeim manni, sem á er hallað með skráningu, en slíkt ræðst af almennum reglum um skaðabætur.

Um II. kafla.

Á Norðurlöndum og víða annars staðar hefur orðið mikil umræða síðustu ár um starfsemi fyrirtækja, er veita atvinnufyrirtækjum og t. d. lánastofnunum upplýsingar, sem geta verið grundvöllur undir mati á lánstrausti manna og fyrirtækja. Ekki kveð-ur mikið að slíkri starfsemi hér á landi. Reynslan erlendis frá bendir til, að þarflengt sé að binda slíka starfsemi ýmsum skilyrðum, einkum með hliðsjón af vernd á einkalífi manna.

Um 8. gr.

Starfsemi, sem fólgin er í að veita öðrum fræðslu um fjárhag manna og láns-traust, á ekki að vera leyfisbundin samkv. frv., en skylt er að tilkynna hana til tölvunefndar, og fæst þannig yfirlit yfir slíka starfsemi í þjóðfélaginu. Skráning á atriðum, er varða lánstraust manna, á vegum fyrirtækis fellur ekki undir ákvæði kaflans, ef ekki er ætlunin að veita öðrum fræðslu um þessi efni, og skráning er eingöngu gerð til hagsbóta fyrir fyrirtækið sjálft, er skráningu annast. Fyrirtæki eða félag getur komið undir 8. gr., þótt það hafi annan aðaltilgang en að skrá og veita upplýsingar um efnahag manna og lánstraust.

Um 9. gr.

Hér eru fyrirmæli um það, sem skrá má hjá slíku fyrirtæki, er 8. gr. tekur til, og á hinn veg hverjar upplýsingar eigi má skrá. Þær einar upplýsingar má skrá samkv. 1. málsg., sem eftir eðli sínu hafa gildi um mat á fjárhag manna og láns-trausti. Persónulegar upplýsingar um önnur atriði í lífernri manna og starfsvenjum má eigi skrá, en hér geta vissulega komið upp markatilvik.

Í 2. málsg. er lagt bann við skráningu sérstaklega viðkvæmra upplýsinga, sbr. að sínu leyti 2. málsg. 5. gr. frv. Er hér um fortakslaut bann að ræða, sbr. hins vegar 2. málsg. 5. gr.

Í 3. málsg. er yfirlétt lagt bann við að skrá upplýsingar um brotaferil, svo og upplýsingar um atriði, sem eru eldri en 5 ára, en þetta er þó eigi undantekningar-laut, eins og textinn ber með sér, sbr. að sínu leyti 6. gr. 2. málsg. frv.

Um 10. gr.

Í þessu ákvæði eru fyrirmæli, sem stuðla eiga að því, að sá, sem skráður er í fyrsta skipti, fái vitneskju um, að hann hafi sætt skráningu og um heimild hans til að fá skýrslu um efni hennar. Þetta gildir þó ekki um nafn manns eða fyrirtækis, heimilisfang, stöðu o. fl., þ. á m. atriði, sem unnt er að fá upplýsingar um í opin-berum gögnum, sem aðgengilegar eru almenningi. Of langt þykir gengið, ef leggja á fyrirtæki á herðar að skýra manni frá í hvert skipti, sem atriði, er hann varðar, eru skráð.

Um 11. gr.

Hér er mikilvægt ákvæði um rétt þess, sem skráður er, til að fá að eigin frumkvæði vitneskju um efni upplýsinga og máls, sem skráningaraðili hefir látið frá sér fara til annarra á síðustu 6 mánuðum varðandi hinn skráða. Greinin er framhald af tilhögun þeirri, sem lagt er til, að lögfest verði með 10. gr. Fyrirtækið er þó eigi skyldugt til að skýra frá því, hvaðan því komi vitneskja um skráðan mann. Samkv. 4. málsg. getur aðili krafist þess að fá skriflega tilkynningu um það, sem skráð hefir verið um hann.

Um 12. gr.

Greinin mælir fyrir um, í hvaða formi upplýsingum samkv. skrár verði miðlað til þriðja aðila. Er almennt áskilið, að upplýsingar séu látnar í té bréflega. Er það gagnlegt, því að þá er unnt síðar meir að ganga úr skugga um, hvers efnis upplýsingar hafi verið. Í 2. málsg. er rætt um upplýsingarit, sem senda má til áskrifenda, en þau verða að vera almenns efnis.

Um 13. gr.

Skylt er að leiðrétta rangar eða villandi upplýsingar og koma þeim í rétt horf, hvort sem er að eigin frumkvæði fyrirtækis, sem hefir starfsemi um hönd, eða að kröfu viðkomandi manns. Upplýsingar, sem réttar eru á vissu tímamarki, geta reynst rangar síðar, vegna breytts fjárhags manns. Upplýsingar geta verið réttar, en þó villandi eftir því sambandi, sem þær eru í við önnur atriði, þar sem þær gefa undir fótinn um viðtækari ályktanir hjá þeim, er veitir þeim viðtöku, en efni standa til.

Um 14. gr.

Mikilvægt er, að fyrirtæki samkv. þessum kafla láti þeim í té, sem fengið hefir rangar eða villandi upplýsingar, vitneskju um það, sem ranghermt er. Stuðlar ákvæðið að þessu og jafnframt að því, að hinn skráði fái vitneskju um, hverjum leiðréttingar hafi verið sendar.

Um 15. gr.

Í 13. gr. frv. er skráningaraðila gert að skyldu að afmá eða leiðrétta rangar eða villandi upplýsingar. Í þessari grein eru fyrirmæli um kröfu hins skráða um afmáningu eða leiðréttingu upplýsinga. Ef ágreiningur rís um þetta milli skráningaraðila og hins skráða, sker tölvunefnd úr. Ef fallist er á kröfuna, þar að gæta reglnanna í 14. gr. frv. Ætlast er til, að þetta ákvæði verði hinum skráða til verulegs halds.

Um 16. gr.

Fyrirtæki, er lúta ákvæðum þessa kafla, eru tilkynningarskyld til tölvunefndar, sbr. 8. gr. Slíku fyrirtæki er óheimilt samkv. þessari grein að afhenda skrár eða frumgögn við skráningu til annars aðila en þess, sem gegnt hefir tilkynningarskyldu samkv. 8. gr. Ella væri hægt að fara á svig við ákvæði 8. gr. Tölvunefnd skal skýrt frá slíkri afhendingu án ástæðulausrar tafar.

Um III. kafla.

Hér á landi er nokkuð tekið að kveða að því, að upplýsinga sé leitað um einstaka hópa manna einkum í því skyni að ná til þeirra með auglýsingum, happdrættismiðum o. fl. Á Norðurlöndum eru þó enn meiri brögð að þessu, og eru þar rekin fyrirtæki, sem gefa sig að þesskonar upplýsingarstarfsemi og taka endurgjald fyrir, oft með þeim hætti, að þau láta í té heimilisföng o. fl. varðandi einstaka hópa manna og annast áritun á umslög eða tilkynningar til þeirra. Þessar upplýsingar eru unnar t. d. úr símaskrár, þjóðskrá o. fl. slíkum gögnum. Til grundvallar slíkri starfsemi getur legið margvísleg könnun á hópum manna, t. d. eftir kynferði, aldri, áhugamálum, menntun, atvinnugrein eða eftir eignum manna, svo

sem húseigendur, sumarbústaðaeigendur, bileigendur o. m. fl. Í þessum kafla frv. er á því byggt, að slík starfsemi geti verið fyllilega lögmæt, en lagt er til, að settar séu reglur um söfnun upplýsinga og skráningu, svo og að skráður aðili geti krafist þess, að nafn hans sé máð af skráum slíkra fyrirtækja. Ekki er aðili tilkynningar-skyldur með sama hætti og fyrirtæki, er lýtur II. kafla frv.

Um 17. gr.

Hér eru fyrirmæli um það, hvaða atriði skrá megi af hendi þess, er lætur í té upplýsingar um nöfn manna o. fl. eða annast fyrir aðra áletrun heimilisfanga á umslög o. fl. Vakin er athygli á 3. tölulið 1. málsg. þar sem heimilað er að skrá upplýsingar um tómstundamál og svipað, „sem myndað getur grundvöll að almennt viðurkenndri greiningu manna og fyrirtækja í mismunandi hópa“. Felst í 17. gr., að takmörkunum er bundið, hvað heimilt sé að skrá, en greinimarkmið í 3. tölulið er nokkuð matskennt.

Í 2. málsg. er bannað fortakslaust að skrá og láta í té upplýsingar um viðkvæm, persónuleg atriði, sbr. og 5. gr. 2. málsg., 6. gr. 2. málsg. og 9. gr. 2. málsg. Dómsmálaráðherra getur í reglugerð reist frekari skorður við því, hvað greina megi í skráum samkv. þessari grein.

Um 18. gr.

Réttmætt þykir, að skráður aðili geti krafist þess að nafn hans verði máð af skráum hjá þeim, sem hefir um hönd starfsemi samkv. 17. gr. Í greininni er ekki nefnt, að sá, sem tjáist sendandi bréfs, er maður tekur við, skuli skyldur til að koma kröfu á framfæri við skráningarfyrirtæki, en telja verður, að slík skylda hvíli á sendanda, svo sem t. d. á félagi, er sendir manni óbeðið happdrættismiða.

Um 19. gr.

Í ákvæðinu felst, að félögum sé heimilt að láta í té félagatal sitt til fyrirtækis, sem annast áletranir á umslög og sendingu þeirra. Er það út af fyrir sig frávik frá ákvæði 17. gr. Til tryggingar er lagt til, að lögfest verði, að fyrirtæki samkv. 17. gr. sé óheimilt að láta gögn þessi af hendi við aðra eða skýra öðrum frá upplýsingum, sem í skráum eða gögnum felast.

Um III. þátt.

Í þessum þætti frv. eru ákvæði um skráningu af hálfu opinberra aðila eða á vegum þeirra. Fjallar IV. kafla um reglur, er varða upphaf skráningar þ. e. hvers gæta skuli við ákvörðun um að stofna til skráningar. Í V. kafla eru ákvæði um skráningu upplýsinga og varðveislu skráningargagna. Er þar m. a. tekin afstaða til þess, hvaða atriði megi skrá og hver ekki eða hver atriði skrá megi, að fullnægðum tilteknum skilyrðum. Eru þau ákvæði sambærileg að sínu leyti við I. kafla II. þáttar. Þá eru þar einnig ákvæði um öryggisráðstafanir í sambandi við skrár og skráningu. Í VI. kafla er fjallað um heimild manna til að fá vitneskju um upplýsingar, sem skráðar hafa verið um þá, en í VII. og VIII. kafla eru ákvæði um miðlun skráðra upplýsinga, ýmist til einstaklinga annars en hins skráða sjálfs eða til stjórnvaldsstofnana.

Víða um lönd hafa menn gefið mikinn gaum að hinni opinberu skráningu, og hefir gætt uggs um, að ríkisvaldið eða einstakir þættir þess og stofnanir geti notað skráningu á persónuupplýsingum til þess að misbjóða þegnfrelsi og þegnréttindum. Miklu varðar að stemma á að ósi í þessu efni hér á landi eftir því sem slíkt er fært með löggjafaraðgerðum.

Í ýmsum erlendum lagafrumvörpum eru það tölvuunnar skrár einar, sem frv. um opinbera skráningu tekur til. Stafar óneitanlega mest hættu fyrir einkalíf manna af slíkri skráningu. Hér er valin sú leið, sbr. 1. gr. frv., að aðrar skrár skuli einnig

falla hér undir, þ. á m. þegar skráning fer fram á vegum hins opinbera. Þykir það horfa til öryggis, enda eru sumar opinberar skrár eigi unnar með vélrænum hætti.

Vakin er athygli á skýringu 1. gr. 2. málsg. frv. á hugtakinu persónulegar upplýsingar, svo og 2. gr. frv., er skýrir, við hvað átt sé með opinberum aðilum í frv. þessu. Þá er einnig vakin athygli á 4. gr. frv., er undanþiggur manntalsskráningu og æviskrárritun ákvæðum frv., en skráning í þágu vísindarannsóknna og tölfræðiskýrslna lýtur ákvæðum frv. að takmörkuðu leyti. Þá er vakin athygli á 51. gr. frv., er kveður svo á, að um þjóðskrá og almannaskráningu fari eftir lögum þar um, og því gegnir að sínu leyti einnig um sakaskrá. Í þessu felst eigi, að síðastgreindir aðiljar verði þegnir undan reglum, sem horfa til verndar einkalífs. Hins vegar koma svo sérhæfð sjónarmið til greina við þesskonar skráningu, að af tæknilegum ástæðum er heppilegra að fjalla um hana mestmegnis í sérlægum eða öðrum sérreglum fremur en í þessu frv., sem geymir almenn ákvæði um skráningarmál. Þetta frv. ætti allt að einu að gegna mikilvægu hlutverki með því að marka meginstefnur í þessum málum varðandi verndun einkalífs.

Á það skal minnt, að þótt skráning fari fram hjá einkaaðilja, þá gilda ákvæði III. þáttar um skráninguna, ef hún fer fram á vegum opinbers aðilja, sbr. og 38. gr. frv.

Um IV. kafla.

Þessi kafli hefir að geyma ákvæði um það, hvers gæta skuli, áður en ráðist er í skráningu af hálfu hins opinbera, svo og um setningu reglna, er varðar fyrirhugaðar skrár. Reglur þessa kafla horfa að því að vanda til vinnubragða, áður en ákveðið er að stofna til skráa, hvort sem er í ríkisgeira eða sveitarfélagsgeira.

Um 20. gr.

Hér er lagt til, að eigi verði stofnað á vegum hins opinbera til kerfisbundinnar skráningarstarfsemi, nema ráðherra sá, sem í hlut á, samþykki að höfðu samráði við dómsmálaráðherra. Ef skrá á að fullnægja þörfum fleiri ráðuneyta en eins, kemur til samákvörðun ráðherra um þetta efni. Mikilvægt er, að einn ráðherra hafi með höndum meginákvæðum þessara mála, og er hér gert ráð fyrir, að það sé dómsmálaráðherra, en hann fer með tölvumál almenn. Vitaskuld byggir ákvæðið á, að fjárveiting sé tryggð til skráa eftir venjulegum stjórnsýslureglum.

Þá er boðið í 2. málsg., að viðkomandi ráðherra setji reglur um skrár og skráningu, svo og um notkun og varðveislu skráningargagna. Skulu reglurnar vera í samræmi við ákvæði V.—VIII. kafla frv. Síðastnefnd ákvæði eru almenns efnis og rammakennd, en við það er hér miðað, að þær reglur, sem í þeim felast, verði gerðar fyllri með stjórnvaldsreglum samkv. þessu.

Í 3. málsg. segir, að reglur þær, sem reifaðar voru, eigi einnig við um ákvörðun þess efnis, að skrár verði samtengdar, nema um sé að ræða samtengingu skráa eingöngu í þágu vísindarannsóknna eða tölfræðiskýrslna. Slík samtenging skráa er mikið notuð og veitir svigrúm til þess t. d. að tengja skrár um sjúklinga við skrár um þjóðfélagslegt liðsinni almannatrygginga eða t. d. sakaskrá eða skattskrár. Vera má, að stöku sinnum geti það orkað tvímælis, hvort um samtengingu sé að ræða, en vafamál í því sambandi myndu verða lögð fyrir tölvunefnd til umfjöllunar og úrlausnar. Við samtengingu verður að gæta almennra reglna um það, hvað heimilt sé að greina í skráum á vegum hins opinbera samkv. frv.

Í 4. málsg. er boðið að leita álits tölvunefndar, áður en samþykki er veitt til að stofna til skráningar og áður en reglur eru settar um skrár samkv. 1.—3. málsg. Tölvunefnd getur ekki látið uppi álit á þörfinni á nýrri skrá, nema það ráðuneyti, sem í hlut á, leggi fyrir nefndina gögn og sjónarmið þetta varðandi. Tölvunefnd tekur þá mið af því, hvort hættu sé á, að skrá sú, sem um er að ræða, feli í sér óhæfilega hættu fyrir einkalíf manna. Viðhorfin eru hin sömu, þegar

nefndin lætur uppi álit á þeim drögum að reglum, sem fyrir hana eru lögð af hendi ráðuneytis. Nefndinni er almennt ætlað að vera á varðbergi um einkalíf manna gagnvart hættum af völdum skráa. Nefndin getur að sjálfsögðu gert breytingar-tillögur við drög til reglna, um uppbyggingu og rekstur skráa, söfnun upplýsinga, varðveislu skráningargagna, öryggisráðstafanir ýmsar gegn misnotkun skráa o. s. frv. Vænta má þess, að mikið tillit verði tekið til álitsgerða og tillagna tölvunefndar og raunar, að ekki verði gegn þeim gengið, þótt þær séu að vísu ekki lagalega bindandi fyrir ráðuneyti, sem hlut á að máli, svo sem frumvarpstextinn er úr garði gerður.

Um 21. gr.

Skráningu, sem einstakar stofnanir sveitarfélaga kunna að vilja stofna til, verður eigi komið á fót, nema sveitarstjórn (bæjarstjórn, borgarstjórn) samþykki. Er ekki heimilt samkv. þessari grein fyrir bæjarstjórn að fela öðrum þessa ákvörðun, t. d. bæjarráði (borgarráði). Skrár þessar geta haft mikið gildi fyrir hvern einstakan borgara, og er því talið rétt að hinir kjörnu fulltrúar í heild sinni fjalli um slíka ákvörðun.

Í 2. málsg. er boðið, að sveitarstjórn setji reglur um tilhögun, rekstur og notkun skráa, áður en starfsemi þeirra hefst. Skulu þær reglur fullnægja kröfum V.—VIII. kafla frv., en dómsmálaráðherra staðfestir þær.

Áður en ákvörðun er tekin um nýjar skrár samkv. 1. málsg. og áður en gengið er frá reglum samkv. 2. málsg., skal leita álits tölvunefndar, sbr. að sínu leyti 20. gr. 4. málsg. frv. og athugasemdir við hana.

Í 4. málsg. segir, að ákvæði 1.—3. málsg. eigi við um samtengingu skráa, sbr. 20. gr. 3. málsg. og athugasemdir við hana.

Um 22. gr.

Þetta ákvæði er orðað að verulegu leyti að fyrirmynd 7. gr. í danska frv. til laga um skráningu á vegum hins opinbera. Er hér lagt til, að áskilið sé samþykki dómsmálaráðherra, ef til skráningarkerfa þeirra á að stofna, sem greinin fjallar um, enda skal áður setja reglur um skráninguna. Hér er tíðast um svo mikil fyrirtæki að ræða, að ástæða er til að áskilja samþykki ráðherra og sérstaklega, að settar hafi verið reglur, áður en starfsemi hefst. Samkv. 2. málsg. skal leita álits tölvunefndar, áður en rekstur er heimilaður eða reglur settar samkv. 1. málsg.

Um 23. gr.

Mikilvægt er, að allar reglur um skráningu séu aðgengilegar á einum stað, og er boðið, að tölvunefnd skuli sendar þær. Hinu sama gegnir um breytingar á reglunum. Á almenningur þá aðgang að reglunum hjá tölvunefnd, sbr. þó lokamálslið 2. málsg. 23. gr.

Í 2. málsg. er boðið, að reglur um skráningu séu jafnframt fánlegar hjá þeim, sem annast skráningu eða er ábyrgur fyrir henni. Er mikilvægt fyrir almenning að eiga þess kost að kynna sér reglurnar, eins og þær eru á hverjum tíma. Víkja má þó frá þessu, ef veigamiklar ástæður mæla með því, að reglur eigi að fara leynt, en slíkt mun þó fágætt hér á landi að því er ætla verður.

Um V. kafla.

Hér eru ákvæði um skráningu upplýsinga og varðveislu þeirra, sambærileg við ákvæði I. kafla II. þáttar um skráningu af hendi einkaaðilja. Stafa þessar reglur af tillitinu til einkalífs manna og þörf manna á vernd á einkalífi sínu.

Með orðinu „stjórnvaldsstofnun“ er átt við stjórnsýsluheild sem fer með opinbert vald, stjórnvald. Á það fyrst og fremst við stjórnsýslustofnanir en einnig einstakar nefndir eða ráð, sem með stjórnvald fara. (Sjá nánar greinargerð með frv. til laga um aðgang að upplýsingum hjá almannastofnunum.)

Um 24. gr.

Við opinbera skráningu persónuupplýsinga á að hafa að leiðarljósi samkv. upphafi greinarinnar að skrá þær upplýsingar einar, „sem skipta ótvírætt máli um verkefni þau, sem viðkomandi stjórnvaldsstofnun á að sinna“, að sínu leyti greinimark 1. málsg. 5. gr. frv. varðandi einkaskráningu. Í báðum tilvikum er reynt með frv. að draga úr ónauðsynlegri upplýsingasöfnun. Í ríkisgeiranum er verkefnum skipt milli mismunandi stofnana, og segir verkaskipting þeirra til um það, hver verkefni komi í hlut hvers og eins. Sú verkefnaskipting getur að vísu aldrei orðið hárnákvæm. Í sveitarstjórnargeiranum horfir þetta öðru vísi við. Hver sveitarstjórn þarf út af fyrir sig á upplýsingum að halda um allt það svið, sem viðkomandi sveitarstjórn er ætlað að fjalla um. Gert er ráð fyrir, að við hverja einstaka skrá sé það afmarkað í reglum um viðkomandi skrá, hvaða verkefna henni sé ætlað að taka til og hverjar stjórnsýslugreinar eigi að hafa aðgang að skránni. Í 1. málsg. er heimilað að skrá upplýsingar, sem máli skipta fyrir aðra stjórnvaldsstofnun, enda sé svo um hnúta búíð, að hver stofnun fái aðeins þær upplýsingar úr skránni, sem hana varða. Er þetta undantekning frá meginreglunni í upphafi 1. málsg., og styðst hún við hagnýt sjónarmið og tillit til virkni í stjórnsýslu. Úr áhættu í þessu sambandi er dregið til muna með ákvæðinu um, að hver stofnun fái aðeins þær upplýsingar úr skránni, sem hana varða.

Í 2. málsg. er það heft, hver atriði verði skráð, sbr. að sínu leyti 2. málsg. 5. gr. sbr. 2. mgr. 6. gr., 2. mgr. 9. gr. og 2. mgr. 17. gr. Hér er greint milli upplýsinga um skoðanir manna á stjórnámálum eða stjórn málaefnum annars vegar og upplýsinga um kynþátt, trúmál, lítarhátt, brotaferil, kynlíf, heilsuhagi, misnotkun áfengis o. fl. hins vegar. Er bann lagt við að skrá fyrrnefndu upplýsingarnar, nema þær, sem teknar eru úr gögnum, sem aðgengilegar eru almennungi. Hinar síðarnefndu upplýsingar má eigi skrá, nema slíkt sé ótvírætt nauðsynlegt vegna notagildis skráanna. Til greina kemur vissulega að leggja fortakslaust bann við skráningu slíkra upplýsinga. Á það verður þó að fallast, að veruleg þörf kann að vera að skrá slíkar upplýsingar, sbr. t. d. skráningu um brotaferil manna í þágu rannsóknarlögreglu, skráningu á trúfélagsaðild vegna kirkjugjalda, upplýsingar um heilsuhagi og kynlíf í þágu heilbrigðiskannana o. fl. Athygli er vakin á, að greinimarkið er hér, hvort skráin gegni hlutverki sínu, ef þessar upplýsingar eru eigi skráðar, þ. e. venjulega einhverjar þeirra. Verður þá að hafa í huga, að ekki er nægilegt að stjórnvaldsstofnun sé þörf á upplýsingum um þetta efni, því að vera má, að stofnun geti aflað þeirra án þess að þær séu greindar á skrá. Ráðherra sá, sem hefir yfirstjórn skráningar, verður hér að meta málið, en eðlilegt er að óskað sé álits tölvunefndar í þessu efni.

Í 3. málsg. er boðið, að úreltar upplýsingar skuli afmá og að skrár, sem sífelldu eru í notkun, skuli geyma upplýsingar, sem á hverjum tíma eru í samræmi við veruleikann. Ákvæðið er byggt á þeirri hugsun, sem liggur til grundvallar 24. gr. 1. málsg., að forðast ber að hafa á skrám aðrar persónuupplýsingar en þær, sem þörf er á. Öðrum þræði hvetur þetta ákvæði til þess að færa upplýsingar til samræmis við veruleikann á hverjum tíma, enda eigi upplýsingar að vera grundvöllur fyrir stjórnvaldsákvarðanir og geta eigi gegnt því hlutverki, ef þær eru orðnar úreltar. Eigi er sérstakur aldur nefndur í þessari málsgrein, og verður það atriði að metast eftir atvikum hverju sinni. Ef nýjar upplýsingar eru skráðar, er hin eldri skráning þar með að jafnaði afmáð, en þó er hugsanlegt að það hafi sjálfstætt gildi að varðveita eldri skráningu, þ. á m. af sögulegum ástæðum. Er því heimilað í 4. málsg. að varðveita megi afrit eða útskriftir úr skrám í opinberum skjalasöfnum með nánar tilteknum skilmálum.

Um 25. gr.

Auðsætt er, að meginmáli skiptir, að skrár geymi efnislega réttar upplýsingar, og eigi upplýsingar, sem villandi eru. Samkv. þessari grein er tölvunefnd ætlað að

hafa með höndum nauðsynlegt eftirlit með þessu. Tölvunefnd þarf að framkvæma kannanir á þessu öðru hverju og raunar jafn oft og frekast eru föng á. Boðið er að leiðrétta rangar eða villandi upplýsingar og færa í rétt horf, og gildir þetta einnig um upplýsingar, sem úreltar eru vegna breyttra atvika.

Um 26. gr.

Hér er boðið að beita virkum ráðstöfunum til að koma í veg fyrir, að upplýsingar séu misnotaðar eða komist til óviðkomandi manna. Ráðstafanir þær, sem hér eru m. a. hafðar í huga, varða heftan aðgang að húsnæði, þar sem tölvur eru starfræktar, og kerfisbundnar ráðstafanir (t. d. lykilorð ýmiskonar) og verkaskiptingu meðal starfsfólks, þannig að tiltekinn starfsmaður fjalli aðeins um hluta verks og hafi aðgang að honum og þekkingu á þeim verkhluta. Reglur þær, sem um skráningu gilda, eiga að taka afstöðu til þessa, svo og þess, hvar skrá verði geymd eða hún staðsett. Öryggisráðstafanirnar taka fyrst og fremst til þess húsnæðis, sem skrá er starfrækt í, og til véla, búnaðar, skráningartækja, forskrifta (prógramma), segulbanda eða plata o. fl. Enn fremur þarf að koma við öryggisráðstöfunum hjá viðtakanda, sbr. 2. málsg. r.

Sérstakar reglur eru í 3. málsg. r., er bjóða að ráðstafanir verði gerðar til að eyðileggja skrár án tafar, ef styrjöld brýst út eða uggvænt þykir, að til styrjaldarátaka komi. Er það ákvæði orðað að fyrirmynd ýmissa erlendra lagafrumvarpa.

Gert er ráð fyrir, að tölvunefnd hafi almennt eftirlit með skráum samkv. grein þessari, auk þess sem yfirstjórn þeirra er í höndum þess ráðuneytis, sem í hlut á, eða bæjarstjóra (borgarstjóra) og annarra bæjaryfirvalda.

Um VI. kafla.

Í þessum kafla eru ákvæði, er varða heimild skráðra aðilja til að fá vitneskju um upplýsingar, er skráðar hafa verið um þá sjálfa. Meginreglan, sem í frv. felst, er sú, að menn eigi rétt á þessu, enda má heita, að slíkt séu almenn mannréttindi. Sérregla er um upplýsingar úr sjúkragögnum, sbr. 2. málsg. r. 27. gr. Þá er ljóst, að ótvíræðir almenningshagsmunir geta krafist þess, að upplýsingar fari leynt og að varhugavert sé, að hinn skráði fái vitneskju um þær. Er þá vikið frá þeim rétti, sem einstaklingur á almennt samkv. 1. mgr. 27. gr. svo sem fram kemur í 3. mgr. 27. gr. Þá eru undantekningar einnig að því er varðar upplýsingar, er liggja til grundvallar tölfraeðiskýrslum, sbr. 4. mgr. 27. gr. Vafamál skal leggja fyrir tölvunefnd, sbr. 29. gr. Í 28. gr. er boðið, að tilkynningar til aðilja, sem óskar vitneskju um upplýsingar, skuli yfirleitt gefnar bréflega. Vakin er athygli á, að eigi nýtur enn við hér á landi almennrar löggjafar um aðgang almennings að opinberum gögnum hjá stjórnvaldsstofnunum, og er m. a. af þeirri ástæðu sérstök þörf á ákvæðum um þetta efni í frv. þessu.

Um 27. gr.

Beiðni um að fá vitneskju um skráðar upplýsingar er ekki formbundin. Má setja hana fram bréflega eða munnlega, en henni skal beint til þess opinbers aðilja, sem ábyrgð ber á skráningu. Ef slíkt orkar tvímælis, getur aðili fengið upplýsingar, er að haldi koma, hjá tölvunefnd. Skylt er samkv. 1. málsg. r. að verða við tilmælum án ástæðulausrar tafar. Aðili á rétt á að fá vitneskju um þær upplýsingar, sem skráðar eru á þeim tíma, er fyrirspurn er sett fram, en ekki um fyrri skráningar. Réttur manna í þessu efni tekur einnig til þess að fá upplýst, að ekkert sé skráð um hann á viðkomandi skrá. Ef aðili telur, að upplýsingar um hann séu rangar eða villandi, getur hann krafist leiðréttinga, sbr. 25. gr. Skýrsla skráningaraðilja á að jafnaði að vera bréfleg, sbr. 28. gr.

Um upplýsingar, sem sjúkraálar eða önnur sjúkraregistur eða sjúklingaskrár geyma, eru sérstakar reglur í 2. málsg. r. Er lagt til, að fyrirmynd danska frumvarpsins um þesskonar skráningu, að miðlun upplýsinga fari um hendur heimilislæknis eða

annars þess læknis, sem fjallað hefir um heilsu þess, sem í hlut á. Snýr læknirinn sér þá til skráningaraðilja og fær upplýsingar frá honum. Kemur læknirinn síðan upplýsingunum á framfæri við hinn skráða aðilja, eftir því sem hann telur fært og forsvaranlegt. Þessi regla styðst við tvennskona sjónarmið. Í fyrsta lagi eru skráðar upplýsingar oft torskildar fyrir annan en læknisfróðan mann, og myndu því koma að takmörkuðum notum fyrir manninn sjálfan í mörgum tilvikum. Í öðru lagi getur beinlínis verið skaðlegt eða a. m. k. varhugavert, að sjúklingur fái beinar upplýsingar um heilsuhagi sína. Er nærlægast, að sá læknir, sem fjallað hefir um heilsuhagi manns, meti þetta.

Í 3. málsg. er mikilvæg undantekning frá þeirri kröfu, sem skráður aðili á til um að fá vitneskju um skráðar upplýsingar. Ríkir almenningshagsmunir geta staðið því í vegi, að upplýsingar verði veittar í þessu efni, eða jafnvel veigamiklir einstaklingshagsmunir, þ. á m. hagsmunir beiðanda sjálfs. Þessi fyrirvari er í samræmi við danska lagafrumvarpið um opinbera skráningu og í samræmi við 10. gr. dönsku laganna um aðgang almennings að gögnum hjá opinberum aðiljum.

Í 4. málsg. er einnig gerð undantekning frá meginreglu 1. málsg., og varðar hún skrár í þágu tölfræðiskýrslna. Tölfræðiúrvinnsla persónugreindir ekki einstaklinga, og hún er yfirleitt ekki jafn meinleg fyrir einkalíf manna sem persónugreindar upplýsingar eru eða geta verið. Starfsnauðsynjar við tölfræðiskýrslur bjóða einnig, að þessi undantekning sé lögmælt. Í málsgreininni segir að ákveða megi, að aðrar skrár verði þegnar undan hinn almennu reglu í 1. málsg., og er þá m. a. átt við skrár, sem gerðar eru af hálfu lögreglu í þágu rannsóknar brota.

Í lokamálsgr. segir, að skráður aðili eigi ekki tilkall til að fá nýja skýrslu um það, hvað um hann sé skráð, fyrr en 12 mánuðir séu liðnir frá því að hann fékk síðast tilkynningu um skráðar upplýsingar, nema hann sýni fram á, að sér sé sérstakt hagsmunamál að fá upplýsingar að nýju, svo sem t. d. þegar gagngerar breytingar hafa orðið á högum hans síðan hann fékk skýrslu síðast. Ekki er gert ráð fyrir, að sérstök gjöld verði krafín, þegar slík skýrsla er látin uppi, sem greinir í 1. málsg.

Um 28. gr.

Hér er boðið, að almennt skuli skýrsla (tilkynning) um skráningu vera bréfleg, og er þá átt við það, að úr henni verði lesið án þess að menn þurfi að búa yfir sérstakri tæknibekkingu á tölvuskráningu. Um skýrslu m. a. varðandi heilsuhagi, getur verið heppilegra að hafa skýrslu munnlega, og er að því vikið í greininni. Í 2. málsg. er m. a. sú sérregla, að skýrsla læknis megi vera munnleg.

Um 29. gr.

Hér er lagt til, að ágreiningur eða vafamál samkv. 27. og 28. gr. lúti úrlausn tölvunefndar, ef slíku máli er til hennar skotið, og verður það fullnaðarúrlausn. Ef beiðni manns samkv. 27. gr. er hafnað, ætti stjórnvaldsstofnun að vekja athygli á heimild manns til að skjóta máli til tölvunefndar.

Um VII. kafla.

Í þessum kafla eru ákvæði um það, með hvaða skilmálum skráðar upplýsingar verði látnar í té öðrum einstaklingi en hinum skráða, en í VIII. kafla eru samþærilegar reglur varðandi það, er skráningaraðili lætur annarri stjórnvaldsstofnun í té vitneskju um skráðar upplýsingar. Vakin er athygli á, að reglur frv. eiga ekki við um þjóðskrá, en æskilegt er, að lög um hana verði endurskoðuð í kjölfar þess frv., sem hér hefir verið samið, ef að lögum verður.

Um 30. gr.

Í þessu ákvæði kemur fram sú meginregla, að eigi er heimilt að láta í té skráðar upplýsingar, er varða einkamálefni manna, til annarra einstaklinga, fyrirtækja

eða stofnana, nema sérstök heimild sé til þess í lögum. Frá þessari meginreglu eru þó ýmsar undantekningar: Í fyrsta lagi er heimilt að láta í té upplýsingar, sem ekki gefa til kynna sérhagi einstaklings, en eru settar fram í formi tölfræðilegra skýrslna. Slíkar upplýsingar verða raunar oft birtar almenningi. Í öðru lagi má láta í té upplýsingar, sem áður eru aðgengilegar almenningi, svo sem er um efni, sem sætir birtingu samkv. lagaákvæðum eða stjórnvaldsreglum eða dómsákvörðunum í opinberum blöðum. Lögbirtingablaði eða Stjórnartíðindum. Þess verður þó að gæta, að ef greind er skrá, sem útskrift er talin stafa frá, þá getur það veitt vísbendingu um einkamálefni í sjálfu sér, svo sem að nafn manns standi í sjúkrahálf geðveikrahælis, sem gefur viðtakanda til kynna, að aðili hafi sætt vistun þar eða hafi komið þangað til rannsóknar. Í þriðja lagi má láta í té skráðar upplýsingar, ef viðkomandi samþykkir eða annar sá, sem bær er að láta uppi samþykki vegna hans, og er með því átt við samþykki vegna ólöggráða manns eða geðsjúks manns eða samþykki vandamanna vegna manns, sem sjúkur er í bili endranær og getur ekki látið uppi gilt samþykki. Samkv. 2. málsg. þarf samþykkið að hlíta vissum skilyrðum, svo að það verði metið fullnægjandi. Samþykkið verður að vera bréflégt, og dugir ekki munnlegt samþykki eða samþykki í verki. Efnislega verður samþykkið að greina hvers konar upplýsingar megi gefa, hverjum megi gefa þær og hvernig viðkomandi megi hagnýta sér þær. Þessi atriði horfa til öryggis fyrir hinn skráða, er fær með þessum hætti betri tök á að kynna sér efni samþykkis og afleiðingar þess. Ákvæði 3. málsg. horfir einnig til öryggis, en hún kveður svo á, að samþykki falli niður í síðasta lagi, þegar ár er liðið frá því að það var látið uppi, en vissulega má endurnýja samþykki.

Um 31. gr.

Samkv. þessari grein má láta í té skráðar upplýsingar til annarra einstaklinga, fyrirtækja, félaga og stofnana, sem vinna að verkefnum í þágu þeirrar stjórnvaldsstofnunar, sem ábyrgð ber á skráningu, en þó aðeins þær, sem nauðsynlegar eru vegna úrlausnar þess verkefnis, sem stofnun felur viðkomandi að leysa. Upplýsingarnar má ekki nota í öðru skyni en því, sem stofnun sú, er ábyrgð ber á skráningu, kveður á um. Svo sem fyrr greinir, er það ekki afhending í þessu sambandi, þótt stofnun fái tölvuþjónustufyrirtæki gögn í hendur til skráningar. Um aðstöðu slíks fyrirtækis í þessu efni vísast til 36. gr. frv. Brot á lokamálslið 31. gr. er refsivert, sbr. 48. gr.

Um 32. gr.

Hér eru fyrirmæli um það, með hvaða skilmálum upplýsingar úr sjúkrahálfum eða öðrum sjúkraskráum um tiltekinn aðilja verði láttnar öðrum í té. Ljóst er, að hér er um viðkvæmar persónuupplýsingar að ræða. Hins vegar er oft þörf á að veita með hröðum hætti aðgang að þessum upplýsingum, þ. e. ef viðkomandi maður sýkist og þarf lækisrannsóknar eða lækisnisaðgerðar með. Er viðkomanda sjálfum þá mikið hagsmunamál, að upplýsingar séu aðgengilegar fyrir þá, sem um heilsu hans fjalla. Hér koma til viðbótar þeir ríku hagsmunir, sem tengjast við lækisfræðilegar rannsóknir almennt, en þær byggjast mjög á því, að rannsóknarmönnum sé unnt að fá aðgang að slíkum gögnum, sem hér er um að ræða. Þessi mismunandi sjónarmið og þessa hagsmuni verður að virða og vega, og er greininni ætlað að vera andsvar við þeim álitamálum.

Samkv. 1. málsg. er heimilt að veita lækni eða tannlækni, sem hefir mann til lækismedferðar, upplýsingar úr sjúkrahálf o. fl., er þennan mann varðar. Upplýsingar geta einnig tekið til vandamanns hans, þegar slíkt er talið skipta máli vegna lækismedferðar á manninum. Er þessi tilhögun í samræmi við það, er nú tíðkast, að því er ætla verður. Ákvæðið tekur ekki eingöngu til rannsókna o. fl. á sjúkrahálf, sem viðkomandi hefir sætt þá næst á undan, heldur varðar einnig fyrri sjúkrahálf feril hans og sjúkrasögu á sjúkrahálf að svo miklu leyti sem máli skipti. Áskilið er, að maður sé til lækismedferðar hjá lækni eða tannlækni, en þeir eru þagnarskyldir að lögum um það, sem þeir fá vitneskju um úr skráum þessum. Upplýsingar

um vandamenn manns má veita lækni, og forsenda er sú, að slíkt þyki skipta máli vegna læknismeðferðar á manningum.

Í 2. málsgr. er ákvæði um afhendingu upplýsinga í þágu visindalegra rannsókna, en ákvæðið er bundið við það, að upplýsingar séu veittar lækni. Hér verður að vera um tiltekið rannsóknarverkefni að ræða, en það á ekki við, þegar um almenna leit að hæfu rannsóknarverkefni er að tefla. Um slík tilvik og þegar aðrir eiga í hlut en lækna fer samkv. 3. málsgr. Upplýsingar geta varðað sjúkdómsgreiningu, en einnig annað, svo sem hvenær aðili var lagður á sjúkrahús og hve löng sjúkrahúsvist hans var, svo og læknismeðferð, sem við var höfð, þ. á m. lyfjagjöf, svo og andsvar við henni. Viðtakanda upplýsinga er eigi heimilt að hafa samband við hinn skráða á grundvelli slíkra upplýsinga, nema lækna þeir, sem fjallað hafa um heilsuhagi hins skráða, samþykki það. Slík eftirgrennslan getur verið óþægileg fyrir mann og beinlínis varhugaverð, og eru þeir lækna, sem meðhöndlað hafa viðkomandi mann að fyrri bragði færastir um að meta, hvort réttmætt sé og viðfelldið að hafa þennan hátt á. Er hér fyrst og fremst átt við yfirlækni á þeirri deild, þar sem maður hefir verið til meðhöndlunar, en frá henni stafa hinar skráðu upplýsingar.

Samkvæmt 3. málsgr. er heimilt með samþykki heilbrigðisráðuneytis að veita einstaklingum, fyrirtækjum o. fl. upplýsingar úr skráum til afnota við einstök rannsóknarverkefni eða skipulagsverkefni með nánar tilteknum skilyrðum. Ef ætlunin er að nota upplýsingar til samtengingar skráa, er áskilið samþykki tölvunefndar til afhendingar upplýsinga. Ákvæðið á við, þegar beðið er um upplýsingar um tiltekinn einstakling, en ekki ef um tölfræðilega úrdrætti er að ræða, sem persónugreina ekki skráðan aðilja. Ákvæðið tekur til þess, að öðrum en læknum séu afhent gögn, en á einnig við um önnur gögn, sem afhent eru læknum, en þau, sem greind eru í 2. málsgr.

Um 33. gr.

Hér er annað frávík frá meginreglu 32. gr., er heimilar að láta í té upplýsingar til einstaklinga, félaga o. fl. vegna ákveðins dómsmáls eða annarra slíkra laga nauðsynja, svo sem vegna gerðardómsmála, þar sem slíkur háttur er lögmæltur. Er þá heimilt að láta í té upplýsingar til þess, sem lagahagsmuni hefir af upplýsingum, enda sé ótvírætt, að þörfin vegi þyngra en tillitið til þess að upplýsingum sé haldið leyndum. Þetta á þó ekki við um upplýsingar, sem þagnarskylda ríkir um samkv. sérstökum lagaákvæðum (sérlægum) eða stjórnvaldsreglum, og falla almenn ákvæði um þagnarskyldu samkv. alm. hegningarlögum eigi hér undir.

Í 2. málsgr. er fjallað um upplýsingar, sem látnar eru í té vegna tiltekinnna rannsóknarverkefna. Á ákvæði 32. gr. 3. málsgr. 2. málslíð um samtengingu skráa hér einnig við, þ. e. áskilið er þá samþykki tölvunefndar. Binda má afhendingu upplýsinga nánari skilyrðum. Hér er um almennt ákvæði að ræða, sbr. við 2. málsgr. 32. gr.

Um 34. gr.

Eðlilegt þykir, að í þeim tilvikum, sem þessi kafli fjallar um, sé heimilt, en ekki skylt, að krefja endurgjald fyrir veittar upplýsingar. Ekki er líklegt, að þessu ákvæði verði beitt um upplýsingar til lækna og tannlækna úr sjúkraskráum, sbr. 32. gr.

Um VIII. kafla.

Hér eru fyrirmæli um það, er skráðar upplýsingar á að láta í té til annarra stjórnvaldsstofnana.

Um 35. gr.

Samkvæmt þessu ákvæði er stjórnvaldsstofnun heimilt að láta annarri stjórnvaldsstofnun í té skráðar upplýsingar, ef slíkt er heimilt samkv. ákvæðum VII. kafla. Einnig er þetta heimilt, ef stofnun á tilkall að lögum eða samkv. stjórnvaldsreglum til upplýsinga frá öðru stjórnvaldi, sbr. t. d. Hagstofu Íslands o. m. fl.

Enn fremur verða upplýsingar látnar í té, þegar þær hafa verulegt gildi um starfsemi viðkomandi stofnunar eða um tiltekna úrlausn, sem stofnun á að láta uppi, sbr. þó 24. gr. 1. málsgrein 2. málslíð. Ekki má þó láta uppi upplýsingar, sem sérstök þagnarskylda gildir um samkv. lögum eða stjórnvaldsreglum. Vissulega eru þessi ákvæði nokkuð matskennd, en örðugleikum er bundið að setja fram hnitmiðaðar reglur.

Samkv. 3. málsg. er óheimilt, nema sérstaklega standi á, að láta í té upplýsingar, er varða persónulega hagi manna, úr skrá, sem eingöngu eru útbúnar vegna vísindarannsókna eða vegna tölfræðilegra úrdráttá. Mun þetta vera í samræmi við venjur hér á landi.

Um IV. þátt.

Þessi þáttur fjallar um tölvuþjónustu.

Um IX. kafla

Um 36. gr.

Í 1. málsg. er mælt fyrir um, að einstaklingar eða fyrirtæki skuli hafa starfsleyfi tölvunefndar til að annast tölvuþjónustu fyrir aðra, og er tölvuþjónustufyrirtækjum óheimilt að varðveita og vinna úr upplýsingum um einkamálefni samkv. 1. gr., nema slíkt leyfi komi til. Gegnir einu, hvort fyrirtækið er rekið af hálfu einkaaðilja eða af hendi hins opinbera (í síðara tilviki verður að gæta ákvæðanna almennu í IV. kafla um upphaf skráningar að auki). Um umsókn um leyfi og tímabundið gildi þeirra og skilyrði, er tengjast þeim, er kveðið á í 37. gr. frv., sbr. og 45. gr.

Hér er eigi látið við það sitja, að skráningarstarfsemi sé tilkynnt til tölvunefndar, sbr. II. kafla frv. (8. gr.), heldur er beinlínis áskilið starfsleyfi. Til upprifjunar skal á það minnt, að kerfisbundin skráning af hálfu einkaaðilja er almennt leyfileg án tilkynningar til tölvunefndar, sbr. I. kafla frv., þótt skorður séu reistar að vissu marki við skráningu nokkurra upplýsinga, sbr. 5. gr., eða miðlun þeirra, sbr. 6. gr. Tilkynning til tölvunefndar er áskilin í 8. gr., svo sem fyrr greinir, og samþykki ráðherra (sveitarstjórnar) til skráningarstarfsemi samkv. IV. kafla, en samþykki tölvunefndar í einstökum dæmum, svo sem grein er gerð fyrir hér að framan.

Nauðsynlegt þykir að áskilja starfsleyfi frá tölvunefnd vegna almennrar tölvuþjónustu samkv. 36. gr. — en ákvæðið á við, þótt t. d. fyrirtæki gegni öðru eða öðrum hlutverkum en tölvuþjónustu. Hér er yfirleitt um stórvirka skráningarstarfsemi að ræða, og er oft fengist við skráningu á atriðum, er varða viðkvæma einkalífspætti. Við slíka starfsemi vinnur oft allmikið starfslið, og við þessa starfsemi er sérstaklega brýn þörf á að viðhafa öryggisráðstafanir ýmsar. Ber því nauðsyn til að tölvunefnd gefi slíkum fyrirtækjum sérstakar gætur og hafi eftirlit með starfsemi þeirra og ekki síst að forráðamönnum starfseminnar sé frá öndverðu gert að búa hana tryggilega úr garði, og vísast um það til 3. málsg. 36. gr. Tekið skal fram, að ákvæði 36. gr. eiga einnig að ná til fyrirtækja, sem þegar hafa hafið starfsemi sína, en þeim eru settir sérstakir frestir í 50. gr. til að leita samþykkis tölvunefndar, sbr. og athugasemdir við þá grein.

Í 2. málsg. er sett fram skýrgreining á því, hvað felist í tölvuþjónustu. Segir þar, að með því sé átt við „sérhvern starfsþátt í sjálfvirkri gagnavinnslu með tölvutækni“. Tekur hugtak þetta því yfir alla þætti vinnslunnar, en eigi aðeins skráninguna sem slíka. Kemur því hér undir m. a. ýmiskonar forvinna og svo varðveisla gagna, sbr. 1. málsg. Þess skal getið hér, að þegar talað er um kerfisbundna skráningu í frv. þessu, þá er einnig átt við sérhvern starfsþátt í sjálfvirkri gagnavinnslu, ef um tölvutækni er að ræða, nema annað verði ráðið af atvikum.

Í 3. málsg. er mælt fyrir um öryggisráðstafanir, sem að mati tölvunefndar tryggja, að upplýsingar, sem felast í verkbeiðni eða fylgja henni, verði eigi misnotaðar eða komist til óviðkomandi manna. Getur tölvunefnd mælt fyrir um slíkar öryggisráðstafanir. Ráðstafanir þessar geta verið með margvíslegu móti og raunar mismunandi eftir því hver skráin er, svo og eftir aðstæðum öllum, þ. á m. því húsnæði, sem hún fer fram í. Um öryggisráðstafanir vísast og til 26. gr. frv.

Í 4. málsg. er tölvufyrirtæki samkv. 1. málsg. óheimilað án samþykkis verkbeiðanda að nota upplýsingar, sem það fær í sambandi við framkvæmd verks í öðru skyni en að leysa það sérstaka verkefni, sem verkbeiðni lýtur að. Er fyrirtæki óheimilt að varðveita gögn, sem fela í sér upplýsingar þessar, hjá öðrum eða láta þær öðrum í hendur. Getur fyrirtækið m. a. orðið skaðabótaskyldt, ef brotið er gegn þessu. Þegar sérstaklega stendur á, er fyrirtækinu þó heimilt, t. d. vegna skyndilegrar bilunar í tölvubúnaði, að láta framkvæma tölvuvinnslu hjá öðrum, og það jafnvel þótt sá aðili, sem við verki tekur, hafi ekki starfsleyfi, samkv. 1. málsg. til slíkrar vinnslu. Gögnin og vinnslan skulu þó eftir sem áður vera á ábyrgð þess, sem upphaflega tók að sér verkið, að því er varðar ákvæði laga þessara, ef frv. verður lögfest.

Um ábyrgðarstöðuna í sambandi við 36. gr. skal annars tekið fram eftirfarandi: Ef fyrirtæki notar sjálft tölvur við úrlausn verkefna sinna, eiga þau ákvæði við, sem hér að framan greinir, í I.—III. þætti, um ábyrgð á efni skráningar, skráningarstarfsemi, varðveislu gagna o. fl. Hafi fyrirtæki eða félag hins vegar notið atbeina annars aðila um tölvuúrvinnslu, rísa sérstök vandamál um ábyrgð þess aðila. Svo sem fyrr greinir, „afhendir“ fyrirtækið sem óskar þjónustu tölvufyrirtækis, ekki hinu síðarnefnda upplýsingar þótt það fái þær í hendur til tölvuvinnslu. Tölvufyrirtæki er ekki „notandi“ upplýsinganna í þeirri merkingu, sem á er byggt í frv. Varðveisla gagnanna hjá tölvufyrirtækinu eða vinnsla þeirra þar bakar þessu fyrirtæki (tölvufyrirtækinu) ekki sjálfstæða lagaábyrgð, þótt í ljós komi, að þar séu greindar upplýsingar, sem eigi má skrá, og eigi á fyrirtækið refsiverða hlutdeild í afhendingu skráðra upplýsinga til annarra, þegar afhending á sér stað andstætt ákvæðum frv. Skráður aðili getur ekki krafist þess að fá að sjá skráningu hjá tölvufyrirtækinu eða að það leiðrétti rangar upplýsingar, heldur verður að beina þeirri kröfu til þess, sem stofnað hefir til skráningar og er ábyrgt fyrir henni. Ef tölvufyrirtækið lætur öðrum í té upplýsingar án samþykkis verkbeiðanda, er almennt ekki gerlegt að gera hinn síðargreinda ábyrgan fyrir slíku. Hér er þörf á að afmarka með lagaákvæði stöðu tölvufyrirtækis, þ. á m. um almennar starfsreglur.

Um 37. gr.

Hér er mælt fyrir um umsókn um starfsleyfi samkv. 36. gr. Er gert ráð fyrir, að tölvunefnd kveði nánar á um umsókn, þ. á m. hvernig hún skuli úr garði gerð, og líklegt er, að sérstök eyðublöð verði búin út, sem útfylla beri. Ljóst er, að tölvunefnd veðir eigi starfsleyfi, nema tryggt sé, að þeim atriðum, sem 1. málsg. vísar að, sé skipað með viðhlítandi hætti, en leyfi má veita með skilyrðum, sem m. a. hníga að því, að bætt verði úr um atriði sem þau. er þar greinir, svo og skilorðsbinda leyfi að öðru leyti eftir því sem ástæður þykja til. Í 1. málsg. er sérstaklega vikið að öryggisráðstöfunum, sbr. og 3. málsg. 36. gr.

Í 2. málsg. segir, að starfsleyfi skuli tímabinda, og skuli eigi veitt lengur en til 5 ára í senn. Ef óskað er framlengingar á starfsleyfi, skal með fara svo sem segir í 1. málsg. Setja má fyrirtæki ný skilyrði, sem lúta að starfrækslu, þegar leyfi er framlengt (endurnýjað), sbr. og 45. gr. 2. málsg. frv.

Um 38. gr.

Hér eru fyrirmæli um þagnarskyldu starfsmanna við tölvuþjónustu. Ef tölvuþjónusta er látin í té af fyrirtæki, sem rekið er af hinu opinbera, má vænta þess, að starfsmenn séu opinberir starfsmenn með þagnarskyldu um þau atriði, er

þeir komast að í sambandi við tölvustarfsemina, sbr. m. a. 32. gr. laga nr. 38/1954 og 136. gr. almennra hegningarlaga. Þykir ekki þörf að setja sérreglur um þagnarskyldu þeirra hér, þó svo, að ákvæði 1. málsg. eiga einnig við um þá, þ. e. áskilið er, að þeir undirriti þagnarheit í sambandi við vitneskju, sem þeir fá við framkvæmd þessara starfsverkefna. Er það gert til að árétta frekar en ella er, hve miklu varðar, að starfsmenn gæti þagnarskyldu í þessu sambandi. Ef fyrirtæki er ekki rekið af hinu opinbera, þá er slíkri almennri þagnarskyldu eigi til að dreifa. Þeir starfsmenn skulu undirrita þagnarheit, sbr. 1. málsg., og geta m. a. orðið skaðabótaskyldir, ef þeir virða ekki þagnarskyldu, og unnið sér til refsingar, sbr. 48. gr. 1. málsg. frv. Þagnarheitið gegnir hér vissulega hlutverki, án tillits til refsihliðar þessa máls. Ætlast er til, að forráðamenn fyrirtækis brýni þagnarskylduna fyrir starfsmönnum.

Ef tölvuþjónustufyrirtæki, sem tilheyrir einkageira þjóðfélagsins, vinnur að verkefnum fyrir hið opinbera, þykir nauðsynlegt að mæla svo fyrir, að starfsmenn fyrirtækisins séu þagnarskyldir í sambandi við framkvæmd slíks verkefnis með sama hætti og þeir opinberir starfsmenn, sem unnið hafa að því. Varðar rof á þagnarskyldu, þegar svo stendur á, refsingu samkv. 136. gr. alm. hegningarlaga, en refsíákvæði 48. gr. 1. málsg. tekur ekki til þessa.

Um V. þátt.

Í þessum þætti er fjallað um kerfisbundna söfnun persónuupplýsinga hér á landi til úrvinnslu erlendis.

Um 39. gr.

Viða um lönd hefir verið rætt um hættuna, sem er því samfara að söfnun persónuupplýsinga fari fram í tilteknu landi til úrvinnslu í öðru. Er auðsætt, að sérstök hættu getur stafað af þessu fyrir einkalífsvörnd manna, enda er örðugra fyrir menn að fá hlut sinn réttan við slíka skráningarhætti en ef upplýsingar eru skráðar í heimalandi þeirra. Hlutverk 1. málsg. er fyrst og fremst að stuðla að því, að eigi verði gengið á svig við reglur frv. um skráningarmál, með því að skrá upplýsingarnar erlendis. Tölvunefnd getur, ef sérstaklega stendur á, veitt leyfi til söfnunar upplýsinga, ef einkaaðili vill stofna til skráningar, en dómsmálaráðherra ella.

Í 2. málsg. er rætt um sérstaklega „viðkvæmar“ upplýsingar, sbr. einkum 5. gr. 2. málsg. og 24. gr. 2. málsg., og er brýn þörf að vera á verði, þar sem um slíkar upplýsingar er að ræða. Er þá áskilið sérstakt leyfi í þessu skyni, og dugar ekki hið almenna samþykki skv. 1. málsg.

Í 3. málsg. er fjallað um samþykki til söfnunar upplýsinga og flutnings gagna úr landi. Ber tölvunefnd að gæta sérstaklega að hættunni á skertri persónuvernd við þessar aðstæður. Verður yfirleitt að gjalda varhug við slíku leyfi, nema þá helst, þegar um er að ræða mikilvæg rannsóknarverkefni. Við mat tölvunefndar kemur m. a. til greina, hverjar reglur gildi í landi því, þar sem vinnsla á fram að fara um persónuvernd á þessu sviði og t. d. aðgang hins skráða til að fá upplýsingar um, hvað um hann sé skráð og að koma við leiðréttingum o. fl.

Í 4. málsg. er lagt til, að dómsmálaráðherra verði veitt heimild til að ákveða í reglugerð, að ákvæði 1. og 2. málsg. eigi ekki við um tiltekna skrár eða upplýsinga-svið og að ákvæðin gildi ekki gagnvart ákveðnum löndum, ef þjóðréttarsamningar lúta að slíku eða tillit til alþjóðlegs samstarfs mælir með því. Ákvæði þetta er þarflegt í því skyni að greiða fyrir þjóðréttarsamningum og þátttöku í alþjóðsamstarfi, en gæta þarf þess að t. d. í samningum verði sett ákvæði, er tryggi sem best hagsmuni hinna skráðu aðilja.

Um VI. þátt.

Í þessum þætti eru ákvæðin um eftirlit með framkvæmd laganna.

Frv. þetta er byggt á þeirri meginhugsun, að mestu máli skipti að lögfasta almenningarreglur um skráningarstarfsemina í þjóðfélagi, en verulegrar óvissu gæti nú um ýmsar starfsreglur við hana. Er nauðsynlegt að forráðamenn skráningarstarfsemi viti, hverra réttarreglna gæta beri. Hitt er það, að sjálfsagt myndu ýmis ákvæði frv. missa marks, ef eigi væri beitt virku eftirliti með framkvæmd laganna. Viða í löndum hefir það verið mikið umræðuefni, hvernig koma ætti við slíku eftirliti. Hafa verið uppi skoðanir um það, að fela ætti slíkt eftirlit stofnun, sem nyti sjálfstæðis gagnvart hinu pólitíska valdi í þjóðfélaginu. Með því væri best borgið hlutlægni við úrlausnir og helst stuðlað að því, að allur almenningur treysti slíkum aðila. Þetta sjónarmið hefir leitt til þess, að stofnunum hefir verið komið á fót með miklu sérfræðilegu starfsliði og sjálfstæðri réttarstöðu.

Í frv. er lagt til, að sérstakri nefnd, sem hér er nefnd tölvunefnd fremur en skráningarnefnd, þriggja manna, er dómsmálaráðherra skipar, verði falið þetta eftirlitshlutverk. Um starfslið nefndar fari síðan eftir því, sem fé er veitt til og heimilað er af dómsmálaráðuneyti hverju sinni. Úrlausnir tölvunefndar sem skipuð er sérfróðum mönnum, verða fullnaðarúrlausnir frá stjórnsýslusjónarmiði virt, og er t. d. ekki hægt að skjóta þeim til ráðherra. Lýsir sjálfstæði tölvunefndar sér einkum í þessu. Eftirlitið með opinberu skráningunni horfir að því leyti annan veg við en um skráningu af hálfu einkaaðilja, að brýn skylda hvílir á þeim opinberu starfsmönnum, sem um opinbera skráningu fjalla, að ganga úr skugga um, að skráning sé rétt og eigi villandi. Eiga þær stjórnvaldsstofnanir, sem fjalla eiga um skráningarmálefni að fylgiast með þessu eftir föngum, að viðlagðri ábyrgð eftir ákvæðum laga um brot í opinberu starfi. Um aðgang almennings að efni skráa hefir verið áður rætt og kosti manna á því að fá leiðréttar rangar eða villandi eða úreltar upplýsingar, sem skráðar hafa verið, svo og um úrskurð tölvunefndar í því efni, sbr. t. d. 7. gr. 1. málsg., 13., 15., 25. gr. Ákvæði þessa kafla taka sumpart til hvers konar skráningar sem er en sumpart til skráningar af hendi einkaaðila, sbr. 42. gr., eða opinbers aðilja, sbr. 43. gr.

Um 40. gr.

Tölvunefnd er falið með ákvæði þessarar greinar almennt eftirlit með framkvæmd laganna og skráningu og vinnslu samkv. þeim. Um hugtakið skráningu í þessu sambandi vísast til 1. gr. og 36. gr. 2. málsg. og athugasemda um þær. Eftirlit og afskipti tölvunefndar getur m. a. tekið til upphafs að skráningarstarfsemi og lotið að t. d. tækjabúnaði, húsakosti, öryggisráðstöfunum o. fl. Eftirlitið er bæði almennt og svo í formi sérstakra kannana, ef ákveðið tilefni er til, t. d. umkvörtun. Er víða vikið að afskiptum tölvunefndar í ákvæðum frv.

Í 1. málsg. 40. gr. segir, að tölvunefnd sé ríkisstjórninni til ráðuneytis um tölvu- og skráningarmálefni. Á það við um einstök álitamál og ákvarðanir á þessu sviði, umfram það, sem brýn ákvæði eru um í frv., þ. á m. við mörkun á stefnu í tölvu- og skráningarmálum.

Í 2. málsg. segir um skipun tölvunefndar, skipunartímabil og hverjum skilyrðum nefndarmenn skuli fullnægja. Formaður nefndarinnar á að vera lögfræðingur, sem fullnægir almennum dómaraskilyrðum, en hinir tveir sérfróðir um tölvu- og skráningarmálefni. Varamenn skulu fullnægja samskonar skilyrðum. Lagt er til, að dómsmálaráðherra skipi nefndarmenn án tilnefningar til fjögurra ára í senn.

Í 3. málsg. er mælt fyrir um, að í reglugerð, sem dómsmálaráðherra setur, skuli kveðið á um starfslið og starfshætti tölvunefndar. M. a. er hér ástæða til að setja ákvæði um vanhæfi nefndarmanna, er þeir skera úr málum vegna tengsla þeirra við aðilja máls eða fyrirsvarsmenn þeirra.

Um 41. gr.

Hér eru ákvæði um, að tölvunefnd geti krafist skráningaraðilja um allar upplýsingar, sem þörf er á vegna eftirlits- og könnunarstarfsins. Enn fremur, að tölvunefnd og starfsmenn hennar hafi aðgang vegna eftirlitsstarfs að húsnæði, þar sem skráningargögn og tæknileg gögn eru varðveitt, og án dómsúrskurðar. Eru þessi ákvæði nauðsynleg til þess að eftirlitsstarfið geti orðið virkt, þ. á m. til að ganga úr skugga um öryggisráðstafanir. Ákvæði þessi eiga einnig við um skráningu af hálfu opinbers aðila.

Um 42. gr.

Í þessari grein er fjallað um skráningu af hendi einkaaðilja. Eru tölvunefnd þar veittar ýmsar heimildir til afskipta og aðgerða gegn aðilja, sem ábyrgð ber á skráningu, svo sem að mæla fyrir um að fyrirtæki skuli hætta skráningu eða láta ekki öðrum upplýsingar í té, eða afmá einstakar upplýsingar á skrá eða mæla fyrir um að skrár séu eyðilagðar, sbr. 2. málsg. 42. gr. Þá getur tölvunefnd lagt fyrir skráningaraðilja að afmá skráningu um einstök atriði eða leiðrétt hana, sbr. 3. málsg., og t. d. 7., 13. og 15. gr. Enn getur tölvunefnd bannað að viðhafa nánar tiltekna aðferðir við söfnun upplýsinga eða við að koma á framfæri upplýsingum til annarra, ef veruleg hættu er á, að aðferð, sem viðhöfð er, leiði til þess, að skráning eða miðlun verði villandi eða röng, eða um sé að ræða atriði, sem eigi má taka á skrá, sbr. 4. málsg. Á þetta ekki síst við um starfsemi samkv. II. kafla frv., svo og t. d. ef ákvæða 5. gr. er ekki gætt. Þá getur tölvunefnd mælt fyrir um ýmis úrræði, er horfa því til tryggingar, að eigi verði skráð atriði, sem óheimilt er að taka á skrá eða slíkum upplýsingum verði miðlað svo og til að hamla, að skráð verði atriði, sem eru röng eða villandi. Loks getur tölvunefnd mælt fyrir um ráðstafanir, sem dragi úr hættu á eða komi í veg fyrir, að skráðar upplýsingar verði misnotaðar eða komist til óviðkomandi manna. Meðal þeirra ráðstafana er að takmarka aðgang starfslíðs að upplýsingum og að hefta aðgang annarra en starfslíðs að þeim.

Samkv. 42. gr. hefir tölvunefnd viðtæk úrræði, og á þeim er full þörf vegna eftirlitsstarfs nefndarinnar. Er vikið að ýmsum þessara úrræða í öðrum greinum frv., en rétt þótti að taka þau upp hér í 42. gr. í samfelldu máli. Tölvunefnd getur kært mál til lögreglu, ef grunur leikur á, að refsiverðu atferli sé til að dreifa.

Um 43. gr.

Eftirlit með opinberu skráningunni horfir nokkuð annan veg við að því er varðar afskipti tölvunefndar en um skráningu af hendi einkaaðilja. Tölvunefnd hefir að vísu almennt eftirlit í þessu efni, sbr. 40. gr. og 26. gr. Er gert ráð fyrir, að tölvunefnd snúi sér til þeirrar stjórnvaldsstofnunar, sem ábyrg er fyrir skráningu, og setji fram ábendingar eða kröfu um breytingu á skráningu eða t. d. um afmáningu upplýsinga eða leiðréttingu þeirra, en auk þess á tölvunefnd aðgang að ráðherra þeim, sem hefir yfirumsjón með skráningu stjórnsýslulega. Má telja víst, að stofnanir fari eftir ábendingum og kröfum tölvunefndar. Samkv. 2. málsg. getur nefndin sett fram tillögur um breytingu á reglum um tiltekna kerfisbundna skráningu, sem fram fer á vegum hins opinbera og beint tillögum til þeirrar stofnunar, sem setti reglurnar upphaflega. Ekki þyrfti þetta frumkvæði að stafa af neinskonar yfirsjón, sem átt hefði sér stað, heldur t. d. vegna þess að tölvunefnd þætti ekki nægilega vel fyrir öryggisráðstöfunum séð almennt skoðað.

Um 44. gr.

Úrlausnir tölvunefndar eru fullnaðarúrlausnir frá stjórnsýslusjónarmiði virt, og verða eigi bornar undir aðrar stjórnvaldsstofnanir eða stjórnvaldshafa, t. d. ráðherra. Hitt er það, að samkv. 60. gr. stjórnarskrár eiga dómstólar úrlausn um embættis-takmörk yfirvalda, eins og það hugtak hefir verið skýrt í reynd, þ. á m. um lögmetar

forsendur fyrir úrlausn þessarar stjórnvaldsnefndar. Ákvæðið á ekki eingöngu við um úrskurði heldur einnig aðrar ákvarðanir.

Um 45. gr.

1. málsgr. fjallar um fyrirmæli, er tölvunefnd getur látið uppi, um form og efni tilkynninga og umsókna til nefndarinnar. Skiptir máli m. a. vegna eftirlitsstarfsins, að tilkynningar séu vel og skipulega úr garði gerðar og samræmis sé gætt. Væntanlega útbýr tölvunefnd eyðublöð í þessu skyni, þar sem fram koma þau atriði öll, sem nefndin telur skipta máli.

Í 2. málsgr. segir, að tölvunefnd geti gefið skilorðsbundið leyfi eða samþykki og tímabundið þau (um tímabindingu sjá 37. gr. frv.). Er þarflegt að greina þetta sérstaklega hér í frv.

Um 46. gr.

Í greininni er fjallað um reglugerðarákvæði, sem gert er ráð fyrir að dómsmálaráðherra setji, og verður þá áður leitað tillagna tölvunefndar.

Reglugerðarákvæði geta lotið að ýmsum sérgreindum efnum, en auk þess varða þau almennt framkvæmd laganna. Skal þetta nú reifað nokkrum orðum:

1. Kveða má á um samstarf tölvunefndar við sambærilegar eftirlitsstofnanir erlendis. Kemur hér bæði til samstarf við norrænar stofnanir og aðrar stofnanir, sbr. t. d. samstarf innan aðildarríkja Evrópuráðs. Er mikilvægt, að tölvunefnd fái færi á að taka þátt í slíku samstarfi.

2. Tölvuúrvinnsla getur farið fram hér á landi á gögnum, sem stafa frá öðrum iöndum og varða einkamálefni þar. Er taflstaðan þá andstæð við stöðuna samkv. 39. gr. frv., þar sem skorður eru reistar við að gögn um einkamálefni hér á landi séu send til tölvuvinnslu erlendis. Er ástæða til að gefa gaum tölvuvinnslu hér á landi, er tekur til erlendra gagna, og setja reglugerðarákvæði um það efni og m. a. áskilja sérstaka tilkynningu um slíkt af hendi þeirra, sem óska vinnslunar.

3. Þá er gert ráð fyrir, að sett verði reglugerðarákvæði um afmáningu eða eyðileggingu á skrá, sem andstæð eru lögnum.

4. Í greininni er minnt sérstaklega á starfsemi samkv. II. og III. kafla frv., sem þörf kann að vera að setja fyllri ákvæði um í reglugerð.

5. Heimilt er að setja reglugerðarákvæði almennt um framkvæmd laganna. Hafa ber í huga, að örar framfarir eru í þessum skráningarmálum að því er varðar skráningartækni, og getur þá verið þörf á að bregðast nokkuð skyndilega við nýjum aðstæðum með ákvæðum í reglugerð.

Samkv. 48. gr. 4. málsgr. má setja það ákvæði í reglugerð, að brot á ákvæðum hennar varði sektum.

Um 47. gr.

Hér segir, að tölvunefnd gefi út öðru hverju skýrslu um starfsemi sína. Þá segir einnig, að nefndin geti birt almenningi umsagnir og álitserðir, svo og tillögur, er hún hefir látið uppi. Starfsemi slíkrar nefndar er vissulega málefni, sem almenningur á rétt á að fylgjast með, og er mikilvægt að birt sé ýmislegt af úrlausnum og tillögum slíks aðilja.

Um VII. þátt.

Í þeim þætti eru ákvæði um viðurlög við brotum á lögnum, og svo gildistöku-ákvæði.

Um 48. gr.

Þessi grein geymir refsíákvæði. Ýmis brot á ákvæðum frv., ef að lögum verður, varða refsingu, en önnur ekki. Í 1. málsgr. kemur fram, að unnt sé að refsa jafnframt samkv. öðrum refsíákvæðum, sem atferli kann að varða við, sbr. einkum 136. og

229. gr. almennra hegningarlaga. Tölvunefnd ræður því að marki, hvort kært verði út af brotum á lögnum. Í fyrstu — meðan framkvæmd laganna verður eigi komin í fastar skorður — má vænta þess, að varlega verði farið í kærur, ef skráningar- aðili hlítir fyrirmælum nefndarinnar og er fús til samstarfs um leiðréttingar og umbætur.

Í sumum tilvikum er refsiverð háttsemi beinlínis háð því, að eigi séu virt fyrir- mæli tölvunefndar eða skilmálar, sem hún hefir sett.

Í lokamálsgr. er heimilað að fyrirmynd í erlendum lögum og frumvörpum að leggja refsíabyrgð á félag eða fyrirtæki sem slíkt, en forsendan er sú, að refsíabyrgð verði eigi komið fram á hendur starfsmanni, sem á refsiverða sök á atferli. Slík refsíabyrgð á félög eða fyrirtæki er að vísu fátíð hér á landi, en virðist þó eiga full- an rétt á sér í slíku tilviki sem þessu.

Um 49. gr.

Hér er í 1. málsgr. ákvæði um, að heimilt sé auk refsingar að svipta aðila, sem rekur starfsemi eða tekur þátt í starfsemi, sem greind er í 36. gr. án leyfis eða hefst handa um starfsemi samkv. 8. gr. án þess að tilkynna tölvunefnd um hana, rétti til skráningarstarfsemi. Gagnir þessu einnig að sínu leyti um brot á 5. gr. 3. málsgr. Forsenda réttindasviptingar er svipuð og í 68. gr. 1. og 2. málsgr. alm. hegningarlaga, þ. e. að brot gefi til kynna nærlæga hættu á misnotkun í sambandi við skráningar- starfsemi. Tekið er fram, að ákvæðum 1. og 2. málsgr. 68. gr. alm. hegningarlaga verði beitt, eftir því sem við getur átt.

Í 2. málsgr. eru ákvæði um eignarupptöku. Er heimilt að gera upptæk með dómi tæki, sem stórfellt brot á lögnum er framið með, svo og hagnað af broti, sbr. 69. gr. almennra hegningarlaga.

Um 50. gr.

Hér eru gildistökuákvæði.

Svo sem greinin ber með sér, er til þess ætlast, að ákvæði laganna taki einnig til skráningarstarfsemi, sem hafist hefir fyrir gildistöku laganna. Er skráningaraðiljum veittur nokkur frestur á að tilkynna tölvunefnd um starfsemi sína eða leita sam- þykkis hennar eftir því sem við á, svo og að setja reglur um starfsemina, þegar slíku er að skipta. Er hér miðað við 3 eða 6 mánuði frá gildistöku laganna. Vera má, að stundum geti þessi frestur reynst of skammur, og er tölvunefnd heimilað að framlengja hann í einstökum tilvikum að ósk viðkomanda.

Um 51. gr.

Þjóðskrá og almannaskráning og svo sakaskrá koma eigi undir ákvæði laganna. Um þjóðskrá og almannaskráningu gilda sérstök lög, og tók umboð nefndar þeirrar, sem samdi frv. þetta, eigi til að endurskoða þau lög. Um sakaskrá gildir sérstök reglugerð. Er þess vænst, að framangreind lög og reglugerð verði endurskoðuð í ljósi þeirra meginviðhorfa, sem fram koma í frv. þessu, ef að lögum verður.